

DODATKY

II

Dubia

RADIKALISM

Radikalism není hřmot, nýbrž práce, práce, která běží-li o to, aby se něco dobrého postavilo, buduje od základu, a nikoli od střechy, a běží-li o to, aby se odstranilo nějaké zlo, ničí kořen zlého, a nikoli jeho pouhé důsledky. Radikalism, boří-li, boří, aby mohl postavit věc lepší, a staví-li, klade základy do pevné půdy, a nikoli na písek. Radikalismu neběží také o fasádu, nýbrž o vnitřek. Radikalism je poctivost: přístnost k sobě, upřímnost k veřejnosti. Poněvadž jde mu především o to, aby postavil svou dobrou věc, neodmítá úplně kompromisů taktických, nikdy však nesmí se snížiti k takovým kompromisům a k takovému oportunismu, jimiž byla by kompromitována, zrazena věc, o kterou mu běží; osobní zájmy přívrženců určité radikální akce nesmějí býti kladeny nad tuto věc a radikální směr, radikální strana nesmí býti sobě samé účelem, musí zůstati vždy pouhým svědomitým nástrojem k provedení díla.

Radikální *politika* je upřímná politika, pravý opak toho, co před válkou nazývalo se u nás politikou pozitivní. Radikální politika neodmítá zásadně žádného prostředku a počítá se všemi možnostmi. Politika, která před válkou počítala s případným rozbitím habsburské říše, byla nazývána velice opovržlivě politikou katastrofální. Ale válka a její výsledek poskytly této politice velikého zadostučinění, a politika takzvaně pozitivní ukázala se pouze slepou a znemravňující.

Dnes, převratem z 28. října, uspokojeny jsou plně toliko kruhy nacionalistické, nikoli také socialistické, jichž bude pomalu většina. Zdá-li se, že vrstvy měšťácké a kapitalistické jsou ochotny ke značným koncesím, v hospodářském životě vidíme naopak, že vykořisťování, které nás dnes postihuje především jako konzumenty, nabylo nejostřejší formy. Bezuzdná ziskuchtivost — můžeme objektivně říci: ziskuchtivost mezitřídní — ohrožuje republiku, dříve nebo později bude nutný druhý převrat, který zavede pořádek vylučující zhoubné účinky loupeživosti. Poctivá a rozumná politika radikální počítá s tímto druhým převratem, ale bude se snažiti, aby se stal stejně klidně a důstojně jako převrat první.

Radikální *socialism* je samozřejmě konstruktivní, ale neupřímnou dialektikou, dnes tak oblíbenou, nemožno zamluviti ten fakt, že socialism nemá pro svou budovu volné, nezastavené půdy, že tudíž pro každý pilíř své budovy musí udělati místo, musí něco zbořiti. Proto radikální socialism neponechává nikoho v pochybnostech o tom, že demokratické reformy politické a takzvané ochranné zákonodárství dělnické, všeobecné hlasovací právo žen a mužů, osmihodinná pracovní doba, starobní a invalidní pojištění námezdných pracovníků atd. nejsou vymoženosti socialismu, nýbrž že socialism počíná teprve tam, kde sahá se na kořen sociální nerovnosti podmínek existenčních a na kořen

Radikalism není hřmot, nýbrž práce, práce, která běží-li o to, aby se něco dobrého postavilo, buduje od základu, a nikoli od střechy, a běží-li o to, aby se odstranilo nějaké zlo, ničí kořen zlého, a nikoli jeho pouhé důsledky. Radikalism, boří-li, boří, aby mohl postaviti věc lepší, a staví-li, klade základy do pevné půdy, a nikoli na písek. Radikalismu neběží také o fasádu, nýbrž o vnitřek. Radikalism je poctivost: přísnost k sobě, upřímnost k veřejnosti. Poněvadž jde mu především o to, aby postavil svou dobrou věc, neodmítá úplně kompromisů taktických, nikdy však nesmí se snížiti k takovým kompromisům a k takovému oportunismu, jimiž byla by kompromitována, zrazena věc, o kterou mu běží; osobní zájmy přívrženců určité radikální akce nesmějí býti kladeny nad tuto věc a radikální směr, radikální strana nesmí býti sobě samé účelem, musí zůstati vždy pouhým svědomitým nástrojem k provedení díla.

Radikální *politika* je upřímná politika, pravý opak toho, co před válkou nazývalo se u nás politikou pozitivní. Radikální politika neodmítá zásadně žádného prostředku a počítá se všemi možnostmi. Politika, která před válkou počítala s případným rozbitím habsburské říše, byla nazývána velice opovržlivě politikou katastrofální. Ale válka a její výsledek poskytly této politice velikého zadostučinění, a politika takzvaně pozitivní ukázala se pouze slepou a znemravňující.

Dnes, převratem z 28. října, uspokojeny jsou plně toliko kruhy nacionalistické, nikoli také socialistické, jichž bude pomalu většina. Zdá-li se, že vrstvy měšťácké a kapitalistické jsou ochotny ke značným koncesím, v hospodářském životě vidíme naopak, že vykořisťování, které nás dnes postihuje především jako konzumenty, nabylo nejostřejší formy. Bezuzdná ziskuchtivost — můžeme objektivně říci: ziskuchtivost mezitřídní — ohrožuje republiku, dříve nebo později bude nutný druhý převrat, který zavede pořádek vylučující zhoubné účinky loupeživosti. Poctivá a rozumná politika radikální počítá s tímto druhým převratem, ale bude se snažiti, aby se stal stejně klidně a důstojně jako převrat první.

Radikální *socialism* je samozřejmě konstruktivní, ale neupřímnou dialektikou, dnes tak oblíbenou, nemožno zamluviti ten fakt, že socialism nemá pro svou budovu volné, nezastavené půdy, že tudíž pro každý pilíř své budovy musí udělati místo, musí něco zbořiti. Proto radikální socialism neponechává nikoho v pochybnostech o tom, že demokratické reformy politické a takzvané ochranné zákonodárství dělnické, všeobecné hlasovací právo žen a mužů, osmihodinná pracovní doba, starobní a invalidní pojištění námezdných pracovníků atd. nejsou vymoženosti socialismu, nýbrž že socialism počíná teprve tam, kde sahá se na kořen sociální nerovnosti podmínek existenčních a na kořen

hospodářského vykořisťování a kde pracovníci sami stávají se pány práce a výtěžku z ní. Kořenem zla je námezdní systém a soukromé velkovlastnictví půdy a výrobních a konzumních prostředků — socialism počíná tam, kde tyto přežilé a neudržitelné věci se odstraňují. A tam se také uvolňuje půda pro konstruktivní činnost socialismu, pro znárodnění půdy, pro výrobní a konzumní družstva, pro velikou budoucí federaci autonomních hospodářských a pracovních jednotek kolektivních — předpokládáme-li ovšem, že ideálem není socialism státní.

Radikální politik socialistický chová se tedy zcela jinak než jeho protivník nacionalistický. Nechť politikové měšťáctí se svými národohospodáři kalí vodu a nejasné činí z jasného. Jejich zbraní je hadí jazyk, jejich metodou intrika. Jejich je ta plesnivá budova na spadnutí a na nich jest, aby ji podpírali obratně i neomaleně, na fasádě okrašlovali, trhlíny zalepovali. Jejich zájmové skupiny a strany mohou býti egoistické, neboť hledí urvati, co se ještě urvati dá. Ale socialistická politika je přímočará, říká ano nebo ne. Socialista staví na základě jasného a přesného plánu a staví obětavě. Socialistická strana je odporaná, když politikaří, a trest ji nemine. Také u nás vymstily se staré hříchy na socialistech. Demagogie potřebují měšťáci, nikoli socialisté. Nejnepřesitelnější obraz poskytují lidé, kteří na schůzích řvou a štvou, ale jakmile mají socialisticky jednat, zalezou do žita a za zeleným stolem jsou největšími oportunisty. Socialistická strana má také své odboráře držeti na uzdě, brániti se jejich egoistickému teroru, který mravně není o nic vyšší teroru zájmových skupin kapitalistických. —

Také radikalism v *kulturních* odvětvích lidské myšlenky a práce je především poctivost. Radikalism ve vědě, v literatuře, v umění znamená domyšlenou věc, odbornou svědomitost, nepředstírá nic, nekoketuje s davy ani se ctiteli. Radikální spisovatel nepíše líbivých žvástů o princeznách, „jemně pikantních“ pitomostí pro měšťáky, ufnukaných románů z dělnického života. Je odpovědně a zásadně moderní, ale jde z cesty módním heslům přejímaným z vnějších aktuálních snah, cizích organickému vývoji uměleckému. Podobně radikální malíř nechlubí se prázdnou virtuozitou ani nenalepuje na staré malování nové „vymoženosti“. Řídí se svým svědomím, nikoli zálibami obecenstva. A ani jeden, ani druhý nechce se státi přimadonou, která čím hůře pracuje, tím častěji se ukazuje.

Radikalism je svědomitý. Proto pouze radikalism, ať skrytý nebo veřejný, vykonal veliké věci.

UPŘÍMNÉ SLOVO

Počíná se u nás již objevovati to, co se děje pravidelně, když v národě povstane náhle veliká a silná osobnost. Kdekdo, poctivec i lump, lidé dobré i zlé vůle, počínají kolem nás ustavičně a za každou větou

oháněti se jediným argumentem, jediným důvodem, který má stačiti vždy a všude: „Masaryk to řekl.“ A přitom pravidelně to, co Masaryk *skutečně* řekne, jest něco zcela jiného.

Vidíme také již, kterak jistí lidé snaží se využití některých skutečných nebo domnělých výroků a sdělení Masarykových k tomu, aby šířili nedůvěru nejen k věci skutečného socialismu, nýbrž třeba jen k smyslu boje antiklerikálního, dočkáme se toho, že jménem Masarykovým budou se pokoušeti tito lidé utloukat vše, co překáží pohodlnému a výnosnému politikaření.

Proti tomu jest nám včas obrniti se, musíme předem veřejně zaujmouti *upřímné* stanovisko ke svému presidentovi. Masaryk je nám dnes příliš veliký a příliš drahý, než abychom si dovolili zneužívatí jeho jména proti komukoliv, ale stejně je nám drahá naše svoboda myšlení a svědomí, než abychom dopustili, aby jména jeho zneužívalo se proti nám.

Lidé, kteří nejsou a nebyli přívrženci takzvaného realistického směru Masarykova, jsou dokonce povinni vysloviti se jasně o svém stanovisku ke zjevu, jehož činnost předválečná byla často příčinou ostrých sporů, který však dnes znamená nám všem bezesporného národního velikána. Tedy:

Jistě mají pravdu ti, kdož tvrdí, že Masarykovy činy jsou plodem jeho povahy, jejíž podrobným zrcadlem jsou Masarykovy spisy. Jenže nutno tu rozlišovati mezi podstatným a nejpodstatnějším a mezi vedlejším, abychom nakonec nedospěli snad k nesmyslnému tvrzení, že Masaryk byl by neprovedl tak šťastně svého osvoboditelského díla, kdyby byl jinak hleděl na otázku náboženskou nebo na problémy umělecké. Masarykovy spisy nebudou nám proto evangeliem.

To, co Masaryk napsal o věcech politických a filosofických, o socialismu, o umění, o náboženské otázce, jsou jistě projevy skrz naskrz poctivé, často velmi cenné, ale pravidelně i odborně sporné: ledacos zůstává nám cizí jako nejeden traktát Husův. A stejně jako Hus také Masaryk zůstane pro nás i pro budoucí velikým a drahým nikoli pro to, co napsal, pro podrobnosti svého učení, nýbrž *pro svou mužnou a činnou lásku k pravdě a spravedlnosti*. V jeho chrabrých vystoupeních, v jeho aférách malých i velikých, v tom, co učinil ve věci podvržených Rukopisů, ve věci protiklerikální nebo ve věci protiboucharonské politiky, ve věci Hilsnerově nebo Švihově a konečně ve své největší věci, ve věci československého národa, vidíme především toho čistého muže, kterého uctíváme a který skutkem hlavně učil pravdě a spravedlnosti. A tento Masaryk, není-liž celý ve větě, kterou také Hus vyjádřil celou svou podstatu, když napsal: „Také prosím, abyste se milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli.“

V duchu těchto krásných slov chceme také my dáti každému, což jeho jest. Chceme dáti Masarykovi, co jest Masarykovo, především úctu svou a lásku, kterou bychom však ponížili, kdybychom pokrytecky přísahali na vše, co kdy Masaryk řekl nebo napsal. Pak chceme

také socialismu dáti, což jeho jest, chceme za ním státi jako za svou pravdou, i kdyby to bylo opět jednou proti takzvanému celému světu. A konečně také občanům kněžím a jejich církvím chceme dáti to, co jim patří, ale tu za každou cenu *jen* to, co jim patří, a nic více.

Nezapomeňme také, že první president naší republiky jest prvním diplomatem našeho národa, světovým diplomatem. Jistě Masaryk, když přijímal presidentství, byl si toho jasně vědom, že bere na sebe těžkou povinnost, pro něho zajisté dokonce nesmírně těžkou, tj. povinnost diplomatů nemíti stále na jazyku to, co jest na srdci. Nemůže býti sporu o tom, že veliký světový diplomat musí mluvit trochu jinak, než by snad chtěl někdy mluvit bývalý pražský profesor. Také z tohoto hlediska dlužno bude někdy posuzovati dnešní výroky Masarykovy. —

Setkáváme se v životě jistě s autoritami tak úctyhodnými, že volky nevolky podléháme jejich vlivu, i když jsme zvykli usuzovat samostatně. To není jistě nic špatného, na světě nešlo by to dobře bez učitelů a žáků. Jsme-li však dospělí, zůstává i při tom nejvyšší instancí pro nás naše svědomí. A právem. Co je po člověku, který má vždy to mínění, které slyšel od autority, s kterou se naposled setkal. Nu, a ve věcech socialismu a klerikalismu jsme myslím už tak dospělí, abychom se mohli držeti především svého svědomí.

Tedy přijdou k nám lidé a řeknou: „Dejte pokoj se svým antiklerikalismem, nechte té propagandy pro vystupování z církve, víte, Morava, víte, Slovensko, ženy budou volit, Masaryk je proti tomu!“ Co jim odpovíme? Například toto:

Když šlo o vlastenecký podvod s podvrženými Rukopisy, Masaryk nezalekl se ani na okamžik toho, že vezme národu posvátného fetiše, o pravdu a morálku mu běželo, a dnes není rozumného člověka, který by neschvaloval jeho tehdejšího vystoupení a boje. My však nechceme ani bráti někomu něco posvátného, nám nejde o braní náboženství, říkáme-li: Jest věcí veřejné morálky, národní morálky, aby naši lidé vystupovali ze spolku, v jehož účel nevěří a jehož stanovy neplní. Chceme, aby česká svědomí byla tak citlivá, aby této falše nesnesla. A my to považujeme dnes také za příkaz svědomitosti národní, poněvadž jde tu především o tu církev, jejíž reprezentanti většinou do poslední chvíle stáli při Habsburcích a zůstali nevalně spolehlivými občany republiky. Klademe tuto trvalou otázku svědomí a veřejné morálky nad dočasnou otázku politickou, to nám káže naše svědomí, svědomí starých chlapů, pro něž autorita platí už jen velmi zřídka — po velmi pozorném uvážení.

A podobně přijdou k vám lidé a řeknou: „Zanechte všeho radikálního socialismu. Není naděje na úspěch. Dohoda to nechce. Masaryk je proti tomu!“

Odpovíme jim: Socialism není guma, která se natahuje a stahuje. Socialism je názor na svět a ideál lidské společnosti. Socialism je věcí našeho přesvědčení, naší víry a naděje (nikoli obchodu). Socialism jest, jak se rádo říká dodnes, utopie, ale právě taková utopie, jakou byla

před pěti lety Československá republika. Masaryk byl utopista, když unikl za hranice, aby pracoval pro rozklad habsburské říše; my jsme stejní utopisté, chceme-li pracovat k odstranění soukromého velkovlastnictví a námezdného systému. Přestaneme býti utopisty snad za rok, snad za tři leta, snad za třicet let, jako Masaryk přestal býti utopistou 28. října, poněvadž to vyhrál. Kdyby nebylo utopistů, neměli bychom dnes své svobodné republiky; nebude-li utopistů, nebude socialism. Stačí?

SJEZD ČESKÝCH ANARCHISTŮ KOMUNISTŮ

1

V neděli 2. února t. r. konal se v Praze sjezd bývalé Federace českých anarchistů komunistů, která v březnu loňského roku sloučila se se stranou národně sociální v Československou stranu socialistickou. Sjezdu se zúčastnili mimo 34 delegátů jednotlivých anarchistických skupin ministr dr. Vrbenský, prof. dr. Fr. Krejčí za ústřední výkonný výbor Československé strany socialistické, dále spisovatel Fráňa Šrámek, poslanci Landová-Štychová a St. K. Neumann aj.

Účelem sjezdu bylo přijetí zásadního stanoviska k sloučení se stranou národně sociální a debata o další činnosti.

V referátu redaktora Michala Káchy o historii hnutí anarchistického v Čechách bylo vzpomenuo kamarádů, kteří za války navždy odešli. Vlivem válečných poměrů zemřel MUDr. Aug. Erban, vojenským soudem byli odsouzeni a zastřeleni kamarádi Veselý a Šrámek (pekař), ve válce padli ing C. Herlas, básník Fr. Gellner, Hofman, Hlaváček, Reh, Erneckr aj., ve vězení zemřel Jirka Volf z Hrádku. Perzekuce rakouského militarismu dolehla ovšem těžce na ty, kteří tu zbyli. Všechny spolky rozpuštěny a věci zabaveny, časopisy (Záduha, Mladý průkopník) zastaveny a celá řada kamarádů (Vrbenský, Kácha, Borek, Körber, Draxl atd.) buď internována, nebo žalářována. Hnutí tím však zabito nebylo, jak o tom podal důkaz silný zájem o sjezd a četná účast.

Po referátech a obšírné debatě o akci slučovací, k níž Federace českých anarchistů komunistů dala první podnět, bylo všeobecně konstatováno, že sjezd znamenal sice likvidaci po stránce organizační, ježto skupiny bývalé Federace jsou nyní nerozlučně spojeny v jednotlivých organizacích Československé strany socialistické, ale nikoliv po stránce ideové. Pokud zásady anarchismu nejsou již obsaženy v programu československých socialistů, který je společnou prací obou bývalých skupin, bude další snahou českých anarchistů, aby v českém socialismu uplatnily se pokud možno zdravé prvky z románského a slovanského socialismu svobodářského, rozšířena byla znalost děl klasiků anarchismu, zejména Petra Kropotkina aj. Jako výsledek sjezdového jednání byla jednohlasně přijata tato rezoluce:

Čeští anarchisté komunisté zastoupení 34 svými delegáty z Čech a Moravy na sjezdu v Praze dne 2. února 1919, po vyslechnutí referátu o průběhu a výsledku sloučení se stranou národně sociální v Československou stranu socialistickou, projevíli souhlas s dosavadním postupem důvěrníků, kteří provedením této akce byli pověřeni na konferenci duchcovské 3. února 1918 a k projednáváním otázkám zaujímají toto stanovisko:

1. Trváme na společné práci v Československé straně socialistické v jednotných organizacích, považující přítomnou dobu za dobu revolučního převratu, v němž se chceme plně zúčastniti vybudování socialistické formy naší republiky. Součinnost všech socialistických stran považujeme v nynější době za nutnou, abychom mohli přistoupiti k postupné socializaci naší společnosti národní, hájiti v ní zájmy proletariátu a uskutečniti socialistické cíle. Pouhý společný postup mohl by však vésti v blízké době k stranickým bojům, a proto jsme pro úplné organizační sloučení obou nynějších socialistických stran, odborové i politické. Své stoupence vyzýváme, aby všude, kde je to možné, k sloučení pracovali.

2. Pokud jde o náš poměr k Československé straně socialistické, chceme v jejím organizačním rámci uplatňovati zásady komunistického anarchismu, uskutečňovati ideje sociální, hospodářské a kulturní, v programu strany vyslovené, a proto je nutno, abychom měli v důležitých odborových i politických organizacích a institucích strany poměrné zastoupení. Při tvoření zákonodárných, obecních a vůbec veřejnoprávních a hospodářských sborů žádáme zastoupení v takovém poměru, jaký asi odpovídá našemu zastoupení v ústředním výkonném výboru strany.

Mimoto žádáme, aby Československá strana socialistická zasadila se o naše přímé zastoupení v Národním shromáždění, poněvadž počet mandátů spojené strany odpovídá jen síle bývalé strany národně sociální a při ustavení Národního výboru byla bývalá Federace českých anarchistů komunistů úplně přehlédnuta, ačkoliv svým významem na českém severu, severovýchodě i jinde byla důležitým činitelem kulturním i politickým.

Nepovažující rovnoprávnost žen za pouhé heslo agitační, zdůrazňujeme také patřičné jejich zastoupení ve všech uvedených sborech a institucích.

3. K činnosti, kterou se chceme uplatniti ve straně, je nám potřebí rozhodně vlastního listu, který by jednak mezi našimi stoupenci působil pro účast na práci ve straně a pak též byl nám orgánem, kterým bychom mohli zásady českého socialismu rozebírat, rozšiřovati i hájiti jich proti znehodnocování a předsudkům, jež se objevují hojně nejen v listech stran měšťáckých, ale i v socialistickém tisku obou stran.

Protestujeme zejména proti stálému zneužívání slova „anarchie“ k označování rozvratu a nepořádku, což svědčí jen o naprosté neznalosti zásad a teorií anarchismu. Chceme míti možnost plodné diskuse,

kteřá by český socialism očistila a vnesla do něho podnět z myšlenek socialistů románských a slovanských (Proudhon, Kropotkin aj.), jichž ideje mravní i sociální jsou nám mnohem bližší nežli strnulá dogmata státního socialismu marxovského.

4. Do vyšetřující komise pro prozkoumání policejního archívu delegujeme kamaráda Michala Káchu.

Stojíce pevně na mateřské půdě Československé republiky, jsme přesvědčeni, že naše republika může uhájiti své ideové a mravní poslání jakož i státi se svobodnou a kulturní půdou zdravého a pokojného vývoje národního života jen tehdy, když nastoupí cestu v socialistickém duchu svobody a spravedlnosti, který povede k demokracii hospodářské a skuteční naše heslo:

Volný člověk ve svobodném národě!

2

K sjezdu chceme poznamenati:

Čeští komunisté anarchisté — aspoň valná většina jejich — vedeni dobrou úvahou a zdravým pudem zaujali ihned na počátku války rozhodné stanovisko proti největšímu a nejbližšímu nebezpečí, proti německému a rakouskému imperialismu. Dnes, kdy máme již zprávy a dokumenty z ciziny, vidíme, že také jinde nejlepší naši kamarádi postavili se na stranu protiněmeckou. Ostatek jest více nebo méně nezbytný důsledek správného východiska.

Německo muselo býti poraženo tak, aby jednou provždy ztratilo chuť pokračovati v padesátileté tradici bismarckovské a přestalo se domnívati, že jest povoláno krví a železem vládnouti nad národy. Musí nám tudíž býti lhostejno, vedou-li sobecké nebo nesobecké důvody Dohodu k tomu, že chce z naší republiky učiniti pevnou hráz proti eventuelní nové expanzi Německa. My musíme býti takovou hrází vědomě, v zájmu svém i v zájmu lidstva, a sice tak dlouho, dokud poměry v Německu nebudou zárukou toho, že Němci se vzdali svých nebezpečných panovačných choutek a chtějí konečně spolupracovati s ostatními národy jako rovnocenný a mírumilovný činitel.

K imperialismu jinému máme samozřejmě stejné stanovisko jako k německému. Ale imperialism západních mocností nebude bohdá nutno potírati válkou; ten bude odstraněn pomalu vítězným socialismem. Nevěříme, že by anglosaští vojáci byli někdy ochotni táhnouti na socialistickou Evropu kontinentální.

Postavili jsme se tedy za dnešní Československou republiku, na všech stranách dosud ohroženou, a chceme klidným způsobem a v součinnosti s ostatními stranami pracovati k jejímu vnitřnímu zesílení tak dlouho, dokud německé nebezpečí nezmizí. Chceme současně však i důsledně bojovati proti vnějším i vnitřním nepřátelům radikální socializace všude, kde se s nimi setkáme. Chceme skutečně pracovati, nikoli

pouze kritizovati za stolem malého hloučku, chceme se uplatniti, postarati se, aby bylo nutno s námi počítati, aby praktický účinek našeho ideálu svobody a spravedlnosti byl zjevný a silný.

Proto jsme se spojili s takzvanými národními socialisty, když přijali snesitelný socialistický program, v Československou stranu socialistickou. Své individuality tím nikdo z nás dosud nepozbyl a bezpochyby nepozbude ani v budoucnosti. Získali jsme poctivým názorům socialistickým širší kruh posluchačstva. Ostatně poměry v socialistickém táboře jsou tak složité a nevyhraněny dnes, mezinárodní situace socialismu mění se téměř s každým měsícem, že vyčkávací stanovisko je tu nejlépe na místě.

Chtěli jsme ven z přítmí, z marných kroužků spiklenecké příchuti, chtěli jsme na jasné fórum české veřejnosti. Zde je práce jistě méně pohodlná a příjemná než ta naše bývalá stále stejná kázání k stále stejným lidem za zavřenými dveřmi a okny. Zažene-li nás vlna reakce, dobrá, bude to vlna mezinárodní; nepřijde-li reakce, přijde socialism a při tom chceme býti a při tom chceme svůj hlas velmi hlasitě uplatniti. Výsledky schválí nebo odsoudí naši taktiku.

Nechť tedy těch několik nespokojenců jde jinou cestou: podle výsledků budeme rozsouzeni.

VELKOSTATKY

Velkostatky! Předvolební vřava zavěsila to slovo nad náš politický život jako veliký kus slaniny; stojí pod ní dav bloudů a smečka ziskuchtivců s vyplazenými jazyky, s tekoucími slinami a s krvavými očima. Kdekdo rád by uchvátil kus té zemědělské půdy, která za války ukázala se vlastnictvím nejspolehlivějším a nejvýnosnějším, — proč tedy nesehráti důkladnou komedii s tímto lidem, se svobodným a suverénním lidem, který dnes přece vládne?!

Nesporo, že tuto ohavnost začali agrárníci. Neštíteli se podvodným způsobem tvářiti se a pracovati, jako by pouze na nich bylo, co se stane s půdou, jako by oni rozhodovali, co a jak bude rozděleno, jako by oni už mohli rozdávat. A když se socialisté opřeli tomuto neslýchanému podvodu, když proti němu postavili své názory a projekty — neříkáme, že vždycky správné, seriózní a nepředvolební —, rozběsnila se agrární žurnalistika jako notorický alkoholik. Nejštvanější český plátek, který předhonil v tom o celé hony tisk klerikální, do štvání přece důkladně zapracovaný, skrznaskrz prolhaný *Večer* čili *Lidový deník*, dosáhl tu prvního republikánského rekordu.

Socialisté neměli se ničím přiblížiti k této úrovni. Otázka velkostatků a celá otázka agrární je tak vážná, že socialisté neměli nikterak strhovat ji z úrovně čistě odborné a rozměňovat ji na pouhá hesla předvolební. Jen věcná stanoviska měla se zaujmouti, žádná stranická, agitač-

ní. Náš lid je dosti vyspělý, aby snesl pravdu, aby porozuměl rozumné řeči. Otázka tak vážná, životní otázka republiky měla hned na počátku shromáždit kolem sebe poctivé muže, nikoli straníky, a jest naším přesvědčením, že socialisté mohli by se klidně dohodnouti s pokrokovými agrárníky o celé agrární reformě, kdyby na všech stranách ustoupily sobecké zájmy a kdyby starost o dobro republiky byla v srdcích, a ne jen na praporech.

Zdravý rozum nám praví, že otázka velkostatků nebude moci býti řešena jednostranně, poněvadž nepůjde o tu neb onu skupinu, nýbrž o celou republiku. Jako „hlad po půdě“ nesmí býti tak ukojen, aby jednoho krásného dne mohlo hladověti opět půl republiky, tak ani žádný socializační experiment nesmí býti pro dnešek tak překotný a široký, aby výše naší zemědělské výroby byla ohrožena.

Je nám velmi jasno, že republika nebude se chtít vzdát velkostatků všech, že nebude například drobiti řepářská velkohospodářství, a jako socialisté nemůžeme proti tomu nic namítati, v tom případě ovšem, když se nebude na těchto republikánských velkostatech hospodařiti pro velkokapitál. Bude na socialistech, aby přinejmenším domohli se toho, aby zde všichni pracovníci od prvního úředníka až po posledního skotáka byli spravedlivě účastni za zisku. Stejně jasno je nám, že za dnešní situace, kdy družstevnictví je u nás stále ještě v začátcích, musí se vyhověti v přiměřené míře malým lidem, kteří půdy potřebují ke své obživě, tedy že je nutno rozdělit mezi malé lidi velkostatky všude tam, kde poměry pro to mluví a zájem republiky to dovoluje. A konečně je nám i to zcela jasno, že je přímo naší socialistickou povinností podporovati poctivé snahy družstevnické všude, kde malí lidé družstevnický pracovati chtějí a poměry toho přímo vyžadují. Necht' ve vzájemné konkurenci těchto tří směrů práce zemědělské osvědčí se to, čemu patří budoucnost; ve vážných věcech netřeba spěchat se šablonou. Zabrániti pak nutno toliko jednomu: aby agrární reforma v žádném směru nepodporovala ziskuchtivost. Soukromý zemědělský velkokapitál, soukromé velkovlastnictví půdy musí býti odstraněno a sny našich velkých agrárníků, že použijí agrární reformy k tomu, aby si zaokrouhlili svoje vlastnictví, musí býti důrazně rozptýleny.

Poctiví lidé, třebaže je před volbami, musí tudíž mluvit s malým lidem upřímně a pravdivě. Dělit a rozdávat nebude žádná strana. Pokud potrvá klidný vývoj věcí v naší republice, potud jest jisto, že agrární reforma bude vyřizována dohodou všech stran a po zralých bohdá úvahách odborných. Vývoj jiný není prozatím v zájmu žádného poctivého směru. Agrární štváči a rozdávači měli by si uvědomiti, že vyvolávají choutky, které by mohly draho přijíti především velkoagrárníkům samým a pak také republice. Ten „hlad po půdě“ není všude věc tak čistá, aby při určité neopatrnosti nemohl se proměnit v nebezpečnou zuřivost, která sice těm, kteří nic nemají, nic by nevzala, ale pro všechny mohla by způsobiti a prodloužiti dobu nesnesitelné bídy. I my socialisté nejradikálnější přijímáme dnes řešení klidná a koaliční,

poněvadž nechceme skočiti do nebezpečné tmy, ve které mohli bychom býti napadeni lidmi, jimž nejde o svobodu a spravedlnost, nýbrž o násilí a mstu. Řídíme se prozatím z nutnosti jen chladnými úvahami rozumovými, a nikoli srdcem, které bije pro revoluci.

A když přijímáme toto pokojné řešení otázky velkostatků, nemůžeme také otázku vyvlastnění s náhradou nebo bez náhrady považovati za něco, co má bouřiti vášně. Bylo by jistě šílenstvím, kdyby republika chtěla platiti náhradu za velkostatky přímo a násilně ukradené nebo za onu část vlastnictví mrtvé ruky, která napomáhá k nezřízenému blahobytu několika parazitům společnosti. Pokud běží však o velkostatky ostatní — a my socialisté chceme přirozeně vyvlastnění všech velkostatků —, dnes a prozatím neobejdeme se asi bez jisté náhrady. Na socialistech jest bdíti, aby přitom nenosilo se dříví do lesa, netvořil se jiný velkokapitál.

Lid náš musí býti také poučen o tom, že nebude se nic dělit a rozdávat zítra nebo pozítří. Stojíme před těžkým problémem *na mnoho let*. Nechť malí lidé, kteří zemědělskou půdu mají, půdu chtějí nebo na půdě pracují, organizují se mohutně proti choutkám agrárníků a proti snahám zastanců kapitalistického pořádku, nechť se organizují řádně a socialisticky, ale jinak mohou dosud klidně spáti. Nikoli divoká sháňka po soustech, kterých ještě nikdo nerozdává a tak brzy také rozdávati nebude, nýbrž veliká socialistická organizace venkovanů jest nezbytným základem pro zdravé řešení agrární reformy.

Taková organizace, silná a do posledního muže uvědomělá, je nutná také jako hráz proti reakci, kdyby se tato blížila, a ještě nutnější pro ten případ, že situace mezinárodní se změní, že přestaneme býti tak příliš pozorní k přáním cizích diplomatů a že poměry nás donutí, abychom počali s opravdovou socializací republiky.

UČME SE NA RUSI!

„...Vstoupili jste do armády, abyste zachránili suverénní moc lidu a demokratickou Rus před germánským imperialismem, který ji zotročil brestlitevským mírem. Bojovali jste proti sovětové vládě jménem Všeruského ústavodárného shromáždění, jménem Rusi svobodné, neodvislé a jednotné. A zatím za našimi zády, v Omsku, proveden byl státní převrat a byla prohlášena diktatura Kolčaka, představitele buržoazie a velkostatkářů. Měšťácká diktatura znamená úplné rozdrčení proletariátu a venkovského pracujícího lidu, úplné vítězství nepřátel dělnictva, tj. velkostatkářů a kapitalistů, znamená potlačení všech vymožeností Velké ruské revoluce v očekávání, že nadejde příležitost k znovunastolení starého monarchistického režimu. Sibiřští reakcionáři potírají všechny demokratické strany a reformy, zatkli mnoho členů Ústavodárného shromáždění, ba některé z nich i zastřelili...

Jestliže dříve ruská revoluce byla ohrožena nebezpečím německým,

Také na prahu Československé republiky stojí reakce. Pozorujte, jak pomalu, ale jistě ohrožuje naši svobodu tiskovou, shromažďovací, jak otvírá všechny otvory a díry, jimiž by mohl k nám proklouznouti duch starého Rakouska; jsou potutelní, zpátečníci našeptávači i u nejčervenějších ministerstev, jsou u zemské obrany, jsou nebezpečné zpátečnické ruce, velmi dlouhé, že sáhají až na Hrad, — — nikoli, nemáme dosud v nikom a ničem řádné záruky, že svobodná Československá republika bude o chlup lepší, než byla česká provincie Habsburků. Budeme se tedy věčně hádat a hanět kvůli několika umíněným lidem?

Mezi českými socialisty v republice nepřišlo se dosud ani stínu toho, co se dělo mezi bolševiky a sociálními revolucionáři v Rusku, jen nedobrá vůle jednotlivců je mezi námi, jen trochu hloupě potištěného papíru, lid ví nesmírně málo o tom, proč někteří vůdcové jsou si ve vlasech, nebaví ho to, nestará se o to, spojení přivítal by jednomyslným jásotem.

Placení sekretáři, tato rakovina socialistického hnutí, odhlasují na sjezdech ovšem vždycky opak. Nad tím třeba, abyste se pozastavili, dělníci, socialisté. Není-liž tomu tak, že vaši věci stojí v cestě ponejvíce vaši vlastní lidé? Vy víte, že se chcete spojit, ale počítejte, kolik vašich předáků a úředníků je proti tomu, poněvadž není v *jejich* zájmu, abyste se spojili! Proč to trpíte? Poněvadž ti lidé dovedou pěkně křičet, omámit vás? Jste tedy ovládaný lid? Pouhé loutky? Jak chcete vládnouti v socialistické republice, když nedovedete vládnouti ve vlastní straně?!

Uvažujte o tom, přátelé, druzi. Nedovedete-li umlčet štváče, nedovedete-li spojení nadiktovati těm, kdož se mu brání z prospěchářství, sraďte své řady bez Petra a Pavla, formálně nespojení pracujte a bojujte všude společně! *Jednotná fronta socialistická je nezbytným předpokladem pro zdravý růst republiky, pro vaše blaho, pro zmaření úmyslů reakce, je první zárukou svobody a spravedlnosti v naší republice.* Bez ní nepůjdeme vpřed, nýbrž stále více nazpět: Kdo vás rozeštvává, ten vás zrazuje.

DVĚ KOMUNISMŮ

Hospodářským ideálem socialismu je volný komunism.

Sledujeme-li vývoj onoho nesmírného myšlenkového hnutí, které nazýváme moderním socialismem a jehož ideje formulovali a šířili Babeuf, Saint-Simon, Owen, Proudhon, Considérant, Leroux, Blanqui, Marx, Engels, Černyševský, Bakunin, Kropotkin, Grave, vidíme sice, že se dělí na dvě hlavních proudů, na směr autoritářský a na směr svobodářský, ale v jádru posledním cílem všech skutečných socialistů je komunism volný, zaručující veškerenstvu blahobyt a individuu svobodu, a všechno ostatní jsou pouze více nebo méně správné etapy k stejnému cíli.

Dnešní úpadek socialistického myšlení a z něho plynoucí neinformo-

vanost davu a pak ovšem i chytrácká politika buržoazie, která využívá skutečných a vymyšlených hrůz ruského režimu bolševického (bolševism je typický příklad komunismu *autoritářského*) k tomu, aby zakalila podstatu socialismu, zavinily, že slovo komunism stalo se postrachem nejen těch, kteří něco mají, nýbrž často i těch, jimž jedině volný komunism může dopomoci při hostině života k rovnocennému místu za plným stolem. To ovšem nemůže mýlití těch, kdož se slov nebojí. Na druhé straně však nutno se brániti, když taková slova strašáky plodí zmatek a rozbijí řady socialistické.

Řekneme-li tedy, hospodářským ideálem socialismu je volný komunism, znamená to předně: Volný komunism jako každý společenský *ideál* není uskutečnitelný rázem, nýbrž chceme a musíme blížiti se k němu cestou *postupné socializace*. A podruhé znamená to: Volný komunism jakožto ideál *hospodářský* nemá pranic společného s fanatismy, které jsouce povahy pravidelně náboženské nebo aspoň církevní, chtějí znásilniti člověka kulturně, mravně, pohlavně atd. Volný komunism nehlasá obrazoborectví, kasárnické úpravy života, zespolenštění ženy a podobných nevkusností, ty se rodí v ojedinělých, zvrácených mozcích a žijí v představě světců či bláznů od počátku světa. Dějiny náboženství vypravují o nich mnohem více než dějiny socialismu.

Jasně zárodky komunismu, jak správně upozorňuje Kropotkin, existují už v naší společnosti a jejich výsledky jsou pro všechny neocenitelné. Mezinárodní společnost hotelová a paroplavební umožňuje za jistý denní poplatek, že se můžete na poukázku ubytovati v sterých hotelích francouzských, německých, švýcarských a míti zde výběr deseti nebo patnácti jídel, aniž kdo kontroluje, mnoho-li sníte. Pojišťování proti ohni, nehodě, krádeži, zejména tam, kde poměry dovolují stejnou prémii pro všechny, jest něco podobného. Rovněž instituce městské opatřující vodu, plyn, elektřinu, lázně, prádelny, jízdu se stejnou taxou. Tyto podniky mají v sobě část komunistického principu: zaplatíte-li tolik a tolik ročně nebo denně (dnes v penězích, zítra v práci), máte právo ukojiti volně jistý druh potřeb, vyjma luxu. Kdyby se tu místo peněz platilo jen prací a kdyby konzumenti měli hlas při správě podniku, obdržíme instituce skutečně komunistické.

Jest věcí socialistického úsilí, aby v tomto směru pracovalo se do šířky i do hloubky. Stav naší společnosti a vývoj její tomu nebrání. Naopak. Poukažme aspoň na jeden zjev. Široce založená snaha o osvobození a zrovnoprávnění žen povede nutně nejen k rozkladu patriarchální, autoritářské rodiny, ale i k naprostému nedostatku manželek služek i služek námezdních: pak se jistě pozná, jaké šílenství je to a mrhání časem i silami, když, zejména ve městech, domácnost vaří, pere a ledacos jiného koná každá zvláště a jakou úlevu může znamenati komunism prováděný bez teroru a bez církevnictví.

Rovněž válka mohla mnoha lidem otevřítí oči, a také to učinila. Jakmile nadešla nutnost šetřiti věcmi nejnaléhavější denní potřeby a organizovati spotřebu v zájmu všech, selhal naprosto kapitalistický

pořádek a ukázalo se, na jaké loupeživosti jest založen. Hned v době první vyživovací tísně mluvili jsme s jistým měšťáckým politikem o neshodách, které má vláda s vyživováním lidu, a kterak selhávají všechna nařízení. „Co chcete,“ odpověděl, „jsme zařízení na kapitalistické hospodaření, ale nikoliv na komunistické. A dnes bylo by nutno hospodařiti komunisticky.“ Měl rozumí se na mysli komunism státní, který by přísně kontroloval výrobu i spotřebu, a omeziv individuální svobodu vůbec, zamezil především veškeru soukromou spekulaci s věcmi denní potřeby.

Ale ani tento státní komunism by toho dnes nevyhrál. Musel by býti předem částečně vžit a míti po ruce zásoby, kterých není. V dobách normálních pak byl by nesnesitelný, zejména kdyby se chtěl násilně rozšířiti na veškeren hospodářský život a vnutiti se všem naráz. Státní autoritářský komunism proměnil by společenský život v jedinou fabriku, v jediná kasárna a bylo by mu opřítí se o nejbrutálnější teror, poněvadž by ničil veškeru individuální volnost.

Proto jest si přát, aby krutosti bolševického (autoritářsky komunistického) režimu ruského poučily svět o tom, čeho třeba a čeho měli bychom se vyvarovati. Především u nás.

Buržoazie měla by pochopiti, že intrikami, štváním, bílým terorem, ba dnes už ani jejich opakem svých pozic neudrží. Povede-li se sjednocení ruských socialistů, upevní-li se socialistická republika v Rusku, což jest nejvýše pravděpodobno, bude socialistická republika u nás jen otázkou krátkého času. Rovněž v jiných evropských zemích. Někde dříve, jinde později. Světová revoluce pokračuje a nic ji nezadrží, poněvadž velkokapitál nenajde proti socialistům dosti žoldáků. A buržoazie měla by si také vzpomenouti, že žádný převrat, žádná revoluce, ani žádná její revoluce, ani ta naše česká revoluce neobešly se bez jisté diktatury, bez jistého násilí, že tedy ani převrat společnosti kapitalistické ve společnost socialistickou nepůjde bez jakési diktatury a že násilí, které znamená, bude tím menší a bezvýznamnější pro poražené i celek společnosti, čím protivník náš bude — rozumnější.

A naopak, ona socialistická menšina naše, která je vedena idejemi autoritářského komunismu, měla by pochopiti, že její teror mohl by vésti jen k pohromám prodlužujícím bídu, k bratrovražednému boji, ba i k vítězství reakce. U nás věru nepotřebujeme znova prodělávati to, čím prošli naši bratři ruští, jen proto, abychom také na svém těle dokázali, že diktatura jedné strany a jedné třídy nezavede socialistického pořádku bez podpory ostatních socialistů a že koneckonců otvírá bránu reakci. Také my došli bychom k tomu, že na jedné straně nutno sleviti a na druhé přidati, aby socialisté tvořili jednu frontu proti zpátečnické buržoazii, došli bychom k tomu po pračkách, bitkách, možná krvavých — což nemožno opravdu bez nich předem přijíti k rozumu?

Ideje autoritářského komunismu, ideje z ducha hlavně německého, nemohou se u nás trvale uplatniti. Odporují české povaze. Jako my jsme si vědomi toho, že jen postupnou socializací připravíme půdu pro

volný komunism, měli by si býti naši pravověrní marxisté vědomi toho, že většina českých socialistů neskloní se před jejich terorem. Domnívali-li se však, že svým počínáním urychlí socializaci, jsme my přesvědčeni, že jen poctivě jednotná fronta socialistická toho dosáhne.

My, kteří při žádné socialistické akci nepouštíme ze zřetele, že naším ideálem je komunism volný, budeme při vývoji socializace tisíckrát uraženi a znechuceni. To víme, poněvadž známe „své“ lidi, známe davy. Autorita bude častěji triumfovat než láska k svobodě. Přesto chceme radostně spolupracovat na každém postupu socializace: z lásky k věci.

Tuto lásku k věci chtěli bychom však viděti na všech stranách socialistického tábora. Lásku k věci, a nejen předvolební agitaci.

O CHLADNÉ ROZVAZE

Žijeme dosud v době pochopitelné nespokojenosti, nedočkavosti, netrpělivosti a následkem toho v ovzduší trapně nervózním. Do tohoto ohně čas předvolební nalévá ještě svůj nečistý olej.

V takové chvíli nebylo by ovšem nesnadno pobouřené vzbouřiti, oheň rozdmýchati v obecný požár, způsobiti převrat. Ale poctivý socialista právě v takové chvíli cítí nejvíce odpovědnosti. Vidí, že to, co na první pohled zdá se tak snadné, je ve skutečnosti nesmírně těžké, má-li to býti dobře uděláno.

Poctivý český socialista, byť byl jako my sebevíce přesvědčen, že k druhému převratu u nás dojíti musí, štítí se počítati s vydrážděnými pudy, snaží se zachovati si rozvahu uprostřed vlnobití a pevně pohlédnout do tváře skutečnosti.

Běží přece o blahobyť pro všechny, nikoli o sociální pomstu, běží o svobodu a spravedlnost, nikoli o to, aby panství jedné třídy vystřídáno bylo panstvím třídy druhé, běží o blaho všeho lidu, národa, republiky.

Namítnete snad: běží o blaho *lidstva*. Ano. Ale sám evropský svět je dosud tak nejednotný, nesterpně vyvinutý a organizovaný, že je zhoľa nemožno, aby socialism uplatnil se v každém národě, v každé zemi a v každém státě stejně. Jest na nás tedy starati se, aby u nás především dopadla věc nejlépe, a tím prospějeme nejvíce i ostatním. Český příklad měl a má v Evropě větší význam, než si snad myslíme, zejména protivníci socialismu bojí se českého příkladu —, nemá-liž nám to býti pobídkou ke snaze, aby i nadále a právě ve věci socialismu byl český příklad nejlepší?

Nespěchejme tedy s převratem, nepokoušejme se o skok do tmy. Chtějme převrat k socialismu provésti stejně důstojně, klidně, s úsměvem, beze vzteku, jako jsme provedli převrat k národní samostatnosti. Provedeme jej tak, budeme-li chtíti.

Česká revoluce ukázala, co to znamená, když zralý plod utrhne se v pravý čas. Náš plod zraje a čas náš přichází. Buďme tedy ještě trochu

trpěliví, abychom si mohli červené jablíčko utrhnouti do sladkosti zralé a nenaražené.

Viděli jsme napravo i nalevo, co znamená krvavá občanská válka, když na hranicích stojí nepřítel a v zemi je bída. A my *jsme* obklopeni nepřáteli, o tom nemůže býti sporu, nepřáteli, to musíme říci i při svém silném cítění mezinárodním, nepřáteli, poněvadž ani u Němců, ani u Poláků a Maďarů nezvítězily dosud živly, které by nám byly zárukou bratrského dorozumění lidu s lidem. Vnitřní vojna znamenala by také vojnu na hranicích: mohli bychom přitom přijíti o existenční podmínky republiky a v nejlepším případě dalo by to podnět k dalším intervencím dohodových diplomatů a generálů, kteří stojí ve službách velkokapitálu. Stýská se nám po nich, anebo máme jich už nad hlavu?

Prolitou krví a zmatkem nenasytíme také hladových. Víme přece všichni, že do příštích žní s námahou udržíme jakés takés zásobování lidu, zejména městského a průmyslového, jen tehda, když budou náležitě fungovat prostředky dopravní a doly, nehledíc k nutnosti oné výroby, které potřebujeme také pro kompenzace. Občanská válka se svými důsledky, s poruchami železnic, se stávkami v dolech a jinde znamená ochromení všech zásobovacích snah, byť je vedl nejzapříisáhlejší autoritářský komunista, znamená hlad. A není-liž hlad největším nepřítelem ruských sovětů, nebyl to právě hlad, který je nejen donutil k ústupnosti, ale mohl by přivoditi i vítězství reakce?

Český lid strádal a trpěl již dosti; dosti také bylo prolito české krve. Současně však můžeme děkovati osudu, že válečná lítice nepřehnalas se přímo přes naše země, že jsme netrpěli tak jako Belgie, Francie, Rusko, Polsko a že také první naše revoluce šla tak hladce a bez vraždění. Proč pokoušeti tedy osud, proč rušiti klid, který celé zemi až dosud šel k duhu?

V naší republice můžeme socializovati, dávat dobrý příklad, ale světová sociální otázka u nás rozřešena nebude. O socialismu rozhodnou definitivně velké státy, rozhodne na jedné straně Rusko a na druhé to, co se bude dít v zemích dohodových. Problém je přespráliš složitý a radikální socializace světa nebo pouze Evropy nebude vyřízena snadno a rychle za několik neděl naráz. Kdyby přišla vlna reakce a zvítězila kolem nás, neudržíme si socialistického řádu, kdybychom si jej sebe radikálněji a energičtěji zavedli; každý stát je dnes práliš závislý na státech ostatních. A naopak, zvítězí-li sociální revoluce v Evropě, jsme tak vyspělí a měli bychom míti k tomu také dobrou vůli, abychom si svou věc doma provedli hladce a klidně.

Krátce: není důvodů k nerozváživosti a není naděje, že by občanská válka, která by byla možná i bratrovraždným bojem mezi socialisty, přivedla nás blíže k cíli než klidný postup a vyčkávací stanovisko.

Můžeme jako malý národ, který sice má dát dobrý příklad, ale nemá rozhodného slova, klidně čekati, jak to kolem nás ve světě dopadne. Nikoli ovšem se založenými rukama, pokud běží o nás socialisty. Domahejme se energicky všeho, co již dnes můžeme dohodou uskutečniti:

budoucnost není dosud tak jasná, abychom mohli opovrhovati malými jistými úspěchy, poněvadž se domníváme, že úspěch veliký je na cestě. Tyto dnešní zápasy a snahy mají pro nás i pro lid velikou cenu výchovnou. Nahlédáme do složitosti otázek, studujeme je prakticky a z různých hledisk; to je znamenitá průprava, které jsme potřebovali. Naši věci jen prospěje, potrvá-li tato průprava delší dobu a bude-li takto každé heslo podloženo jasnou představou a spolehlivým plánem.

ZÁRUKY CHCEME

Masarykova slova z prvního poselství o tom, že nemusíme mítí všecko najednou a že je třeba, abychom se vyvíjeli organicky, podpisujeme my socialisté rádi a upřímně, poněvadž víme, že to na světě ani jinak nejde, ale rozhodně nemůžeme připustiti, aby naši nacionalističtí zastanci soudobého kapitalistického pořádku vykládali si slova Masarykova tak, jako by se vůbec nic díti nemělo pro spravedlnost a svobodu.

Poslední události, zejména krajní odpor agrární pravice proti všemu, co v agrární reformě mohlo by znamenati vědomé omezení principu soukromého velkovlastnictví, nezřízená hrabivost jistých vrstev měšťáckých, o níž se vbrzku dovíme asi věci úžasné, a nedobrá vůle nesocialistické většiny Národního shromáždění, která znemožňuje jakékoliv bystřejší tempo reformní a osvobozovací práce zákonodárné, ukazují jasně, že pánům běží o kapitalisticko-militaristický stát známé šablony, který kdyby jeho nátěr byl dnes nebo zítra sebeliberálnější nebo pokrokový, zvrhá se vždy znova v tygra nebezpečného blahobytu širokých vrstev a občanským svobodám.

Pánové spoléhají se na náš smysl pro odpovědnost, ale sami znají většinou toliko zájem své kapsy a na všech stranách z volebních důvodů štvou, šíří zmatek, zveličují různé agitace, místo aby hlásali rozvahu a vycházeli klidně vstříc oprávněným požadavkům. Nepovažujeme-li za prozíravou a odpovědnou agitaci krajní levice sociálně demokratické, nejsme ani na okamžik v pochybnosti o tom, že na tento mlýn žene vodu především zatvrzelost jistých bařtipánů, kteří maří nejlepší úmysly obětavého lidu i prozíravé inteligence.

Kdo má příležitost vyslechnouti přátelská mínění v nejrozličnějších vrstvách naší společnosti, ten ví, jak poctiví lidé všech směrů jsou rozezleni na tuto ničemnou a v pravém slova smyslu nevlasteneckou politiku bezohledných sobců a jejich námezdných agitátorů.

Na druhé straně však nutno s politováním konstatovat, že ani socialistický blok není na výši situace a nezdá se mítí jasný cíl a pravý smysl pro vážnost chvíle.

Takzvaná krize, kterou vyvolali na svou pěst sociální demokraté, nečiní rozhodně dojem příliš vážný. Máte pocit, že se tu maskuje vnitřní rozervanost a současně hraje divadlo poněkud předvolební. Vážná akce socialistická to není.

A přece je nejvyšší čas, aby socialisté bez rozdílu stran odložili malé pohnůtky osobní a stranické, zavrhlí politikaření sub specie minuty a vystoupili s pevnou společnou a cílevědomou politikou, provedli různé socialistické zakročení.

Pryč s malichernostmi, chceme-li zachrániti klidný vývoj republiky. Výměna ministrů, shánění voličského davu, který zítra zase může odpadnouti, koketování s terorem ulice, když hospodářská situace nutí k nejvyšší opatrnosti, to nejsou socialistické zájmy. Socialistická politika musí býti stejně prozíravá jako energická. Prozíravost velí dnes nedati se zatlačiti k neodpovědnému buřičství, energií však musíme dosíci *záruk*, že naše mladá republika nepůjde starou cestou.

Prohřešuje se na republice a věci socialismu, kdo z osobních zájmů a ze stranické zaslepenosti ruší jednotu socialistické fronty, dokud těchto záruk nemáme. Také v socialistickém táboře musí býti různé směry a také zde bude v budoucnosti boj nezbytný a zdravý. Ale dokud nemáme zajištěny ani občanské svobody a volnou cestu k socializaci, je každý husarský kousek v řadách socialismu zločinem na tom, co chceme.

Proto je nutno, aby socialisté jako jeden muž vzchopili se k různému a důstojnému slovu. A to by mělo zníti asi takto:

Nenecháváme vás, páni obhájci kapsy, reakce a církve, ani na okamžik v pochybnosti, že prvním naším cílem je socialistická republika, které chceme dosíci cestou klidné a postupné socializace, a za žádnou cenu nepřipustíme návrat ke kapitalisticko-militaristickému státu. Víte velmi dobře, že bez nás nemůžete vládnouti a že většina českého lidu si představuje pořádek po válce docela jinak než to, co se pořádkem jmenovalo před válkou. Vaše zatvrzelost je ničemnost, počítá s tím, že reakce bude na světě znova triumfovat. Proto chceme záruky, chceme jistotu, že v rámečku republiky neobjeví se ošklivý obrázek, že rakouské časy nevrátí se nám již v žádné podobě. Chceme tedy ihned všechny zákony zaručující občanské svobody do všech podrobností, chceme aspoň principiální usnesení o všech důležitějších reformách, které čekají na vyřízení, chceme vidět dobrou vůli na všech stranách. Chcete-li po nás, abychom drželi na uzdě své „bolševiky“, držte vy na uzdě své Prášky, Šrámký, Rašíny a podobné reakcionáře a zatvrzelce. Ukažte zkrátka, že vám jde o republiku tak jako nám. Chceme záruky, chceme volnou cestu pro klidný vývoj k novému životu. Jinak — půjdeme z vlády!

Toto slovo mělo by býti proneseno hned. Lid je čeká; energie socialistického bloku čerpala by svou sílu z lidu.

„KRIZE SOCIALISMU“

Krise socialismu neexistuje. Naopak. Kvas, který pozorujeme na všech stranách a který ještě vzroste, jakmile všechna vojska vrátí se do svých domovin, znamená vzrůst pravého socialistického citění a sna-

hu očistiti socialistický svět od politikaření. Krize socialismu byla před válkou, byla v době, kdy velická většina socialistického světa byla zkorumpována měšťáckým parlamentarismem, ve vleku německých doktrín pomarxovských. Válečná pohroma otevřela však mnoha lidem oči: ryzí myšlenky socialistické zmocňují se opět mozků a jeví snahu konečně vážně počítí s organizací světa na svém podkladě.

Proto buržoastické a zpátečnické kruhy píší o krizi socialismu. Musí se mluvit o krizi socialismu, aby se zastřel fakt právě opačný, že v krizi, možná smrtelné, je kapitalistický pořádek a měšťácký parlamentarism.

Socialistická internacionála selhala za světové války, křičí kapitalisticko-nacionalistické žurnály, poněvadž byla více ideou a programem než skutečností. Jaké pokrytectví, pánové!

Jako byste nevěděli, že za války nemohlo selhati něco, co před válkou nebylo již skutečností. A jako byste nevěděli, proč to nebylo skutečností!

Socialistická internacionála jako idea, program, otázka srdce a svědomí žila již před válkou jen v poctivé menšině, vylučované z mezinárodních sjezdů socialistických nebo na nich potlačované. Pro většinu nebyla internacionála ani myšlenkou, ani programem, ani věcí socialistického cítění, nýbrž jen červeným hadrem, kterým se zdobili, aby tím snáze mohli v parlamentech žráti z rukou buržoastického státu. Socialistická internacionála přestala býti skutečností, když nabyl vrchu německý socialistický imperialism, přestala, poněvadž falešní socialisté dali se do služeb měšťáckého nacionalismu a kapitalistického státu a dobří socialisté museli zaujmouti frontu proti zkorumpovaným socialistům a proti Německu.

Nebyla-li však internacionála již hmatatelnou skutečností před válkou, žila aspoň, jak dobře víte, jako idea, jako nejvyšší lidský cíl v nejpoctivějších socialistických srdcích a mozcích. Potlačovali ji, vraždili, ale nezabili. Jaurès, Karel Liebknecht a Rosa zaplatili ji životem. A dnes celý svět pomalu je v pohybu, aby se stala skutečnou skutečností.

Této skutečnosti socialism nevyhnutelně potřebuje, aby kapitalistický nacionalism neměl vojáků, které by poslal na socialistický národ. To ví i každý najatý žurnalistický sketa buržoazie, která je už tak zbabělá, že nepřiznává, oč jí běží, nýbrž provozuje kejklířskou hru s hesly národními a demokratickými. Ale nejde jí o národy, nýbrž o kapitalistické státy.

Kapitalistické státy, kapitalistická internacionála, tato smečka nenasytných, která táhne vždy za jeden provaz, když lid ohrožuje její výsady, ale je na druhé straně ustavičně připravena servati se o dobrou kost, její diplomaté, její příživníci denně ukazují, jak kapitalistický nacionalism má v účtě práva národů. Sebe přecpává a jiným kope jámu všude, na celém světě. Německo činilo to nejnestoudněji, a proto nakonec padlo do jámy, kterou jiným kopalo. Kapitalistická buržoazie v mezinárodních stycích šlape práva a svobody národů, kde může — a doma? Vysává a zotročuje národ a má oň zájem jen potud, pokud jest

anebo aby byl povolným nástrojem jejího vykořisťovacího systému.

Socialistická internacionála je naopak jediným praktickým posvěcením přirozených národních svobod, jejich zárukou. Pro skutečného socialistu není národní cit hltavost na účet druhého, nýbrž cit prostý, samozřejmý, který se nedá urážet, ale také neuráží.

V této věci jako v jiných socialism jest jen jeden. Ostatní všecko jsou taktiky.

Před válkou dělili jsme socialism na autoritářský a volný. Ale autoritářský socialism, který vězel úplně v měšťáckém parlamentarismu a drsně se stavěl proti všem pokusům o přímou akci lidu, počíná dnes zavrhovati buržoastický systém ústavní a systémem dělnických rad pokouší se o ústavu socialistickou, při níž přímá akce lidu hraje velikou úlohu. Kdežto socialism volný přesvědčil se, že — obecně vzato — myšlenky jsou vždy dříve zralé k uskutečnění, než široké masy jsou schopny o své újmě za ně se postaviti, čili že každý převrat provádí určitá menšina, za kterou ostatní teprve nastoupí. Nedojdeme k socialismu volnému jinak než výchovou davů v určitých formách socialismu autoritářského. Socialism volný je ideál, k němuž nás přivede pomalu vývoj a postup socializace, perioda jistě dlouhá s obvyklými etapami klidné práce i revoluce. Ve vůli, abychom konečně vstoupili rozhodně v periodu skutečné socializace světa, setkávají se oba směry socialistického hnutí a budou se moci dobře snést, bude-li se jeden starati o povinnosti, druhý o práva, jeden o to, aby se socializace prováděla, a druhý o to, aby svoboda a kultura nebyly přitom pohlceny kasárenskou formou. To je jádro kvasu v dnešním socialistickém světě, ostatní jest pouhá politika — především politika osob.

RICHARD WAGNER A BAKUNIN

Není asi obecně známo, že Wagner, geniální skladatel a reformátor hudební, byl v mládí revolucionářem netoliko na poli umění.

Roku 1849 zúčastnil se drážďanského květnového povstání a přitom poznal Bakunina. Wagner byl tehdy kapelníkem saské dvorní opery — Bakunin skrýval se před pronásledováním policie, která ho horlivě hledala pro jeho účastenství na Slovanském sjezdu pražském, kde hájil demokratickou federaci slovanských národů proti tehdejší oficiální ruské politice.

Wagner vypravuje ve svých pamětech Z mého života, jak se sblížil s Bakuninem. Dirigoval generální zkoušku dvorní kapely, při které hrána slavná Devátá symfonie Beethovenova. Bakunin zvolal na Wagnera: „Kdyby veškerá hudba měla býti zničena při očekávané světové katastrofě, spojili bychom se, abychom zachránili tuto symfonii i za cenu našich životů!“ — Za nějaký čas byly Drážďany zastiženy onou očekávanou pohromou — revolucí — a Bakunin vystoupil v popředí událostí.

„Na Bakuninovi,“ praví Wagner, „bylo vše kolosální. Zvyklý na diskuse, byl v dobré míře, když mohl, rozložen na málo pohodlné pohovce svého hostitele, hovořiti s druhými o nejrůznějších revolučních problémech. Z těchto diskusí vycházel vždy vítězně. Bylo úplně nemožno odporovati jeho důvodům, jeho přesvědčivému tónu a krajně radikálním důsledkům.“

Ve svém úkrytu přijímal Bakunin mnoho mužů, náležejících všem směrům revolučního hnutí. Ale nejmilejší mu byli přec jen slovanští revolucionáři, pokládali je za nejschopnější, aby porazili ruský despotismus.

Francouze cenil méně poněkud, přestože měli republiku a Proudho-nův socialism. O Němcích nemluvil nikdy. Demokracie, republika byly v jeho očích bez vážného zájmu. Podroboval kritice všechny projekty, zabývající se obnovením čehokoli po zničení, které považoval za nutné. Když jednou jakýs Polák, polekaný jeho teoriemi, namítl, že musí přec býti stvořena nějaká státní organizace, zajišťující jednotlivci požitky z produktů země, kterou vzdělává, vykřikl Bakunin: „Ohradíš tedy pečlivě své pole a následkem toho dáš důvod k existenci nové policie.“ Polák byl zmaten a nevěděl, co by namítl.

„Zakladatelé nového společenského soužití,“ pravil Bakunin, „povstanou sami od sebe, naší úlohou je ničiti. Netřeba se nám bátí tyranů tolik jako filistrů.“ Typem filistra byl mu protestantský farář.

„Vůči tak hrozným tvrzením zůstával jsem delší dobu tím rozpačitějším, poněvadž na druhé straně Bakunin jevil se mi jako opravdu milovníhodný, něžně cítící člověk. (Třebaže hlásal svým způsobem strašné učení, nepřestával zacláněti po celou hodinu širokou svojí rukou světlo, když zpozoroval, že mám nemocné oči.) Zdálo se, že Bakunin rozuměl všem mým zoufalým obavám před stálým ohrožením mých uměleckých plánů, ačkoli odmítl, abych ho blíže seznámil se svými ideálními přáními.

Vypracoval jsem, povzbuzen čtením evangelií, plán k tragédii Ježíš z Nazaretu, pro budoucí ideální scénu vytvořený. Bakunin mne prosil, abych ho ušetřil seznámení s tímto plánem; poněvadž jsem ho, jak se zdá, získal ústními obrysy svého plánu, přál mi štěstí, ale zároveň mne prosil, aby Ježíš vystupoval jako slaboch.“

Bakunin častěji večeřel u Wagnera. Snědl plný talíř masa a salámových koleček, aniž zakousl chleba, jak je v Sasku zvykem. Když Wagner zpozoroval, že to vzbuzuje odpor jeho ženy, upozornil na to svého hosta. Bakunin se smál a pravil, že toho má dosti, že by mu mohli snad přát, aby předložené pojedl podle svého způsobu.

Nejvíce se mu protivilo prodlužovati vypočítaným zmírňováním nějaký požitek. „Opravdový člověk,“ říkal, „nemyslí do budoucnosti při svých předních potřebách. Láska je jedině opravdový, člověka důstojný požitek.“ Z těchto a podobných, ostatně dosti málo vystupujících rysů charakteru bylo lze pozorovati v tomto pozoruhodném člověku příměsek divokosti, která se ukazovala i v jeho odcizení se každé

civilizaci, k touze po nejvyšším lidském ideálu. „Tak kolísaly dojmy při styku s ním mezi bezděčnou hrůzou a nepřekonatelnou přitažlivostí.“ V dalším vypráví Wagner, jak Bakunin doufal roznítiti v Praze revoluci a jak se za tím účelem přestrojil. Opatřil si k tomu pas anglického kupce. Bylo mu obětovati mohutné kučery i vous na bradě, museli z něho udělati opravdového filistra. Poněvadž holič nesměl proceduru vykonati, učinil tak hostitel Bakuninův Röckel tupou břitvou. Ale Bakunin jako by nereagoval na bolesti, které mu působilo ono „holení“. Když se Bakunin loučil, nikdo nedoufal, že ho zase živého uzří. Za osm dní však se vrátil, když seznal, že by nemohl v Praze počítati na nikoho, mimo hlouček studentů.

Brzy nato vypuklo květnové povstání v Drážďanech. Bakunin zpočátku se spokojil úlohou pozorovatele a ironika. Ale již třetí den (6. května) bojoval na barikádách. Když se blížili Prusáci, ztratili hlavu dva členové tříčlenné prozatímní vlády. Pouze třetí — Heubner — ukázal se býti energickým, odvážným mužem. Objevoval se na nejnebezpečnějších místech, dodávaje bojujícím naději a odvahu. Jeden z nejnebezpečnějších útoků na hlavní barikádu, stojící pod vedením Bakunina, byl odražen dík Heubnerově energii a pruské pluky nuceny na chvíli ustoupiti. Bakunin, který se osobně boje zúčastnil, pravil později Wagnerovi, že Heubner je šlechtitný muž, třebaš měl hanebné politické názory (Heubner byl členem umírněné levice v saském parlamentu), a že by mu byl ihned svojí hlavou k službám. —

Bakunin stal se od toho dne skutečně jedním z prvních reků drážďanského povstání. Strávil celé noci bez spánku; jeho robustní zdraví dovolovalo mu, aby byl vzpřímen, když druzí padali únavou. Nedotekl se ho hněv drážďanských obyvatelů, kteří začali naříkati, když ze strategických důvodů musily se odstraniti z promenády krásné stromy nebo když mysli, že i jinak jsou poškozováni. Při podobné příležitosti řekl Bakunin Wagnerovi: „Slzy filistrů jsou nektarem bohů.“

Podle Bakuninovy rady opustila zatímni vláda o několik dní později Drážďany, kterých nemohla déle udržeti, a uchýlila se do pohoří, které skýtalo vyhlídky, že by povstání mohlo přijati ráz národního boje. Městská garda z Kamenice, přišedší do Drážďan, vyjednávala se zatímni vládou, aby se uchýlila do Kamenice. Na cestě učiněna zastávka ve Freibergu, Heubnerově rodišti, kde také jeho rodina bydlila. Tam došlo v domě Heubnerově při snídani k následujícímu rozhovoru: „Milý Bukanine,“ pravil Heubner (který nikdy pořádně neznal Bakuninova jména), „než rozhodneme další, musím míti tvoje prohlášení, je-li tvým politickým cílem vskutku rudá republika, jejímž přívržencem prý jsi, jak mi řekli: řekni mi vše otevřeně, abych věděl, smím-li důvěrovati dále tvému přátelství?“

Bakunin odpověděl upřímně, že nepřijímá naprosto žádnou určitou vládní formu. Jeho snahy a poslední naděje nemají nic společného s drážďanským pouličním bojem a s tím, co by z toho mohlo pro Německo vzniknouti. Drážďanské hnutí připadlo mu dokonce bláznivým

a směšným, dokud nebyl v ně zapleten šlechtným a odvážným příkladem Heubnerovým. Ale tím okamžikem vyloučil ze svých myšlenek všechny politické úvahy a byl rozhodnut bojovati po straně Heubnerově jako odvážný a oddaný přítel. Nemůže ničeho říci o umírněné straně, ke které náleží Heubner, poněvadž zná jen nepatrně politické strany v Německu. Heubner spokojil se tou odpovědí a ptal se Bakunina, nepovažuje-li za lepší zanechat i hned povstání místo pokračovati v beznadějném boji. Bakunin tomu odporoval. Přivedli-li jsme jednou lidi k povstání, třeba jíti až do konce. Najdeme-li v tom svou smrt, je čest zachráněna; jinak nebude se budoucně důvěřovati podobným povstáním. A tak rozhodli dle Bakunina.

Ale stalo se neočekávané v Kamenici. Sotva Heubner, Bakunin a Maxlin (sekretář) padající únavou sestoupili v hotelu a šli si odpočinouti, přišli četníci, aby je zatkli ve jménu saské vlády... Pozvání do Kamenice bylo pouhou lůčkou, ke které kamenická městská garda se propůjčila jako nástroj. Bakunin zůstal rok v saských vězeních (stejně i Heubner), potom přešel na šest měsíců do rakouského žaláře, kde ho přivázali řetězem ke zdi; konečně vydán Rusku, kde odsouzen do Petrovavlovské pevnosti, později do Schlůsselburgu. Konečně vypovězen do Sibíře, odtud podařilo se mu uprchnouti a vrátiti se přes Ameriku do Evropy, kde začal býti znovu činným. Wagnera zachránila náhoda; opustil Freiberg o něco později a sestoupil v Kamenici v jiném hotelu, mohl se tedy uchýliti do bezpečí. —

KULTURA A STÁT

Ohromný světový kvas politický a sociální, který zasahuje dnes tak hluboce i do našeho veřejného života, působí i v okruhu zájmů kulturních. Socialistické nazírání razí si cestu i sem, vzbuzuje tu jakýsi nepokoj, myšlenky a touhy dosud nepřesné sice, ale přesto dosti silné, aby hýbaly lidmi. Nejlépe vystihneme tento stav snad těmito slovy: Cítí se, že ani na kulturním poli nebude dlouho možno vystačiti s liberalistickým „nechme to běžeti“, cítí se potřeba nové, racionelnější správy věcí kulturních, a to nejen aby tvůrcům kultury byla zabezpečena snesitelnější existence, nýbrž aby také plody kultury lépe mohly plniti své poslání.

Je nesporno, že to, čemu se dnes říká svoboda kultury, svoboda umění atd., jest pouhá nevázanost, nesmyslná hra náhod, opak svobody, která může ve společnosti existovati jen na podkladě zdravé organizace; tatáž „volná soutěž“, která činí zlo z průmyslu, panuje i na poli kulturním jako nepřítel pořádku, spravedlnosti, kvality a solidnosti.

Staré známé stesky bylo by nám opakovati, kdybychom chtěli vypočítávati všechna dobrodiní této „svobody“, která má všechny charakteristické vlastnosti svobody měšťácké. Kultura naše není jasný plod ukázněného a organizovaného úsilí tvůrců a světloňošů, nýbrž neladný

chaos zanesených polí a zanedbaných záhonů, z nichž zdárný klas a krásný květ jaksi náhodou tu a tam se prodírají obecně nepozorovány a neužitečny.

Základní zlo je zde totéž jako na jiných polích: námezdná práce a soukromokapitalistické hospodaření. A proto první problémy, na něž narazíme, přemýšlejíce o nápravě, jsou: Předně, aby tvůrčí práce kulturní nebyla odměňována mzdou, odvislou od takzvaného zákona poptávky a nabídky. Podruhé, aby hospodaření s plody tvůrčí práce kulturní bylo vzato z rukou, jimž se jedná především o hmotný zisk, a předáno do rukou odborných, jimž by šlo nikoli o obchod, nýbrž o pěstění kvality, o zvýšení kulturní úrovně a šíření lidové osvěty.

Z těchto dvou základních problémů jest jeden obtížnější druhého — ovšem jen potud, pokud se chceme pokoušeti o nějaké částečné jejich řešení v dnešním pořádku. Stále znova narážíme na systém a nenalzáme východiska, dokud aspoň jeden pilíř tohoto systému v mysli své nepovalíme.

Stále znova vidíme, že tvůrčí duch a právě v době své největší potence je nucen kvazibohémsky živořiti anebo se prodati některé stranické plantáži, která může si dovoliti platy, za něž dá se slušně žíti. Jen si to řekněme u nás, kolik sil odnímá skutečné kulturní práci například takový velkokapitalistický podnik, jako jsou Národní listy se svými žurnalistickými i nakladatelskými odnožemi, poněvadž může platiti. Kolik i dobrých lidí je tu nuceno denně dopouštěti se sterých kompromisů, zvykati si na námezdnou práci se všemi jejími hříchy jen proto, že chtějíce tvořiti nechtějí nebo nedovedou zakoušeti „radostí“ nejisté existence bohémské anebo uplahočiti se v nějakém nepatrném úřadě. — A všimněme si, co většina takových stranických nebo jen ryze obchodních velkopodniků, domněle kulturních, předkládá pravidelně svému obecenstvu a svým zákazníkům: kompromisy, ne-li kýče, tuctovost pomíchanou s moderností, ne-li přímo otravu a brak. Neboť stranický velkopodnik nechce naraziti v kulturních otázkách, jsou mu lhostejny, poněvadž politika je mu vším, a velkopodnik ryze výdělečný, ten teprve kašle na zájmy kulturní: o zisk mu jde, byť nečestný. Kterak možno bojovati proti nízké a špatné literatuře nebo jinému zneužívání kulturních vymožeností, když všemocný kapitál určuje obecnou úroveň a přímo soustavně ji snižuje jen dle potřeby svého protikulturního snažení.

Není tedy divu, že mnozí lidé, neschopní dojíti k revolučním důsledkům svých logických úvah, domnívají se dnes, kdy se jim zdá, že národ má stát pro sebe, že stát má pomoci i zde.

Mluví se proto o „postátňovací horečce“ — snad někdy poněkud právem, jindy však, jak se nám zdá, toliko ze strachu, neboť se tuší, že požadavky na stát dnes činěné vznikají z nového stavu myslí, který jest velmi nepříznivý měšťáckému liberalismu. Stojíme tedy snad na prahu státního socialismu?

Na tuto otázku není prozatím odpovědi, poněvadž nevíme, kdy a kde

skončí dnešní kvas, který proměňuje i smysl státu. Snahy a touhy pracujících tříd a odborů volají dnes především po nové organizaci práce. Také v oborech tvůrčí práce kulturní. Touží se po nějakém řádu, který by nám pomohl vyjít z dnešního stavu dezorganizace a libovůle. Toť první věc, a druhá: touží se po tom, aby každý odbor spravován byl svými pracovníky pro ně a jejich práci, a nikoli pro zisk cizopasíčího kapitalisty. Nová organizace práce na základě odborové samosprávy — to je obecný požadavek, který vdechujeme a vydechujeme s dnešním vzduchem, a to je také jádro socialismu, které pohltí pomalu dnešní stát a zrodí budoucí stát či nestát, organizaci samosprávných odborů.

Liberalistická společnost je v rozkladu a pozbývá důvěry. A projevem této nedůvěry a projevem touhy, abychom se z libovůle dostali k řádu, jsou dnešní postátňovací myšlenky, aspoň u těch, kteří to s nimi myslí poctivě.

Pokud běží o věci kulturní, působí u nás jistě na mnohé dnešní česká situace a náběhy k nové praxi. Organizace osvětového odboru při příslušném ministerstvu s jejími poradními odbornými sbory, byť byla dosud poněkud papírová, vzbuzuje jisté naděje, poněvadž při dobré vůli mohla by v našich malých poměrech odstraniti mnoho křivd a zel aspoň potud, pokud jsou odstranitelné bez odstranění dnešních řádů základních.

Nebezpečí byrokracie trvá jistě i zde. Ale musíme počítati s tlakem poměrů domácích i cizích a s vůlí pracovníků. Buď veliký sociální převrat, přinášející osvobození veškeré produktivní práce a všech produktivních pracovníků, jest již na trvalém a vítězném postupu, anebo plíží se odněkud reakce, a síly lidu jsou slabé k tomu, aby ji definitivně odrazily.

Přijde-li reakce, bude stát potlačovati kulturní svobodu, ale nebude to soukromá spekulace, která by ji hleděla zachrániti. Tvůrčí duchové a s nimi celá republika budou tam, v onom močálu, v němž jsme vězeli před válkou. V takových dobách vzrůstá přirozeně propast mezi oficiálním a opozičním, a všecko oficielní je špatné a neřád.

Ale my věříme ve vítězství pracujícího lidu. Věříme, že každým dnem blížíme se k pořádku, v němž práce bude věcí pracovníků a stát organizací pracujícího lidu, nikoli zlým božstvem nad námi a proti nám. Riziko zestátňovací akce může býti v nejhorším případě — v případě reakce — jen to, že přijdeme z bláta do louže, kdežto budeme-li se vyvíjeti v duchu spravedlnosti a svobody, nemůže nás při ničem poškoditi součinnost a pomoc státu, na nějž chceme míti nejrozhodnější vliv. Čím přesněji bude se rýsovati nový pořádek, tím méně citelnou a znatelnou bude mizící ruka tohoto prostředníka jako něčeho třetího a tím bezprostředněji rozhodovati budou pracovníci o své práci, a tedy i tvůrčí duchové o kultuře svého národa.

PO VOLBÁCH

V socialistickém táboře našem byla radost z volebního výsledku rychle vystřídána vzrůstajícím pocitem odpovědnosti. To je zjev zdravý. Nezdravé bylo by však, kdyby pocit odpovědnosti vystřídán byl politickou zbabělostí, aby bylo nutno říci, že hrdinným tenorům volebním spadlo po volbách srdce do kalhot. Symptomy zde jsou. Politikařící „diplomacie“ stran vystrčila růžky. Pleticháři vstoupili do popředí. Zatímco protisocialistický tábor (k němuž počítáme ovšem i pány z České demokracie) napíná všechny síly, aby zasel rozkol do socialistického bloku, a průhlednými intrikami pracuje proti nejsocialističtějším živlům, jeví se u jistých osob a skupin socialistických (zejména odborářských, které dávaly vždy najevo silně nesocialistické sobectví) snaha, stlačit důsledky volebního vítězství na minimum a proměnit úspěch na řadu malých stranických a osobních výhod. Kdybychom byli radikály papírovými a slaměnými, mohli bychom míti z toho radost. Mohli bychom si říci: Nechme jen toto panstvo zabřednouti do politických obchůdků a kmopromisů. Nechť dožije se lid nového zklamání! Nechť vidí, že politické figury, které se vydávají za jeho vůdce, hrdinní mluvkové z táborů jsou jen ubohé, neschopné, sobecké blechy, živící se krví lidu, aniž mají odvahy skutečně mu pomoci! Nechť pak vlna nespokojenosti a zklamání smete celý ten stroj na vyrábění handlířských kompromisů!

My však chápeme plně nebezpečnou nesnadnost naší hospodářské situace a nechceme, aby byla komplikována předčasnými otřesy nazařbůh. Proto bychom si přáli, aby opravdoví socialisté a především lid sám uvědomili si jasně nebezpečnost socialistického kolísání a zneвозмоžnili je. Chápeme dobře, že pro tento okamžik radikální socializace republiky je nemožná, poněvadž hlavně dnešní reprezentativní systém a dnešní reprezentace socialistického lidu nejsou schopny ji provést, ale to neznamená a nesmí znamenati, že dlužno opět jednou, jako již tolikrát, utopiti veškerý programové požadavky socialistické v politikaření. Poněvadž na jedné straně vyžaduje naše hospodářská situace, zejména v průmyslu, aby zmizela nejistota o tom, co se zamýšlí nebo nezamýšlí, a poměry se pokud možno ustálily, je prostě nutno, aby socialistický blok, a poněvadž půjde do nové vlády jako rozhodující činitel, aby vláda jasně a určitě řekla, co provést chce a může, bez kulařských slov, bez frází, aby přestalo se se sliby i s nerozhodností. Stejně vyžaduje naše hospodářská situace toho, aby přestala u nás již pštroší politika před nebezpečím ze Západu, kde dohodový velkokapitál usiluje o naše úplné hospodářské zotročení, a nejrychleji navázaly se hospodářské styky s Ruskem, kde leží ohromné zásoby surovin, na něž Západ již klade ruce. V tomto listě ukázali jsme na tuto věc již několikrát a jak známo propaguje tuto myšlenku horlivě také prof.

Maxa, člověk objektivní, který se nedal svěsti protibolševickým rámcem, vyvolaným měšťáky a kapitalisty.¹

Na druhé straně pak jest nutno, aby v socialistickém táboře ukázala se obecná snaha o socialistické prohloubení. Toho mělkého živoření od voleb do voleb je právě dosti. Sotva jsme hotovi s jednou volební kampaní, jež znemožňovala každý lepší život myšlenkový v socialistických stranách, již vyskytují se opět lidé, kteří by všechno podřídili nejraději taktice připravující příští volby do Národního shromáždění. To je socialistické sebeprznění. To je ubíjení socialismu. Tiskem, přednáškami, diskusemi v kroužcích a organizacích nutno usilovně tříbiti názory a dílo socialistických myslitelů očišťovati od obmyslných výkladů. Zejména pokud běží o socializaci, je třeba důkladně a všestranně seznamovati jak s teoriemi, tak s praktickými pokusy. Byly doby, kdy socialistický tisk věnoval těmto věcem pozornost opravdu velikou, kdežto dnes, kdy před socializací skutečně stojíme, probírá se otázka jen v planých a diletantských člancích čistě žurnalistických, potřebou politiky i politikaření diktovaných. Je dosti starších publikací o různých pokusech o praktický socialism, o čem nás poučily, proč selhaly, proč se neudržely; ty měli by znovu vydati a rozšířiti. Jsme vrstevníky sovětových republik, prvních utopií stávajících se skutečností, prvních pokusů o radikální socializaci celých států. Máme k nim dejme tomu odmítavé stanovisko. Dobrá! Mluvíme o jejich politických chybách, proč nemluvíme o jejich snahách hospodářských, sociálních, kulturních? Ty nás jako socialisty musí především zajímati. Jsou to pokusy na základě nejrozšířenějšího socialistického učení, jsou to také první pokusy o socialistickou ústavu. Nejsou to žádné efemérky. Stojí, a objektivní znalci poměrů tvrdí, že stojí pevně. Může v nich býti mnoho špatného, může v nich býti i ledacos dobrého. Proč jich nekritizujeme podle zaručených dokumentů? Chyby jsou přece především poučné. Což není to směšné a nebezpečné, že k největšímu socialistickému fenoménu naší doby zaujímá oficiální tisk socialistický stanovisko pštroší politiky?

Krátce: Socialistický tábor, lépe řečeno jeho vedení stojí nejen před závažnou zkouškou státníkovou, ale také před zkouškou ze socialismu. Doufáme, že je si vědomo toho, co je čeká a s ním i naši republiku, kdyby v této zkoušce neobstálo.

NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ

První nadšení, které rádo se přenáší lehce přes hrozící obtíže a bývá poněkud slepo, netrvá nikdy dlouho. To je zjev normální, a nikoli

¹ Náš přítel, který se vrátil v těchto dnech z Dalmácie a není socialista, vyslovil veliký podiv nad tím, jak se u nás neobjektivně hledí na sověty a bolševiky. V Jugoslávii prý se o těchto věcech uvažuje zcela jinak a vážně, zejména selský lid velmi se zajímá o poměry v Rusku a sovětová vláda považuje se obecně za nepřemožitelnou a pevnou.

nebezpečný. Horší jest, zmizí-li nadšení vůbec a odnáší-li se svým ohněm i dobrou vůli a chuť k práci.

Bylo již konstatováno a stále znova, že právě tohle přihodilo se dnešnímu Národnímu shromáždění. První jeho dni, prosycené, jak se zdálo, opravdovým nadšením, skutečnou dobrou vůlí, vnitřní shodou lidí správně informovaných a chutí k práci, po které volala doba, pominuly brzo, a Národní shromáždění krok za krokem a krokem rychlým sestoupilo k úrovni vídeňského parlamentu.

Nesoudíme dle vnějšího dojmu. Nechceme kárati vnějších příznaků a zjevů jako někteří politikové, kteří snad proto, že jsou ministerskými nebo jinými kandidáty, potrpí si na prestýž a svou vnitřní prázdnotu zastírají „důstojným chováním“.

Po našem soudu nezasluhují vážné výtky ti, kdož neposlouchají rádi řečí, jichž jádrem je faleš a formou tlach, nýbrž jistě spíše ti, kdož připouštějí a organizují v této sněmovně ukrutné dny zbytečného mluvení v době, která žádá skutku. V Národním shromáždění byly již čtyři středověké debaty, ale o základním problému dnešní světové situace a poměru našeho národa k cizině neřeklo se tu dosud významného slova. K tomu není odvahy, to by se také neučinilo upřímně a mužně — Národní shromáždění vychází z předpokladu, že nutno hráti komedii na všechny strany, že příměst by nás poškodila a neupřímnost že nám pomůže. Ale pak věru těžko nutiti rozumného člověka, aby mařil čas a zdraví nervů posloucháním parlamentární hatmatilky, zvláště když těžiště jednání jest ve výborech, a nikoli v plénu.

Rovněž nezasluhují vážné výtky ti, kdož se tu a tam upřímně rozčílí v tomto ovzduší chladné intriky, sobectví a vypočítavosti. Dokazují, že tu jest přece ještě několik lidí vedle zástupu bezcitných politických herců.

Vídeňského ducha, nedůstojnost v tomto sboru dlužno hledati trochu hlouběji než v takových vnějších věcech, především ovšem v stranickém sobectví, jemuž celek není ničím a zájem skupiny a prestýž stranického vedení vším. Nikoli *způsob*, ale *výsledky* práce Národního shromáždění, jeho neschopnost před největšími problémy, jeho titěrnost v době nejvýše vážné, to vše, co po obecních volbách se jen ještě zhoršuje stále ke všeobecnému překvapení, — to připravilo tento sbor o sympatie veřejnosti, o důvěru lidu.

Jaké zájmy rozhodují v Národním shromáždění, maří vývoj našeho politického života, ukazuje dobře stav otázky parlamentárních voleb.

Nevěříme v zázrak, nevěříme, že Národní shromáždění volené bude *podstatně* jiné než toto Národní shromáždění „samozvané“. Tolik však jest jisto, že pokud nemůžeme se vyhnouti tomuto druhu parlamentarismu, naléhá veřejnost a strany socialistické právem, aby volby tyto byly již konečně provedeny. I z hlediska čistě věcného bude to opět krůček k vyjasnění v našich politických poměrech.

Nuže, práce nutné k provedení těchto voleb oddalují se uměle stranami, které vědí, že v Národním shromáždění voleném pozbudou

dnešních svých pozic. Jsou to především národní demokraté, kteří přijdou do nové sněmovny v počtu nepatrném, a jsou to Slováci, kteří mají špatné svědomí.

Národním demokratům se člověk ani nediví. Přicházejí s argumenty proti „promrskání“ volebního řádu, s argumenty rozumí se „odbornými“, zapomínajíce, že od 28. října měla naše veřejnost dostatečně příležitosti učiniti si jasný soud o tom, koho národní demokracie nazývá odborníkem a jakou metodu nazývá odbornou a kam odborné cesty jejích odborníků vedou. O pravé povaze těchto jejích odborníků v ministerstvech daly by se napsati velezajímavé kapitoly, ale veřejnost má snad prozatím dosti na odborné akci Rašín-Preissově, na kterou republika bude ještě dlouho dopláceti. Národní demokracie jako poslední a zvětralá bašta české buržoazie proti sociálnímu přívalu doby drží, seč síly její jsou, pozice, a poněvadž cítí, že jde o boj na život a na smrt, o ztrátu moci a panství jednou provždy, používá všech prostředků, aby boj prodloužila. Je to konečně právo na smrt odsouzeného.

Temnějším a nebezpečnějším místem Národního shromáždění ukázal se však býti *slovenský klub*, rozumí se ona jeho většina, kterou tvoří delegáti několika slovenských měšťáckých rodin, které se jaksí o svou nešťastnou zemi rozdělily se zvláštním obchodním smyslem a rády by si svoje panství zajistily.

Naše veřejnost musí býti konečně socialistickým tiskem poučena, že Slovensko, které milujeme, jest jedna věc a jeho političtí zástupci z řad jeho domorodých vykořisťovatelů a despotů, v tomto případě skutečně velmi samozvaní, věc druhá a zcela jiná.

Považujeme se se Slováky za jedno tělo, ale jsme si vědomi také toho, že česká část těla musí velmi mnoho své síly vydati, aby část slovenská ozdravěla, zorganizovala se náležitě a dosáhla normální české úrovně. Uznáváme své povinnosti, ale přitom nemůžeme se vzdáti také svých práv. Tak si prostě páni ze slovenského klubu nesmí představovati náš poměr, že totiž český lid a čeští pracovníci rukou i mozky budou na Slovensku pracovati a popřípadě i krváceti, aby několik panujících rodin domácích mělo z toho zisk a přitom činilo ustavičně překážky našemu politickému vývoji. Neznajíce pro dnešek v naší republice žádné zvláštní državy, nebudeme podporovati také žádnou zvláštní vládu nějaké skupiny, vedené sobeckými, ne-li čistě ziskovými zájmy.

Žádají-li pánové pro Slovensko zvláštního volebního práva a odvolávají-li se na zvláštní slovenské poměry vzdělanostní a menšinové, musíme jim říci, že zkušenost z jiných zemí vyvrací jejich námitky a že víme, oč jim běží ve skutečnosti.

Socialisté nemají pražádné příčiny, aby prodlužovali panství několika rodin na Slovensku. To se musí říci jasně a hlasitě a také to, že slovenský klub v Národním shromáždění je anomálie, která nesmí dlouho trvati. Jsme-li jedno tělo, jsme-li jedna republika, pak se musí příští zástupci slovenského lidu rozvrstvit podle své stranické příslušnosti

po existujících klubech a nesmí tvořiti podivnou separátní společnost.

Jak vidno, je třeba, aby příští parlamentární volby napravily i tento nezdravý poměr a trochu světla vrhly na slovenské poměry.

Nečiníme si ovšem iluzí o novém voleném Národním shromáždění. Je-li jeho dnešní jednání výsledkem činnosti určitých machrů ze všech stran, nemůže býti přece sporu o tom, že tito machři vrátí se i do nové sněmovny a zahájí zde ihned svou blahodárnou činnost. Odpadne několik ornamentů a místo nich přijdou sem lidé, kteří budou jen vydatnou oporou politikaření. Ve skutečnosti vyhoví se volbami jen takzvané ústavnosti, onomu právníckému smyslu, který jest v podstatě něco velmi malicherného.

U nás jest a zůstane zděděný měšťácký parlamentarism úpadkovým zjevem a nikdy nedosáhne té úrovně, kterou má parlamentarism anglický se svou zvláštní tradicí. Socialism musí si pak vybudovati zcela jiný správní systém.

Také volené Národní shromáždění pozbude brzy prestiže a důvěry lidu a ukáže se býti provizóriem na tu dobu, dokud veškerá moc nepřejde do rukou produktivně pracujícího lidu.

SOCIALISTICKÁ RADA OSVĚTOVÝCH DĚLNÍKŮ

Jak se dalo očekávati, uvítáno bylo založení tohoto volného sdružení intelektuálních pracovníků nepokrytou nelibostí všech konzervativních živlů, k nimž, až na socialistickou levici, patří dnes celá ta směsice stran a strániček našich s ubohou žurnalistikou a nemyslicími ovečkami. Instinktivně se vycítilo, že povstává cosi nebezpečně nepřátelského nejvyššímu politickému božstvu všech stran: politické lži. Proto ten posměch a vztek, v nejloajálnějším případě chladná zdvořilost. Nemělo by smyslu tudíž polemizovati s těmi, na jichž potměšilou hlavu a zrádné srdce celá akce míří vědomě a programově.

Ale ke genezi a účelu Rady dlužno říci několik vysvětlujících slov, aby pomlouvači nemohli volně rozšířiti falešnou legendu. Antonín Hartl ve článku Dva spisovatelské manifesty (Národ, č. 29) snaží se aspoň vytvořiti takovou legendu z předpokladů, k nimž není oprávněn.

Není pravda, že s prohlášením Socialistické rady osvětových dělníků přispěchal St. K. Neumann. Prohlášení vydalo a podepsalo jedenáct spisovatelů českých a německých a „nepřispěchalo“ s ním, byvši „patrně podníceno“ manifestem francouzským, nýbrž připravovalo zřízení své Socialistické rady po delší dobu a její první prohlášení sepsalo předtím, než vyšel manifest francouzský, aniž znalo jeho obsahu. Připisuje-li se s kategorickou určitostí a smělostí jednomu člověku projev, který podepsalo jedenáct literárních jmen, většinou velevýznamných v moderní literatuře, aniž se to nějak vysvětlí nebo omluví, běží o beztaktnost a ovšem i intriku, která dnes ostatně nejméně překvapí.

Útok také velmi se zjednoduší a usnadní, namíříme-li jej proti jedné

osobnosti, která — to nám budiž dovoleno konstatovati proti páně Hartlově snižování — přes všecku svou bojovnost, složitost a pestrost osudů vyvíjela se vždy jasně a logicky a bez nečistých kompromisů, zůstávala si věrna za nejtěžších okolností a vykonala kus pozitivní práce, který může s klidným svědomím podrobiti soudu budoucnosti, méně titěrné a nevraživé, než jest náš dnešek, — a opomeneme-li zjistiti ideje a city, jimiž vedeno bylo jedenáct duchů, kteří se sdružili.

Mezi akcí francouzskou a českou nebylo jiné spojitosti kromě mezinárodní pravdy, která si razí cestu poctivým myslícím světem a vede vynikající duchy všude k stejným projevům a k stejným organizacím. Francouzský manifest měl však širší a platoničtější smysl, operuje pojmy snad až příliš všeobecnými; kdežto projev náš uváděl na veřejnost určitou organizaci s vymezeným posláním.

Socialistická rada osvětových dělníků jest právě a pouze sdružení socialistické a jako takové musí si býti plně vědoma, že existuje fakt, který jest nazýván třídním bojem. Je velmi pochopitelná snaha měšťáckých spisovatelů označovati za pramen všech ryzích snah socialistických pouhou ideologii, zejména je pochopitelné, že naši nacionalističtí měšťáci snaží se vyličiti pravý socialism jako plod německé mentality, ale tím se tyto snahy hlavně dnes, po poučné válce, nesprovodí ze světa, ani fakta se neodstraní, ani zásluha Marxova, ani vůle davů.

Projev i úkol svůj považujeme za jasný a určitý aspoň potud, pokud doba naše, která jest nejlepším komentářem k němu, jest již jasná a určitá: promluvili jsme jako socialisté k socialistům a v duchu zásad, které dnes proklamuje opravdový socialism na celém světě.

Projev náš byl ovšem především politický: chtěli jsme zdůrazniti, že za první cíl svůj i první cíl proletariátu považujeme *republiku socialistickou*, a naše doba komentuje přesně tento požadavek: republika socialistická není republika s takzvanou socialistickou vládou, nýbrž republika, kde veškerá moc jest skutečně v rukou všeho produktivně pracujícího lidu. Reklamoval-li květnový projev spisovatelský z 1917 politickou svobodu pro náš národ, reklamujeme my dnes, kdy naše národní svoboda je fakt, sociální a hospodářskou svobodu a spravedlnost pro veškeren produktivně pracující lid naší republiky, jsouce současně přesvědčení, že jen tímto úplným osvobozením lidu dosáhne také republika své úplné svobody a především vysvobození z područí západního velkokapitálu, který snaží se uvrhnouti ji do hospodářského otroctví.

Jako pracovníci kulturní pak zdůraznili jsme přitom, že nám běží i o osud domácí kultury a civilizace, o svobodu literární, uměleckou a vědeckou. Chceme kulturu a její svobodu hájiti děj se co děj, ve všech možnostech zápasu sociálního, proti komukoliv. Pan Hartl zkresluje úplně po této stránce náš projev, staví-li se, jako bychom chtěli čeliti toliko nárokům nacionalismu.

Tvrdíme ovšem opak toho, co na tomto místě pan Hartl, tvrdíme, že u nás, pokud běží o věci kulturní, překročena byla míra přirozeného

a zdravého odporu proti Němcům a vlasteneckými hesly *odkroukanými v Německu* podporováno bylo kulturní zpátečnictví a ubíjen zdravý kulturní vývoj. O tom je mezi bystrými odborníky bez rozdílu politického nebo sociálního přesvědčení jeden soud, a pan Hartl mohl by si dáti vysvětliti věc i některým spolupracovníkem Národa. Kdyby byl náš projev měl i jen tento smysl, nebyl by zněl falešně a nikdo neměl by k němu větší mravní legitimace než právě my, kteří dodnes na několika frontách bojujeme za těžkých poměrů proti spoustám, které vlastenecká hesla natropila v naší literatuře a v našem umění.

Ale nic v našem projevu neopravňuje pana Hartla, aby dával tak úzký smysl našemu kulturnímu stanovisku. Vyslovili jsme se pro kulturu a její ochranu za všech okolností především z toho důvodu, že stojíme na počátku velikého sociálního zápasu, který sotva bude možno udržeti vždy v mezích revoluce klidné, třebaže si toho aspoň u nás všichni přejeme: chtěli jsme zdůrazniti, že plody kultury považujeme za nedotknutelné a že se sdružujeme také za tím účelem, aby tu byla socialistická organizace, jsoucí zajedno s revolučním proletariátem, která by měla dosti autority, potřebné k ochraně kulturních statků ve dnech boje.

A stejně ryze socialistický smysl měla zde i věta našeho projevu, že chceme pečovati o to, aby plody kultury byly *lidu* zachovány a vydány nejúčinnějším způsobem. I zde doba, přinášející krásné pokusy východních socialistických republik o opravdovou demokratizaci kultury, jest přirozeným a jasným komentářem k našemu projevu.

Pan Hartl obviňuje náš projev z nedosti vážné stylizace a z příchuti senzačnosti. Chce prý vypadati hodně bolševicky. Nikoli, náš projev nechce vypadati tak nebo onak, ani měšťacky, ani bolševicky, nýbrž stojí na půdě revolučního socialismu, na jehož formách pracuje celý svět a o jehož taktice rozhodne všude vůle lidu. Zakalený pohled spisovatele, oddaného věci buržoazie, může snad viděti senzačnost v prosté upřímnosti a socialistické opravdovosti, poněvadž nerad by přiznal, že skutečný socialism jest něco víc než ideologie zvrácených mozků.

Pan Hartl rád by se také zaměstnával více Neumannovými názory na nacionalism než skutečným obsahem našeho projevu. Domnívá se, že Neumann soudí dnes jinak, než soudil, když psal České zpěvy. Jde prý tedy jen o nálady. Myslíme však, že běží spíše o neschopnost inteligence, oddané buržoazii, rozlišovati mezi měšťáckým nacionalismem a národním sebevědomím, mezi imperialistickou, militaristickou, kapitalistickou politikou států a vůlí lidu, který seburčovací právo chápe doslova. Kdyby byl pan Hartl soustavně četl Červen, byl by v něm našel stále týž odpor proti panovačné politice německé, ale ovšem postupem doby, když situace se obracela, i ustavičný odpor proti panovačné politice diplomacie dohodové a proti panovačné politice české (která vyšla konečně najevo, když dr. Rašín protrhl ze msty předivo lží, jímž obestřen byl náš konflikt s Maďary). Považují-li měšťáčtí nacionalisté za logické stavěti se proti německému imperia-

lismu jen proto, že jest německý, a nestavěti se současně proti imperialismu americkému, anglickému, francouzskému a italskému a — last not least — českému (podporovanému prolhaností politiků a žurnálů), je to jejich věcí, a nic lepšího od nich neočekáváme. Ale *socialista* je proti každému imperialismu, proti každému šovinismu, poněvadž je proti válce a proti vykořisťování člověka člověkem.

Porážka německého imperialismu byla cílem všech řádných lidí na světě; anarchista Kropotkin volal na poplach již v době, která ještě německého nebezpečí řádně ani nevystihla; Neumann v Českých zpěvech předpověděl osud Německa v letech, kdy česká politika holdovala „pozitivnímu“ směru Kramářovu, ubíjela v našem národě veškero národní sebevědomí a mluvila s despektem o „katastrofální politice“ několika radikálů. Ale důraz byl a jest pro nás na slově *imperialism*, dnes po porážce Německa stejně jako před válkou. A tak jsme proti všemu, co znemožňuje bratrského soužití národů. „Surové čelisti“ německé byly přeraženy a „sobectvím opilý národ“ odkázán je k vystrážlivění. S národem Bismarckovým svět domluvil; věříme však, že se dohodneme jednou s národem Goethovým. Zatím však vidíme, že jsou ještě jiné „surové čelisti“, které ohrožují nás i jiné, a vidíme, že i u nás jsou lidé, kteří si brousí zuby. Měšťácký nacionalism je teorií tohoto loupeživého světa, ziskuchtivost je jeho hnací silou a politická lež hlavním prostředkem. Napadajících nikdo by se nezastal, proto nutno si hráti na napadené.

Zakládající Socialistickou radu osvětových dělníků byli jsme si plně vědomi toho, že svůj úkol nejlépe splníme a k svému cíli nejdříve se přiblížíme, vypovíme-li důsledný a organizovaný boj *politické lži*. O ten nám půjde v první řadě, a proto chceme se vždycky s celou váhou postavit na tu stranu, kde je pravda a právo, především na stranu všech utlačovaných, vykořisťovaných a napadených.

Doufáme, že postupem času sdružíme pod svým rudým praporem mimo strany zástupce všech národností naší republiky. Je to jen přirozený, ale zcela vedlejší zjev, že první krok učinili jsme pouze s Němci; také Rusíni, Maďaři, Poláci se najdou pro naši věc. My Češi chceme se považovati jen za rovnocennou složku tohoto sdružení.

Neběží o to, podávati někomu ruce. Neběží o to, smířovati zneprátené. To není naší věcí. Sdružujeme jen ty, kteří si byli vždy bratry, kteří nemají navzájem čeho si odpouštět, poněvadž nikdy si neublížili, kteří ve válce byli týmiž jako před válkou a po válce, kteří se ničím neprovinili, kteří se osvědčili. Sdružujeme se, abychom byli silni, abychom mohli před lidem hoditi na váhu svá spojená jména, když běží o boj pravdy, spravedlnosti, práva proti *politické lži*. Sdružujeme se nikoli pro platonický manifest, nikoli pro patetický projev, nýbrž pro *přímou politickou akci*. Nešlo nám o projev česko-německého bratrství, nýbrž o vyzvání k organizaci a k boji. Pan Hartl bezděčně nebo vědomě zfalšoval smysl našeho projevu ve všech bodech, poněvadž mu neporozuměl nebo nechtěl porozumět.

V době dlouholetého míru a pokojného vývoje, která jednak zažívá a upevňuje výsledky předchozí revoluce, jednak zásadami, jež nebyly uspokojeny, a novými teoriemi připravuje revoluci příští, jsou jistě na místě a prospěšny teoretické odstíny a stanoviska přísně zásadní, vyplývající z příslušenství k určitému učení sociálnímu, hospodářskému, filosofickému nebo politickému. Jejich vzájemný ideový spor a boj připravuje svým vlivem na lidské mozky a na lidská srdce, vymezuje a rozvrhuje půdu pro příští akci, která má myšlenku učiniti skutkem, vyhledává, posiluje a sdružuje síly potřebné k provádění toho, co bylo za správné přijato v teorii. Ze vzájemného a složitého boje myšlenkových akcí a reakcí rodí se příští nové formy, nové cesty, nové taktiky, jichž lidstvo — jeho průbojná část — užije v nové epoše revolučního zápasu o ideál.

V pokojné době nutno podporovati vznik a vývoj směrů všeho ideálního a praktického úsilí o novou společnost, jejich vzájemnou konkurenci a vzájemný zápas, aby to, co přirozeným výběrem dostane se v popředí, co vyjde jako vítěz ze zápasu nebo vynoří se jako výslednice — třeba neočekávaná — křižujících se snah, bylo skutečně silno. Myšlenkový kvas jako dílo míru musí předcházeti dílo revoluce, a čím byl složitější a důkladnější, tím bezpečnější hodnoty vyjdou z následujícího převratu.

V takové době mírového kvasu ideového je stejně vítán přísný teoretik, sebekoženější, a apoštol čisté zásady, sebefanatičtější, jako muž, který bojovným temperamentem popichuje myšlení a usnadňuje výběr.

Ovšem i tu, kdy každá vážná teorie a poctivá zásada je prospěšná, napomáhajíc nějak, více nebo méně, ke konečnému vyjasnění, nesmíme všechno nekriticky přijímati, a především dlužno nám dobře rozeznávati sterilní učenost a živou moudrost, erudici a myšlenku, nahromaděné vědomosti a schopnost akce.

Dnešní okamžik revolučních pohybů není přirozeně přízniv čistému myšlení; na zrání myšlenek byl čas až do té doby, kdy padla první rozhodnutí ve světové válce: v té chvíli byla předválečná epocha myšlenkového vývoje dovršena a nastala doba uskutečňovací akce. Kdo dnes hledá půvabné originelní myšlenky, nenajde jich v těchto dnech, nýbrž musí se vrátiti do dob míru: naše chvíle přechází přes myšlenky k činům a skutkům; krásné činy jest nám hledati a očekávati dnes.

Proto snad lidé, kteří mají raději myšlenky než jejich realizaci, kteří mazlí se i s nejsmělejší myšlenkou, ale utíkají před nejprostším skutkem, v nedostatku nových myšlenek jsou aspoň uctíví k erudici, která jim imponuje, i když je sebeneplodnější.

To bychom však měli přenechati pohodlnému světu měšťáckému; socialista, anarchista, revolucionář zavrhuje nutně balast neproduktivního příživnictví. Typ lidí, kteří se nacpávají vědomostmi, nevědouce,

co s nimi, kteří je ukládají do truhly svého mozku jako lakomec dukáty do truhly dřevěné nebo železné, nemohou nám imponovati touto nectností, a mohou nám imponovati jen tehda, jsou-li vedle takových skladníků ze záliby dobrými ševci, pěstiteli ovoce či úředníky.

Nic není protivnějšího než lidé, kteří ohromně mnoho vědí a docela nic nedovedou; jak moudrý a ctihodný je vedle nich prostý zemědělec, který přeslabikuje do roka třeba jen svůj kalendář, ale ví si vždycky rady se svou půdou a se svým hospodářstvím. A nic není protivnějšího než knihy po způsobu německém napěchované, tlusté vědomostmi, citáty a ciframi, k nimž nemáme poměru lásky ani nenávisti a jež bylo by zcela zbytečno míti v účtě.

Jsme zde pro život, a nikoli pro vědomosti, a skrze život zápasíme o ideál, chceme uskutečniti sen o harmonickém životě, kde každý nový poznatek proměňoval by se v akci. Knihy mají růsti ze života a sloužiti životu, nikoli z nápadu, vylíhlého mezi čtyřmi těsnými stěnami a pak metodicky rozváděnému pro nápad sám.

Především však v době převratů, v době, kterou dnes prožíváme, je na místě odpor proti zešedivělým teoriím a mrtvým zásadám, poněvadž to jest právě jeden z výsledků předchozího vývoje, že jisté teorie a zásady byly odsunuty, zavrženy, korigovány. Teď se má jednati dle zásad a myšlének, které zvítězily, a co zvítězilo, to nejlépe vidíme v tom, co skutečně dnes žije, jedná, strhuje za sebou davy a svět. Zde nutno hledati pravdu, která po předchozím pokojném vývoji vyšla najevo a chce přetvořiti svět. Myšlenka, která v této chvíli žije a jest na pochodu, jest myšlenkou vítěznou, ať je nám to vhod či nikoli; není mrtvo to, co burácí světem, třebaže měšťácký svět a tisk prohlásily to za překonané; mrtvo je to, co přestalo býti nebo vůbec se nestalo zdrojem síly a nadšení. Jen zaslepenost může se domnívati, že proti živelné síle vítězné myšlenky, ženoucí se za uskutečněním, možno v takové době, jako jest naše, stavěti s úspěchem teoretickou umíněnost jednotlivce nebo skupinky.

Příkladem takové umíněnosti a jejích přirozených důsledků je například František Modráček. Cesta, po které se tento samouk dostal až k objemnému svazku své Samosprávy práce, je jistě úctyhodná a základní myšlenka jeho „družstevního socialismu“ především nám velmi sympatická. Ale není ani časová, ani samospasitelná. Propaganda družstevního hnutí nemá příliš velikého ohlasu a hlavně pro socialism je význam družstev stále velice nepatrný. To je fakt, o jehož příčinách nechceme zde prozatím uvažovati. Socialistická společnost na tomto družstevním základě jest v teorii jistě proveditelná a sympatická, ale praxe dnešního socialistického hnutí jest jiná, a odsunuli bychom socializaci společnosti do veliké dálky, kdybychom očekávali, že se uskuteční toliko rozvojem družstevnictví. Toto hnutí je prospěšno jako jeden ze socialistických činitelů, ale není samospasitelné a jako učení představuje teorii opravdu velmi šedivou. Modráček se na ni specializoval, nedovedl se svými názory najíti si pravé místo ani v socialistickém

hnutí, ani ve své době, ani ve své straně, a nakonec postavil se proti proudu, nikoli jako úctyhodný novatér, nýbrž jako politováníhodný zpátečník, nacionalistický politik, jehož publikum rekrutuje se z národní demokracie.

Něco podobného mohlo by se státi, abychom volili jiný příklad, našim anarchistům, kdyby znova ulpěli na všech svých starých zásadách, které předchozí doba po našem soudu zkorigovala a probrala a které soudobá situace odsuzuje buď k jisté neplodnosti, nebo k zdravému přizpůsobení se vedoucím myšlenkám sociální revoluce. Anarchisté ovšem v případě takové umíněnosti nešli by napravo, nýbrž pokud po válce dle příkazu doby změnili svou taktiku, vrátili by se opět ke své taktice staré, ochuzení o ony prostředky boje, které vývoj již definitivně odmítl. Efekt byl by však skoro stejný.

Chceme zkrátka říci asi toto: Dnešní doba jako doba revoluční akce po delší době myšlenkového vývoje vynesla na povrch názory, které v tomto vývoji dokázaly svou sílu, a taktiky, které tento vývoj zrodil a posvětil. Chybili bychom tudíž, kdybychom ve svém teoretickém, zásadovém sobectví čili v lásce ke svému myšlenkovému světu šli tak daleko, že bychom odmítli zařaditi se v soudobé hnutí revoluční jako jeho organický článek. Naše nechť k některým heslům takzvaným marxistickým nepožene nás jistě napravo, k tomu jsme příliš dobří socialisté a revolucionáři; ale nesmí nás hnáti také do nějakého opuštěného kouta levice, do něhož bychom se opět uzavřeli jako nějací měšťáčtí mudrlanti, jako netýkavky, jako sobci.

PŘEKVAPENÍ POUČNÉ A VÝSTRAŽNÉ

Ubohý maďarský národ, svíjející se ve spárech dohodové diplomacie, provádí a nechává s sebou prováděti zoufalé kousky, nevěda, kterak by se zachránil ze strašlivé situace.

Všichni, kdož očekávali po válce politické uspořádání světa na základě skutečné národní svobody a spravedlnosti a v upřímných srdcích věřili v doslovné provedení hesel a myšlenek, jejichž jménem byli vojáci hnáni na fronty, mohou dnes jen s nejhlubším zklamáním a odporem pozorovati umělé prodlužování národních nenávistí a hroživé důsledky versailleského „míru“, který ohrožuje pokoj a pořádek na zemi na nedozírnou dobu.

Maďarský národ, jistě málo sympatický, a přece zasluhující spravedlnosti jako každý jiný, jest z těch, které se dostaly do nejstrašnější situace, ač před válkou byly nejméně nakloněny Němcům a Habsburkům. Těžce pyká za politiku svých magnátů a nacionálních štváčů, která jej za války „přeorientovala“ a vehnala do velikášského šovinismu. *Také zde vidíme, jak se národu, lidu vyplácí nacionalism měšťácký a šlechtický.*

A přece maďarská otázka byla by nejméně nebezpečná střední Evropě, kdyby řešení politických poměrů dělo se skutečně a upřímně

na základě zásady sebeurčení národů. Právě Maďarům mohlo býti ponecháno všechno, co jim patří právem přirozeným, a toto přirozené právo mohlo jim býti loajálně přiznáno zejména v době, kdy socialistický režim prohlásil, že netrvá na integritě Uher, a bránil se jen před sousedským chrupem.

Maďaři ponecháni sami sobě, obklopení svobodnými národy, jichž krví nemohli by se již násilně a uměle obrozovati a posilovati, ztratili by jistě všechny síly pudící k imperialismu; vitální síla maďarského národa v Evropě je tak nepatrná, že při pořádku mezi národy odsuzovala by jej k nejpokojnějšímu a nejméně rozpínavému životu. Skutečně svobodni mezi skutečně svobodnými národy nemohli by Maďaři pomýšleti na rozpínavost, nýbrž spíše na to, aby se jakžtakž bránili přirozeným důsledkům své dnešní fyziologické povahy, která je vede k zániku.

Ale nacionální nenávist a zloba a intriky diplomacie, lži žurnalistů a vlád vylíčíly nám maďarský národ jako nejnebezpečnějšího rušitele míru a perfidního souseda v době, kdy Maďaři nečinili již než to, co jest povinností každého národa: bránili svou pravou a přirozenou vlast proti úplnému pokoření — a v době, kdy Béla Kun, muž čestný a bystrý, vedl řeč nejspravedlivější a chtěl čestný mír.

Tajná a intrikářská diplomacie řadí, noviny všeho druhu lžou a zkreslují a člověk může se jakžtakž spolehnouti jen na informace jednotlivců, jichž poctivé přesvědčení a pravdymilovnost zná. Těžko tedy zjistiti přesně úlohu, kterou v té době hrála vůči Maďarům naše republika. Nevíme dosud, kolik viny měla naše první vláda, kolik dohodoví generálové a diplomati, kolik obecná nechuť k Maďarům, živěná štvavou žurnalistikou. Vojensky málo připravena dala se naše republika, ať již z jakéhokoliv důvodu, pod jakoukoli záminkou, s jakýmkoliv skutečným nebo domnělým oprávněním formálním, strhnouti k tomu, že zajela do maďarského masa více, než měla. Jak známo vyhnul se ministr Švehla odpovědi na naléhání sociálních demokratů, aby vysvětlil historku s demarkačními čarami, a část pravdy zvěděla veřejnost teprve ze mstivého odhalení dr. Rašína. Poplach, který nastal, když Maďaři ukázali se v sebeobraně silnějšími, hanebné komedie, kterou na účet ohroženého Slovenska sehráli naši nacionální měšťáci, tajné diplomatické bahno, které při této příležitosti pozavonělo, jsou ještě v živé paměti.

Náš národ měl tu útěchu, že neposlušní (— a kdo neposlouchá Dohodu, to je přece vyvrhel! —), perfidní, hrabiví byli Maďaři, a nikoli my, tak to aspoň hlásala žurnalistika v dojemné shodě; ale prozíraví a poctiví lidé trásli se odporem, když viděli, jaká hora lží a intrik staví se mezi národy právě v době, která je vhodná k dorozumění.

Byli jsme učeni hleděti na maďarské komunisty (mezi nimiž bylo jako v každé revoluci jistě dosti živlů velmi pochybných, ale o nic pochybnějších pro objektivního pozorovatele, než jsou jisté živly buržoastické, prohnání podvodníci od redaktorů až po velkokeřasy, bankovní ředitele a spekulanty), byli jsme a jsme až dosud učeni i takzvaným so-

cialistickým tiskem hleděti na ně jako na „rudě natřený magnátský feudalismus“ (bůhví, co si kdo představuje pod touto hromádkou slov, jež žurnalistická slina snadno a rychle přivedla na jazyk), zkažený zrak politiků viděl všude jen faleš, a nikdo lidskýma očima zoufalství poraženého národa. „Bolševický“ režim maďarský byl nám unisono líčen jako nejvyšší národní nebezpečí pro naši republiku. A snad ani mezi poctivými parlamentárními socialisty nenašel se člověk, který by si řekl, že komunisté jsou nám z hlediska národně politického přece jen méně nebezpeční než maďarští měšťáci a magnáti a že maďarská republika vnitřně dosud nekonsolidována a sociálně kvasící jest méně schopna nás ohroziti než režim reakcionářský, kterému by se podařilo takzvanou silnou rukou utlumiti vnitřní rozpory a zavésti měšťácký „pořádek“ a měšťáckou nacionální politiku.

A tak se naši politikové jednoho dne probudili opojeni radostí, že Béla Kun a jeho režim padli, — a za několik dní vytřeštili oči, když v ranních novinách četli o vládě Josefa Habsburského.

To bylo překvapení, kterého přece jen nečekali. To je překvapení, které hatí jejich rozpočet. To je překvapení, které otvírá lidu oči.

Nálada je sklíčená, politickým hrdinům spadlo srdce do kalhot. Vlastenecké sympatie k Dohodě klesly na bod mrazu.

[Cenzurováno.]

Protibolševickému ohni nechce se nějak tryskat ani na schůzích, ani v politikařících putykách. A naše socialistické strany pouští se do nezdvořilé debaty o tom, kdo měl více chuti táhnouti do Maďarie, zdali Václav Klofáč anebo Vlastimil Tusar. Národním listům pak lahodí sice náramně nejnovější maďarský převrat, ale přece jim není docela volno: což kdyby lid už jednou pochopil, že porážka socialistického režimu znamená nakonec vždy návrat něčeho podobného, jako jsou Habsburové.

Politikové a žurnalisté jsou v nepříjemné pasti. Nemůžeme býti proroky a nemůžeme vědět, co z nynějšího nesmírného kvasu vyplyne na povrch zítra nebo pozítří, tu nebo onde. Nevíme, jak z této pasti vyvážnou, nějaká náhoda jim k tomu snadno dopomůže, neboť v akrobatice jsou obratní a vynalézaví. O ně konečně nejde. V jejich rukou je osud lidu, osud národů jen dočasně a do jisté pouze míry. Jde však o lid a o to, aby při této příležitosti znovu a velmi dobře pochopil, že *lid má svůj osud především sám ve svých rukou.*

Jsou lidé, kteří dnes rádi dokazují nutnost reakce na základě jakési kvazidějinné teorie a všeobecné poválečné únavy. To jsou nebezpeční lidé, poněvadž šíří otravný fatalism a podporují zbabělost. Jest nám naopak ustavičně opakovati lidu: *Prohraješ všechno, podleheš-li právě teď únavě, založíš-li ruce v klín dnes, kdy doba žádá skutků, tvé horlivosti a solidarity.* Josef Habsburský v čele maďarského národa je vážné memento pro všechny umdlévající a znechucené.

Ale ještě jedno poučení pro lid vyplývá z tohoto maďarského překvapení.

Volá-li se teď u nás po lepších a silnějších vztazích k Jugoslávii, k Polsce a k Rumunsku a míní-li se takto obklíčiti Maďarie nepřátelským kruhem, je to hodně náladová diplomacie, pro kterou socialistický politik se nenadchne. Na cestách staré diplomacie sblížíme se s Poláky a s Rumuny právě tak málo upřímně a trvale jako s Maďary. Vycházejíce z nacionalismu nesetkáme se s těmito národy v bratrském soužití, poněvadž pletichy diplomatů zůstanou mezi námi. Jen socialismus může odstraniti umělé přehradu a zúmyslná nedorozumění mezi národy, jichž pracující lid ve skutečnosti nedbá, pokud není žurnalistikou a politiky štván. To, co se stalo právě v Maďarii, stalo se proti lidu, protilidu i v tom případě, kdyby snad maďarský lid byl tím nadšen, o čemž přece jen pochybujeme. Proto stejný zákon spravedlnosti měl by býti naším vodítkem na cestě k Polákům a Rumunům jako k Maďarům. A stejná vůle neustupovati, kde běží o spravedlnost k nám. Změny režimu nesmí působiti na cit spravedlnosti, zejména když běží o režim protilidový. To je socialistické. A proto poučení, vyplývající z nového maďarského převratu, je zcela jiné.

Jest nám nahlédnouti hlouběji do soudobých událostí, abychom viděli jasné fakta, a nikoli pouze svá zbožná přání. Všecky kompromisy jsou pouze provizoria, která v době tak rozervané, jako jest naše, nemožnou zjednati mír. Běží o boj na život a na smrt, nikoli o usměvavou diplomacii. Běží o *moc*, která dnes jedině může roztříti gordický uzel zmatků a nejistoty. Běží, ať chceme nebo nechceme, o diktaturu, nikoli o koalici. Hra na schovávanou před nepřeklenutelnými rozpory nemá smyslu. *Buď zvítězí diktatura produktivně pracujícího lidu, anebo zvítězí diktatura buržoazie s nějakým „silným jedincem“ v čele*, který může se jmenovati Clemenceau, může se však jmenovati také Josef Habsburský. Všecky kompromisní pokusy — neříkáme, že nejsou tu a tam nutné — skončí osudně diktaturou, třeba liberálně maskovanou.

Toho by si lid měl býti vědom. Jakmile nebude schopen udržeti si moc ve svých rukou a prováděti ji rozhodně a neunavně, přejde tato moc v ruce jeho nepřátel. *Buď lid zvítězí, nebo bude znovu hluboce pokořen.*

ROZHOŘČENÍ AMERICKÝCH KAMARÁDŮ

Také naši američtí kamarádi podlehli po svém dvojitému proudu doby: jedni pod vlivem správných úsudků Kropotkinových podporovali všemi prostředky boj proti německému imperialismu a boj za politickou samostatnost českého národa, ale pak se jaksí zarazili, sklesli, vidouce na jedné straně vyrůstati nové nebezpečné imperialismy a na druhé straně nahou diktaturu proletariátu, strohý státní socialism, tak nepříjemný teoretikům volného komunismu a anarchistického socialismu. Druzí, méně dotčení měšťáckým nacionalismem a širou Amerikou vychovaní, hleděli přes různé národy k jednomu lidstvu a k jed-

nomu proletariátu, milující také více akci a praxi revoluční než teorie, pochopili správněji jádro dnešního zápasu, nutnost proletářské diktatury všude tam, kde lid je ohrožen diktaturou buržoazie, a také tu okolnost, že socialistická revoluce nemůže se vyvíjeti přesně dle některé šedivé teorie, nýbrž samovolně sáhá k prostředkům a k taktice, jež rodí se z doby a z poměrů, nikoli z knih a brožur, a jsou tudíž nejpřirozenější a nezbytné.

Od obou skupin dostalo se nám již přímých zpráv a bratrských pozdravů; kdežto však dopisy oněch jsou pesimistické a z nás mají radost, dopisy těchto jsou dokladem neutuchající víry v socialistickou revoluci a pro nás mají především výtky, nepokrytě projevující zklamání nad naší taktikou. Stůž zde jeden z dopisů této americké levice z konce července:

„Drazí kamarádi, člověk mohl by se téměř domnívati, že na světě zavládl mír. Pošta z Čech dochází. Ani biblický Noe nemohl býti mileji překvapen zelenou ratolestí, kterou mu holubice přinesla po potopě, než my vaší zásilkou Června a Šibeniček. Kterak tyto štíty odpovídají dobře revoluční době naší! Červen, poněvadž nám, abych mluvil s nebožtíkem Macharem, ‚vykvetlo osení do ruda‘ a poněvadž celý svět zítra snad rozkveté tím naším červeným květem. A Šibeničky — nu, budou sloužiti k věšení darebáků.

Tak mně to létlo hlavou, když jsem rychle roztrhával obal z Prahy. Ale zchladl jsem, jakmile jsem letmo přehlížel obsah. Kam vás to, hoši, ke všem čertům, zatáhla československá samostatnost? Což se nedíváte do zrcadla svého socialistického svědomí?

Anarchističtí patrioti! Jak by to bylo směšné, kdyby to nebylo tragické. Válka byla ohnivou zkouškou nositelů socialistických idejí, ve které my anarchisté jako celek jsme neobstáli. Zato však může nás těšiti, že naše taktika, náš směr byly po nejedné stránce majákem, ukazujícím cestu k osvobození mezinárodního proletariátu a s ním celého lidského plemene, že se osvědčily a namnoze přijaty byly vědomě i bezděčně marxisty levého křídla, ruskými bolševiky. Bude to malá skupina revolucionářů, nikoli ohromná armáda, sklížená kompromisy, která v rozhodném okamžiku povede davy revolučního proletariátu, — tak nějak to napsal Kropotkin v Buřičových řečech. Lenin a Trocký v Rusku, Béla Kun v Maďarsku, duch Luxemburgové a Liebknechtův v Německu, Debs, Haywood a Goldmannová ve Spojených státech, levice socialistů francouzských, italských, anglických a snad i vašich — to je ta menšina povoláná vésti proletariát. —

Sociální revoluce světová roste, šíří se jako požár na vyprahlé préríi, dělnictvo všech zemí mobilizuje. Což jest tedy myslitelné, aby v této době, kdy celý kapitalistický svět otřásá se v základech pod mocnými údery socialistických myšlenek, abyste si hráli tam u vás doma na slepou bábu?

Jak jiná je naše veliká *Helena Kellerová*, která jsouc opravdu slepá a hluchoněmá, píše články o ‚slepých, kteří neprohlédnou‘, hájí nadše-

ně diktaturu proletariátu a slepými nazývá socialistické patrioty, kteří zamítají nůž chirurgův a jako stará ježibaba zařikávají sociální vředy naší společnosti. *Upton Sinclair, Max Estmann, Frank Hariss*, literární kapacity Ameriky, mluvící anglicky, hájí mužně a neohroženě ruskou vládu sovětovou. U nás ani umírněné křídlo socialistické, které vidí jedinou spásu ve volební urně, neostýchá se názvu bolševici.

„Každou kapkou krve ve svých žilách jsem bolševik,“ prohlásil Debs, když stál před železnými vraty věznice, v níž má býti pohřben deset let. „Teror ruských bolševiků? Toť ranní záře vycházejícího slunce, červánky nového, vyššího kultu lidského života“ — napsal *William Bross Loyd*, socialista milionář ve svém měsíčníku *The Kommunist*. „Ruce pryč od Ruska! To jsou naše pole a naše máky, které vy tam chcete hulvátsky zašlapati na povel zlatého žoku!“ — volá *Estmann*, básník a spisovatel, ve svém *Liberatoru*. — —

Kamarádi! Žádáte mne o adresy, na něž byste mohli posílati Červen. Odpusťte, nemohu a nechci. Snad později, až se probudíte z patriotického opojení, až zaujmete k socialistickému světovému hnutí socialistické stanovisko, až obrátíte zraky k velikému světlu, jež vyšlo na Východě, až Červen a jeho obsah budou skutečně červené... Srdečný pozdrav všem našim spáčům, kteří se dříve nebo později jistě probudí.

Tvůj v boji za nový svět *E. K.*“

Otiskujeme tento dopis nikoli tak pro sebe, jako pro naše nepřátele a socialisty i „socialisty“ pravice. Naši američtí kamarádi ubližují nám bezděčně toliko z neznalosti dnešních českých poměrů a jest i možno, že až se zahlubají do vyšlých čísel Června, opraví poněkud svůj ukvapený úsudek. Červen jest věrným obrazem naší historie po 28. říjnu a každé jeho číslo svědčí o tom, že jsme se od počátku pilně dívali do zrcadla našeho socialistického svědomí.

Jest ovšem jisto, že jsme se nevzdali, vzdáti nesměli ohledu k těžké situaci našeho osvobozeného národa, — ale toho jsme neučinili z nějakých měšťácko-patriotických důvodů, nýbrž ze strachu o pozitivní svobody, jichž si náš národ dobyl; nejasnost situace nedovolovala nám hnáti domácí zápas na ostrů, dokud nebylo jisto, že ony svobody nám zůstanou; ještě dnes nemáme úplné jistoty o tom, jak skončí první etapa poválečného světového zápasu sociálního: Slovo má nejen Východ, ale pomalu v první řadě Západ, a my nechceme u nás napomáhati cíhající reakci marnými pokusy o předčasnou revoluci.

Také jest jisto, že jsme před násilnickým obrazem marxistické diktatury nezapomněli úplně svých anarchistických ideálů svobody a spravedlnosti a také při nedostatečných informacích, než jsme dovedli aspoň poněkud rozeznávati a vybírat drobeček pravdy ze špinavého moře lží, jímž jsme byli obklopeni, nemohli jsme se snadno a rychle vzdáti skrupulí, jež přirozeně se rodily v našem socialistickém svědomí. Mnohé z toho, co v Americe dalo se dobře rozpoznati, bylo nám dlouho a je zčásti dosud nejasno.

Ale mezinárodní styky se opět navazují, poklop lží, kterým jsme byli

přikryti, praská a padá, situace se zanedlouho vyjasní, naše orientace bude správná a naši američtí kamarádi mohou klidně spáti a neodpíratí nám pomocné ruky: u nás doma považují nás za nejkrajnější socialisty, naši Američané pochopí jistě brzy, že jsme si, pokud běží o sociální revoluci, zůstali věrni, i když naše české a anarchistické svědomí diktovalo nám v nejasné situaci jisté ohledy a nezbytnou opatrnost.

Opakujeme: otiskli jsme dopis amerického druha nikoli kvůli našim hochům, nýbrž pro své protivníky. Nechť se z něho poučí nejen o nás, ale také o socialistické cizině. Máme doma pověst bolševického listu, třebaže naše názory nebyly totožny s marxistickou levicí, to nás ovšem nebolí, neboť kdo bojoval za sociální revoluci pod praporem anarchie, nelekne se praporu bolševictví. Ale úsudek Američanův je nepřímým důkazem toho, jaká byla naše loajalita k českým poměrům.

Jinak i když si také nadále ponecháme poněkud kritické stanovisko k pravému bolševismu, jest a bude naší snahou, abychom se octli v jedné linii s revolučními pracovníky socialistickými celého světa, ať již jejich mluvčím jest prostý americký dělník, anebo spisovatel takového významu jako Henri Barbusse.

INTERNACIONÁLA OSVĚTOVÝCH DĚLNÍKŮ

Světová válka otevřela oči také takzvané inteligenci a provedla podstatnou změnu v mozcích i srdcích těch, které nazýváme intelektuelními. Strhnuvši je v rozsáhlé míře do moře válečných běd na frontě i v zázemí, dala jim okusiti rovnost všech lidí před životem a smrtí a nerovnost před společností. Ukázala inteligenci, která pracuje za mzdu, že její existence je stejně málo záviděníhodná jako existence dělníkova, ba že porucha v hospodářství může ohroziti dělníky duchem a pérem ještě více a hromadněji než dělníky rukama a kladivem; poučila ji, že musí sestoupiti ze svých směšných koturnů a chopiti se týčůž prostředků zájmové organizace, jichž užívají dělníci průmysloví. Na druhé straně přivedla poctivé a osvícené intelektuály k tomu, že nutno jim vyjít z krasořečnictví a z povznešené rezervy a zjednati myšlenke pomoc ve fyzické moci a organizaci.

Tato proměna ve smýšlení inteligence nevznikla ovšem naráz a nedokoná se za několik neděl. Měšťácký duch zakořenil se především zde nemálo; tradice, předsudky, hypochondrie jako otravné plyny porušují ustavičně atmosféru mezi pracovníky ducha, hustou mlhu, těžký vzduch nutno rozptylovati a jako stádo rozprášené po bludných stezkách svolávat všelky schopné síly na pravou a přímou cestu. Bude to ještě dlouho trvati, než inteligence pozná všeobecně svůj zájem a svou povinnost, než bude schopna ve své většině obětovati se pro svou budoucnost a pro Myšlenku, což znamená pro Lidstvo. Ale počátek byl učiněn v myslích, v srdcích i v akci, plamen byl zažehnut a vzroste rychle v požár.

Hlavní slovo mají teď přirozeně tvůrčí pracovníci intelektuelní, tvůrci hodnot a skuteční formovatelé života. Lidská společnost jest jejich dílem, ale dílem ustavičně kaženým, křiveným z protivného tábora těch, kdož zmocňují se výsledků práce, aby jich zneužili ve svůj prospěch. Tvůrčí duchové však jsou v jádře nejnezištnější a nejvíce užitečnou částí lidstva, poněvadž svému dílu věnují tolik ze sebe samých a tolik vzácného úsilí, že jim to nikdo nikdy nezaplatí, leč posmrtní památkou. Obětují své nejlepší pro svůj národ a skrze svůj národ pro celé lidstvo. Myšlenka, vědecký objev, umělecké dílo, pokud jsou tvůrčím činem, jsou hodnotou nezaplatitelnou a věčným statkem lidstva. Proto mají tvůrčí duchové právo a povinnost zjednati si moc, která by zabránila tomu, aby jejich myšlenka byla komolena a zapražena jako tažný kůň do panského kočáru měšťákova, aby jejich objevů bylo zneužíváno k zotročování slabých a k vraždění jinak mluvících, aby jejich umění ozlacovalo toliko pustou existenci bohatých a bylo uměle zadržováno chudým.

Intelektuální dělníci, kteří poznali tyto věci, jejich příčinu: vykořisťování člověka člověkem a státem, a jejich následek: postupující zkázu lidského rodu, rozhodli se vstoupiti do politiky jinak, než se to dělo dosud. Ustupuje do pozadí jejich skutečná nebo jen formální příslušnost k určité straně a za nejvyšší příkaz považuje a prohlašuje se jasně a nepochybně onen posvátný svazek, který osvícené pracovníky duchem vždy spojoval pod povrchem bojů jitřených diplomaty a demagogy, mezinárodní dohoda a součinnost tvůrčích sil osvětových, internacionála osvětových dělníků.

Běží o to, aby proti moci diplomatů, kteří jsou ve službách hospodářského a sociálního systému zotročovacího a proti zájmům národů kují vražedné pikle na prospěch kapitalistů, postavena byla mezinárodní velmoc ducha; běží o to, aby proti prospěchářskému politikaření chytráků a žvanilů pozdvihla se politika světové myšlenky. Nad stranami, většinou od hlavy až k patě povážlivě zkorumpovanými, a nad vládami, pracujícími proti zájmům lidu, ba lidstva vůbec, a nejen to, také nad zájmovou politikou odborových skupin má a musí vzniknouti mezinárodně sjednocená moc, na všechny strany volná, nejvýše pravdivá a spravedlivá, jejímž úkolem bude provésti lidstvo dnešními zmatky a chaosem zájmů k sociální harmonii.

Letošní rok, rok prvních projevů a prvních prací pro tuto internacionálu pracovníků duchem, znamenati bude počátek nové epochy v dějinách socialismu. Jsme pevně přesvědčeni, že její hlas a její činy najdou nejupřímnější ohlas u dělníků všech národů a že se podaří bratrský svazek internacionály myšlenky s internacionálou práce. Jakmile tyto dvě internacionály se navzájem dokonale pochopí a dorozumějí, vznikne nepřemožitelná velmoc, která bude moci konečně uspořádati svět v duchu pravé svobody a spravedlnosti.

V čele světového hnutí socialistického ocitají se muži a ženy — Barbusse, France, Séverine, Keyová, Lagerlöfová, dr. Nicolai, Shaw,

H. G. Wells, Rabindranáth Thákur atd. —, jejichž jména jsou povznesena nad pustou vřavu politickou a jichž tváře slina demagogů a šmoků nikdy nedosáhne.

Organizuje se světlá velmoc ducha. Je přirozeno, že temná lidská fauna ze spodních politických a literárních bahen cítí se ohrožena světlem, které pronikne všecky kouty a jest povoláno vytlačit ji odevšad, kde se rozhoduje o lidu a práci.

U nás, kde korupce pokročila až k jádru našeho života, kde slovo očista znamená špinění, kde osobní nevraživost, závist a hltavost neleká se žádné pomluvy a žádného nečistého prostředku, kde nestoudnost, kořistící ze zmatku způsobeného v davech ničemnou žurnalistikou, může si beztréstně dovoliti všecko, — u nás žurnalistický, politický a literární polosvět, různí ti Frabšové, Jahodové, Sísové, Policarové, Haisové-Týnečtí atd. počínají už stříkati svou jedovatou slinou, která jest jediný produkt jejich života.

Ale stačí *srovnati jména*. Ubohý, nešťastný hmyz žene se na světlo, které bylo zažehnuto v této temné době; ale jestliže skutečný hmyz vrhá se k elektrickým měsícům z nějaké neznámé krásné touhy, lidský hmyz útočí na světový kulturní plamen v bláhové domněnce, že jej udusí, že zničí světlo, jež mu překáží, poněvadž plaší temnotu, nezbytnou pro rejdy ničemných žurnalistů a demagogů, neschopných literátů.

Internacionála ducha tvoří se, aby vysvobodila produktivně pracující lid nejen ze spárů vládnoucí třídy, nýbrž i ze špinavých rukou kvaziinteligentní luzy jak z měšťáckých, tak ze socialistických stran. Možno očekávati tudíž, že oba tábory největších nepřátel lidu budou pracovati společně proti ní, jeden shora, druhý zdola; očekáváme to se soucitným úsměvem. Bylo by hůře, kdyby tyto živly vnikly do těla nové internacionály, ale zakladatelé znají toto nebezpečí a dovedou udržeti je na vzdálenost a chrániti svou organizaci před tímto dvojím nejohrožnějším morem.

REPUBLIKA A SOCIALISTICKÁ LEVICE

Nejzajímavější místo výkladu pana zahraničního ministra, jenž jak přirozeno pohyboval se a mohl se pohybovati toliko v obvyklých mezích dnešních diplomatických projevů, bylo zajisté ono, které pan ministr adresoval nepřímě do řad socialistické levice, když prohlásil v jádře asi to, že sny o světové revoluci sociální po válce nebudou uskutečněny především proto, že sociální struktura rozhodujících států jest pro sociální převrat zhola nepřízniva.

Nepovažujeme tohoto místa z řeči ministra dr. Beneše za projev pouze politický, nýbrž za zcela upřímné mínění ministrové, za přesvědčení poctivého člověka, jemuž běží o blaho naší republiky, jejíž základ tak těžce spolubudoval, a proto máme za dobré reagovati na jeho

mínění, lépe řečeno objasnití stanovisko socialistické levice a její poměr k takovým názorům.

Chceme to učiniti stejně upřímně, bez jakéhokoliv politikaření, bez onoho provazolezectví, jímž i při této příležitosti vynikl redaktor Josef Stivín, který k socialistické levici kloní se jen v okamžicích špatné nálady.

Je nesporno, že otázka světové radikální proměny sociální jest otázkou uvědomění revolučních mas, jiných slovy: že socialistický převrat bude postupovati takovým tempem, jakého je schopen revoluční proletariát společně s revolučními intelektuály. Sociální struktura určitého státu může jen v tomto smyslu hráti tu svou úlohu: záleží zcela na uvědomělosti, na duševní připravenosti socialistických mas, dovedou-li se zmocniti moci a proměnití stát kapitalistický ve stát socialistický.

Víme všichni, že válka a její důsledky nemálo otevřely lidu oči: nemůžeme však říci, do jaké hloubky a do jaké šířky se to stalo. I když pozorujeme na všech stranách vzrůstající odpor socialistický a poprvé v dějinách socialismu hromadný a mezinárodní odboj intelektuálních proti měšťáckému pořádku, nemůžeme a nechceme dovozovati z toho kategoricky, že tu běží o symptomy bezprostředně nastávajícího sociálního převratu světového; na druhé straně však známe davy natolik, abychom věděli, že vliv buržoazie — politických hesel a sociálpatriotické žurnalistiky — není neomezený a že by stačilo možná jen několik hodin nebo dní, aby uvědomělejší davy se naráz osvobodily z tohoto vlivu a šly svou cestou. Nejsme také dosti pověřivými, abychom z některých historických faktů vyvozovali nadcházející nutnost reakce.

Nemůžeme tedy bezpečně říci a hlásati, na kterou stranu kloní se neodvratné vítězství a blížíme-li se k bezprostřednímu sociálnímu převratu nebo bezprostřední reakci. Tu přání a mínění jednotlivců je věc příliš nepatrná, poněvadž v neklidné naší době nikdo nemůže bezpečně předvídati osud, který se připravuje nikoli v diplomatických kuchyních, nýbrž v mozcích a srdcích nepřehledného počtu pracujících lidí.

Ale tato nejistota, která činí tolik politiků kolísavými a nerozhodnými, nemůže upřímným socialistům brániti v trojí akci, jež je pro každého poctivého a myslícího socialistu právě dnes absolutně nezbytna.

Povinnosti naší takzvané socialistické levice, ke které nepočítáme ovšem balancujících a náladových politiků, dnes radikálně křičících a zítra oportunně podlézajících, povinnosti tyto možno asi takto definovati:

1. Krajní odpor proti všem reakčním pokusům a proti novému upevnění měšťácko-militaristického státu po starém způsobu.

2. Soustavné objasňování a očišťování pojmů, dnes úplně zakalených a zmatených. Vyzvednutí základních idejí socialismu nad bahno kvazi-socialistického politikaření. Sjednocení pravých socialistických myslí a srdcí na základě myšlenkového programu, na němž spolupracuje celá dnešní doba.

3. Odborné a podrobné vypracování všech institucí socialistického státu v řadě jasných programů, stanov a zákonů tak, aby každý uvědomělý socialista věděl, oč v jádru běží, a aby žádný dějinný obrat nenašel lid bezradným a socialisty nepřipravenými, s předpokladem ovšem, že socialistický stát jest průchodní etapou k volné socialistické společnosti.

Těchto tří úkolů poctivé socialistické „levice“ nutno plniti soustavně a energicky za všech okolností, ať již doba přinese nám cokoliv. Jakákoli přechodní doba reakční nezmění nic na tom faktu, že sociální revoluce uvnitř lidského rodu pokračuje a že socialism dříve nebo později zvítězí. Od Pařížské komuny k sovětové republice prodělal socialism ohromný vývoj do šířky i do hloubky a žádná reakce není s to zahladiti tuto skutečnost. I kdyby přišly dny nejčernější, vstane socialistická myšlenka k novému a opět silnějšímu životu: nic z toho, co pro socialism bylo vykonáno, se neztratí.

Čím tudíž naše dnešní akce budou nezištnější a opravdovější a hlubší, tím snáze překonáme každou reakční dobu, přijde-li, a tím bezpečnější bude vítězství socialismu, až nastane. Bez naznačených akcí a příprav zůstává však každá socialistická snaha polovičatou a její úspěch ponechává se náhodě.

Taková jest po našem soudu úloha socialistické levice, úloha v první řadě ideová, obranná a organizační. *Není v ní zhora nic, co by bylo namířeno proti naší republice jako svobodnému státu.* Naopak. Jen radikální socialista je celou povahou rozený republikán, jen poctivý socialista miluje republikánskou věc tak upřímně a důsledně, že je schopen ubrániti republiku před tím, aby se nestala zakuklenou monarchií.

Stojíme všichni do jednoho muže vědomě na půdě Československé republiky, jsme si toho také plně vědomi, že naše republika jest dosud ohrožena nacionalisty okolních států. Ale zároveň jsme si také plně vědomi toho, že svoboda naší republiky jest ohrožena také imperialismem států západních a že o skutečně svobodné republice budeme moci mluvit teprve tehdy, až vítězný socialism povede k federaci socialistických republik evropských, k zmezinárodnění hospodářského života a k úplné kulturní autonomii národnostních skupin; teprve tyto věci odstraní národnostní zápas a učiní národy skutečně svobodnými a republikánské celky úplně zdravými a bezpečnými.

INTEIGENCE NACIONALISTICKÁ A BURŽOAZNÍ

1

Doklady úrovně

Nacionalistická inteligence, která vědomě nebo bezděčně, ze ziskuchtivosti nebo z duševní lenosti a zatvrzelosti slouží kapitalistickému ideálu sociálnímu a jeho řádům nebo jest protisocialistická, ač dělí se na různé směry, které jsou si často ve vlasech, v jednom jest stále zře-

telněji a vyzývavěji zajedno: v lživé a utrhačné kampani proti všemu, co jest nebo mohlo by se státi nebezpečným kapitalistickému pořádku a snahám o měšťácko-militaristický stát.

Je dostatečně známo, jak špinavými prostředky vede tato třída boj proti ruskému bolševictví a proti zásadám sovětového režimu, který jest prvním velikým pokusem o socialistickou ústavu a který, i kdyby nebylo jeho ohromných akcí pro kulturu skutečně demokratickou, zůstane navěky pamětihodný tím, že konečně přinutil vykořisťující a příživnické vrstvy národa k bezmocnosti dotud, pokud se nenaučí produktivně pracovat. Sovětová ústava běže vykořisťovatelům a příživníkům právo spolurozhodovat (tj. prodlužovat kapitalistický pořádek a nacionální zápas), a proto jest přirozeně všemi měšťáky a protisocialisty líčena nejhrůznějšími barvami a stavěna ustavičně na pranýř.

Stejně úkladný postoj zaujímá tato třída se svými žurnalisty proti mezinárodnímu hnutí intelektuálních, jež se zakládá pod Barbussovým jménem Clarté, ač toto hnutí není vedeno snahami politickými a socialistickými v užším slova smyslu. Měšťácko-nacionalistický a protisocialistický svět tuší však, že toto hnutí vynikajících duchů nezaprodaných a nezatemněných mohlo by se státi důležitým mezinárodním činitelem, a proto je snižuje a zesměšňuje, jak může. Aspoň u nás.

U nás vůbec mají dnes poctiví socialisté nejkrásnější příležitost pozorovati, jak se utváří a upevňuje protisocialistický blok bez ohledu k tomu, je-li reprezentován Národními listy nebo Tribunou nebo Českou svobodou, a jak veškerá chasa příživníků socialismu, která řadí v socialistických stranách, statečně pokulhává za ním.

Skutečná socialistická inteligence musí se připravit na urputný boj s protivníky, kteří se neštítí žádných prostředků.

Jaká bude úroveň tohoto boje na straně našich protivníků, jakou už vlastně jest, o tom zaznamenáváme tu několik dokumentů.

V České svobodě (č. 40 ze dne 27. září) vyšel článek Clarté, jehož větší část (po opravě jazykových nechtutností) zní takto (zkracujeme toliko první polovinu):

„Ke konci let osmdesátých minulého století existovala ve Vysokém nad Jizerou ‚společnost bratránků‘. Společnost tato, jako každý jiný spolek, měla své stanovy, jenže tyto stanovy nebyly, jak tehdy bylo zvykem, veleslavným c. k. místodržitelstvím vzaty na vědomí, nebyly též nikde napsány... Předseda je v první ustavující schůzi se členy ústně sdělil... Předseda se sám jmenoval..., a to nadosmrti. Byl nesesaditelný, ale také neurazitelný... Každý člen mohl si dělati, co chtěl... Byl povinen jednou do roka, na svůj svátek, vystrojiti hostinu a všechny ‚bratránky‘ bez rozdílu k ní pozvati. Zato však pozvaní koupili hostiteli k jeho jmeninám nějaký skvostný dar... Jednou do roka pořádal se ples... dvakrát nebo třikrát koncert... Asi po desetiletém trvání se tato společnost rozešla... a tu se zdálo, že navždy zanikly též její bláznovské stanovy.

Člověk by myslel, a zajistěže těch málo nás, kteří z této společnosti

jsme dosud naživu, myslí, že společnost ‚bratránků‘ nikdy již neoživne, a přece, čteme-li dnes zprávy o vzniku společnosti Clarté ve Francii, nemůžeme se ubránit tomu, abychom neporovnávali společnost tuto se společností onou. Rozdíl jest jen v tom, že ve společnosti ‚bratránků‘ soustředěna byla jen místní inteligence městečka, nečítajícího více než 1500 obyvatelů, kdežto v Clarté (Jasno) soustředěny jsou literární a umělecké veličiny celé Francie a některé i mimo ni. Skupina těchto veličin propůjčila svá velká jména k programu, který neliší se mnoho od bláznovských stanov bývalé společnosti ‚bratránků‘ ve Vysokém nad Jizerou.

‚Náš sociální řád je špatný, jeho bilancí jsou výsady, libovůle, ničení a vražda,‘ praví první bod.

‚Většina lidí byla až dosud zotročována, utiskována a masakrována podle rozmaru několika lidí, poněvadž podléhala kouzlu tradice. Tedy nevědomost byla až dosud silnější než to, co je síla sama. Všechno je zbudováno na absurdnosti.‘

‚Zlořády nesou zlořád, pokrok nese pokrok, co je napolo špatné, zhorší se. Dokud se nezmění všechno, nezmění se nic.‘

‚Principy spravedlivé společnosti jsou prosté. Všichni velcí myslitelé, všichni velcí moralisté, všichni zakladatelé náboženství byli vždycky zajedno v principech. Skutečnost jest rozumná.‘

‚Moc má býti společná. Toliko práce, fyzická nebo duchovní, je čestná, jen ona má býti odměňována. Spekulace je útokem na dav a dědictví je krádež.‘

‚Rovnost má záležeti v tom, aby poskytla všem občanům stejné možnosti sociálního úspěchu.‘

‚Třídní boj má za účel potlačení tříd.‘

‚Mezi občany není rozdílu pohlaví.‘

‚Považovati vlast za etapu altruismu je ctnost, považovati ji za cíl je zločin.‘

‚Ti, kdož nečiní nic, bojují za status quo.‘

‚Politické stávky jsou nejušlechtilejší, neboť mezi evolucí a revolucí jsou revolucí pokojnou.‘

— Poslední bod, tj. bod 15, prohlašuje:

‚Vlády vyvolávají revoluce. Protirevolucionáři činí je krvavými, za válku, ať je jakákoli, odpovědni jsou ti, kdož utlačují, nikoliv ti, kdož se hájí.‘ —

Kdyby tohle byl býval kdysi napsal známý profesor Hron, byl by se tomu smál kdekdo. Jsou v tom ovšem některé věci, které se samy sebou rozumějí a které nikdo u nás nebude popírat, směšným na té věci jest jen to, že se to dává do světa jako paštika, vytvořená toliko světoznámými kuchaři, a přece jest to dílo kuchaře jediného, totiž pana Henri Barbusse. Byl by učinil daleko lépe, kdyby se byl se svým mravokárným románem obrátil do Berlína a do Vídně a ušetřil jí ostatní národy, které byly jen Vídní a Berlínem napadeny.

Vše to, co se nyní děje, byť mnohé nebylo v pořádku, jest jen násled-

kem pět roků trvajícího zdivočení a odvrácení se lidu od všech ctností životních, které před válkou byly panující a stanou se jimi opět, jakmile poblouznění, v němž většina lidu ještě tone, nadobro pomine. V tom ohledu jest u nás v Čechách již „clarté“, tj. jasno.“ —š—

Komentáře k tomuto výlevu českého inteligenta netřeba. Jest opravdu i u nás již jasno ale o tom, jak nutno pracovati, aby taková intelligence nestrhla náš lid do své mravní a intelektuální bídy. Zvláště když jí pomáhá tisk kvazisocialistický z druhé strany, jak svědčí tato další ukázka:

„*Začátek práce pana Sonnenscheina v Kolíně.* Tento pán, který nám nepřeje ani ten pořádek v republice, pořádal s pí Karpíškovou bolševickou přednášku v sobotu dne 13. t. m. v hostinci U Karla IV., pod firmou strany sociálně demokratické, na kterou pozval referentku spisovatelku Helenu Malířovou z Prahy. Proč — nač — a hlavně zač byla půjčena firma strany sociálně demokratické bolševiku panu Sonnenscheinovi, nevíme, ale že to nebylo pořádáno stranou samou, bylo viděti, kdo na tu přednášku přišel. Něco, co jsem v životě neslyšel, byla tato přednáška, kam měli se dostavit všichni nepřátelé naší republiky, aby vyslechli, jak možno snadno a rychle naši národní svobodu zničiti a co jest jim činiti, aby tohoto cíle se brzy dopracovali. Pověděla jim to spisovatelka paní Malířová z Prahy, takto duševně s bolševikem¹ Stivínem velice úzce spjatá². Proto, že ji asi soudruzi dobře znají, nikdo tam z nich nepřišel, neboť věděli, že při slovech podařené referentky museli by se červenat. O samotném přednesu nebudeme se rozepisovati proto, že ony duševní výplody chorobného mozku, zatíženého slavomamem státi se bolševickým diktátorem v naší republice, čerpala jistě z duševních fondů svého zdrávníka Stivína.³ Že při přednesu tolik se zlobila, nedivil jsem se, neboť je to skutečně k zlosti, když člověk si nakoupí mnoho cestovních „kufrů“ pro útěk z české republiky zruinované bolševismem, kterého se však nedočkala, tak jako dočkal se předem již vypočítaného útěku Béla Kun z Maďarie, který měl také mnoho takových připravených „kufrů“, jenže Stivín jich připravil více, neboť my máme od dobrých našich lidí sebraný zlatý poklad.⁴ Zajímavé bylo na té přednášce, jak sháněli se posluchači. Přítomen byl, jak ani jinak býti nemohlo, bývalý šmok z Neue Freie Presse⁵ pan Sonnenschein, který s vynikající kolínskou spisovatelkou pí Karpíškovou velice se zlobili, že Kolín jest tak málo „pokrokovým“ a že žádný na přednášku tu nepřišel. Na přednášce té bylo dobře počítáno padesát lidí, kteří se pomalu po zahájení přednášky rozcházeli tak, že ke konci tam zbyl p. Sonnenschein s několika židovskými nedochůdčaty, které sám přivedl z ulice, aby „největší“ žena nynější doby nemusela ukončiti svůj program před hostinskými rekvizitami. Jen výňatek z přednášky chci zde uvést, jak tato „velká žena“ přišla na nápad, aby přirovnala našeho národního hrdinu Jana Žižku k Židovi⁶ Leninovi. Škoda

¹ Lež. — ² Lež. — ³ Podlost. — ⁴ Zase podlost, třebaže s politikou Stivínovou naprosto nesouhlasíme. — ⁵ Lež. — ⁶ Lež.

opravdu, že tu nebylo přítomno více sokolů a střelců, aby tuto „velkou ženu“ nynější doby s pódia⁷ sundali. Pane Sonnenscheine s vašimi⁸ židovskými mládenečky, přestaňte ve vaší pokoutní činnosti,⁹ abychom vás nemusili řádně klepnout přes prsty.“ —

Novotný

To jest ukázka z Polabské stráže (č. 32), která v Kolíně má reprezentovati Československou stranu socialistickou — pardon: nár. soc. žurnalistiku.

Namítnete snad, že takovým způsobem nepíše přece inteligenti a že intelligence není odpovědná za alotria, která spásou pologramotní demagogové, kteří jsou ve všech stranách. Ale za to, co jest v novinách, měl by přece odpovídati redaktor, a redaktor má býti inteligent.

Nevíme, jaká jest intelligence redaktora Polabské stráže, — ale víme, že ani skuteční bezesporní inteligenti nepočínají si v jádru lépe. Jen forma je literárnější a společenštější. O tom něco příště.

2

Ano, ani skuteční, bezesporní inteligenti nepočínají si lépe než večerníkový žurnalista, řemeslný demagog nebo venkovský „zpravodaj“. Famózní článek českého historika Josefa Pekaře v Národních listech 31. srpna t. r. otištěný, Židé a bolševictví, je dokladem chorobné psychózy, která se zmocnila buržoazních intelektuálů a jimi jest pěstována v širokých vrtvách lidových, pokud jim naslouchají. Poněvadž ukázala se možnost sociálního převratu, jsou všechny prostředky dobré, které mají lidu méně uvědomělému a socialisticky nevychovanému zesměšnit, zhnusiti akci skutečně revoluční a revolučního ducha. Věříme, že prof. Pekařovi nejde o Židy, nýbrž o revolučního ducha. Nutno tohoto ducha vylíčiti jako židovské dílo, aby se zakalil jeho čistý pramen. A poněvadž dějiny socialismu dokazují toliko pouhou součinnost židovského živlu, časově i místně omezenou, zatímco nejlepší hlavy a největší hrdinové socialismu jsou původu arijského, nutno operovati pomluvami, lžemi, insinuancemi.

Prof. Pekařovi odpověděl jadrně Židovský socialista (č. 8—9) článkem Rudolfa Kohna, jež otiskujeme celý, poněvadž, jak se říká, „dobře sedí“ a odhaluje jeden z úkladů buržoazní vědy:

„Židovským švindlem bylo křesťanství římským císařům, židovským švindlem byl socialismus feudálním křesťanům, židovským švindlem je bolševictví buržoazním demokratům. Mravní význam křesťanství a socialismu netřeba mi vám dokazovati, neb jste o něm zajisté alespoň teoreticky přesvědčen, o mravním významu bolševictví však nemám žádného úsudku, dokud jsem odkázán na kusé zprávy vášnivých jeho protivníků nebo stoupenců. O hnutí, které zachvátilo milióny lidí,

⁷ Vlastenecký „bratr“ píše ovšem z pódia. — ⁸ Česky: se svými! — ⁹ Správně česky bylo by: se svou pokoutní činností. — *Pozn. red.*

nechť je již oprávněné nebo zavrženíhodné, nemohu si učiniti ucelenou představu z několika stranicky zabarvených žurnálů a agitačních brožur.

Že vy, český historik, slučujete se svojí vědeckou svědomitostí čerpati z těchto ojedinělých, namnoze kalných pramenů, totož jest mi jen novým dokladem o správnosti materialistického názoru dějinného. Obhajobu bolševismu proti nevěcné vaší kritice přenechávám samotným stoupencům tohoto směru a spokojuji se odpovědí na vaše heslo o židovském švindlu, jímž jste se snížil na úroveň husitských žen, Josefa Habsburka, Vikové-Kunětické a ostatních žoldnéřů mezinárodní buržoazie. Když křesťanství přestalo být galilejskou sektou a stávalo se hnutím zdeptaných a zubožených mezi národy, bylo římskou vrchností a jejími pochopy prohlašováno židovským švindlem, aby mohlo býti krvavěji pronásledováno. Když po Marxově a Lassallově smrti povstala v Německu za vedení dvou mužů nežidovského původu Bebel a Liebknecht staršího silná sociálně demokratická strana, používala pruská vrchnost téhož hesla, aby pomocí vyjímečných zákonů ono nebezpečné hnutí násilně potlačila. O křesťanech a socialistech byly v oněch dobách šířeny po světě právě tak divoké zprávy jako nyní o bolševicích. Též křesťané a socialisté byli líčeni jako vrahové, lupiči a žháři. Tenkrát byly ony zprávy báchorkami, čím jsou nyní, prozatím nevím. Jedno však vím: heslo o židovském švindlu je nyní právě tak nízkou pomluvou jako kdysi.

Kdo je Lenin, duševní vůdce bolševiků? Člověk čisté ruské krve. A je-li Trocký židovského původu, což nejsou vůdcové menševiků a sociálních revolucionářů též většinou Židé? Osm delegátů obou těchto stran, kteří pronášeli nejvášnivější obžaloby proti bolševikům, seznal jsem osobně na mezinárodním socialistickém sjezdu v Bernu a šest z nich patřilo k židovské rase. Málokdo dovede proklínati tak bolševiky jako menševický vůdce Axelrod, starý židáček jiskrných očí z ruského ghetta! A což teprve vůdce ruských sociálních revolucionářů Rubanovič, jenž sídlí v Paříži a řídí protibolševickou propagandu! Jeho židovský typ a temperament by vystačil na podělení celého tuctu mých soukmenovců význačnými krevními našimi vlastnostmi. Ujišťuji vás, že by čistý kmenový pud Vikové-Kunětické nedovolil této slovanské ženě ani přiblížiti se takovému Rubanovičovi! Jenže právě tento muž jest předákem strany, k níž patří též bábuška Breško-Breškovská, jejíž čistou minulost jmenovaná Viková-Kunětická przní svým opěvováním. A což Dora Kaplanová, pane profesore? Což nevíte o této mladé židovce, která byla též v bábuščině straně a spáchala vražedný atentát na Lenina, jehož těžce zranila, a která toto odhodlání odpykala na popravišti, byvši prohlášena svou stranou za světici ruského národa, za jehož osvození prý svůj život položila?

Jak to vysvětlíte, pane profesore? Co kdyby někdo řekl o straně menševiků nebo sociálních revolucionářů, že jsou židovským švindlem, protože mají tolik židovských vůdců? A což kdyby to někdo dokonce řekl

české straně národně demokratické, protože jest vedena panem Stránským a její hlavní orgán je redigován panem Münzem-Penížkem?

Vím, proč potřebujete tvrzení, že bolševism je židovský švindl. Protože chcete dokazovati české veřejnosti, že bolševictví jest spjato s němectvím, za jehož představitele jsou u nás Židé považováni. Nevím, co měla kdy sovětová vláda společného s Německem, a učiním si též o této záležitosti úsudek, až mi budou přístupny nestranné prameny. Ale jedno vím: židovský švindl v tom není, neboť to byla právě ruská židovka Rosa Luxemburgová, přítelkyně Lenina a Trockého, která společně s Karlem Liebknechtem, s nímž též zahynula, vnášela od prvního dne světové války až do posledního svého dechu proletářskou revoluci do Německa.

Pane profesore Pekaři, váš článek nás nezmate, právě tak jako jiné hrubší články nás nezastraší. Psal jste jej sufizantním, poťouchlým způsobem, aby budil zdání objektivnosti. Vezměte na vědomí, že my židovští socialisté v tomto státě jsme jej prohlédli a víme, že též on, jako mnoho jiných před ním, jest určen k tomu, aby pomocí antisemitismu křísil reakci a pomáhal udržeti panství poslední vrchnosti, mezinárodní buržoazie.

Rudolf Kohn¹

Ale jestliže prof. Pekař dává ve svých závěrečných poznámkách o Židech okázale najevo vypočítavou objektivnost, pí Viková-Kunětická vrhá se již jako bezstarostná plavkyně po hlavě do antisemitského proudu se stejnou vervou, jako dříve se vrhala do boje proti nenáviděnému maskulinu. Zde už nasloucháme dojati hašteřivému slohu ze Zeleného trhu.

Antisemitism je poslední argument, když mravní cítění vypoví službu a myšlenky dojdou. Je to argument, jež vždy doprovází šilhání po galerii. K antisemitismu sahá nacionalistická inteligence, když je v koncích nebo zpustla. Dnešní intelektuální obránci kapitalistického státu a pořádku jsou v této i v oné situaci.

SPOLUVINA SOCIALISTŮ

Socialisté praví i leví vztýčili před volbami do obcí a zejména při letošní společné oslavě májové před zrakem všeho pracujícího lidu hlučně aklamovaný ideál: *socialistickou republiku*. Dnes nutno dodati, že se to stalo buď s demagogickou neupřímností, anebo v úplné nevědomosti. Buď se vědomě lhalo, slibovalo, aniž byla vůle slibům dostáti, anebo nazývalo se socialistickou republikou něco, co se jí vůbec ani nepodobá.

¹ Časopisy právě oznamují: „Jak sděluje Židovská tisková kancelář v Praze, byl při sčítání bolševicky organizovaných dělníků v Petrohradě, konaném v prosinci 1918, konstatován celkový počet 124 071, z čehož na jednotlivé národnosti připadá Rusů 74,2 %, Lotyšů 10,5 %, Poláků 6,3 %, Estonců 3,7 %, Litevců 2,7 %, Židů organizovaných bylo 2,6 %. Židé tvoří 6 % veškerého obyvatelstva Ruska, v městech až 80 % až 90 %.“

Jinak nemohlo by se díti ze strany socialistické to, co se skutečně děje: nemohlo by se asistovati a pomáhati při stavbě základů k republice čistě buržoazní, která pod náterem „demokratickým“ bude míti všechny vlastnosti a instituce sociálně konzervativního a protilidového státu.

Za všestranné součinnosti socialistů všech barev, ale s vyloučením skutečné vůle lidu dělá se dnes ústava pro Československou republiku, která vylučuje možnost, aby v jejích mezích mohla se naše republika státi republikou socialistickou. Žádný skutečný a poctivý socialista nebude moci na tuto ústavu přísahati jinak, než jako přísahal na ústavu rakouskou: v plném vědomí toho, že koná pouze formalitu dočasně nutnou a že svého socialistického ideálu dosáhne jen tehdy, když tato ústava pomine.

Jsmo přesvědčeni, že mnoho socialistů tohle ví. Ale považující politiku za řemeslo velmi necharakterní, z důvodů „taktických“ přizvukují něčemu, co z hlediska poctivě socialistického mohli by uvítati toliko s krajní opozicí.

Chápeme dobře, že poměry v naší republice, stejně jako poměry zahraniční, nedovolují pro tuto chvíli pomýšleti u nás na ústavu socialistickou, ale to přece neznamena, že socialisté mají převzít odpovědnost za ústavu buržoazně demokratickou, že mají na ní spolupracovati, a tak dopouštěti se přímé zrady na svém socialistickém programu a ideálu.

Koaliční součinnost socialistů s buržoazií městskou i venkovskou, odůvodněná převratem a nejasnými poměry po převratu, měla pomínouti v tom okamžiku, kdy se počalo mluvíti o budoucnosti, o ústavě. Trvá-li z takzvaného ohledu na stát a pro domnělou nemožnost toho, aby se u nás vládlo bez socialistů, je to kompromis, který z hlediska státu zaplatíme nejdražší, poněvadž nás vede do slepé uličky hospodářského bankrotu a hospodářského zotročení, a který z hlediska socialismu je prostě — opakujeme to — zradou.

Socialisté pomáhají dělati nesocialistickou a protisocialistickou ústavu. Lhali tedy, když slibovali lidu na nesčetných táborech a schůzích socialistickou republiku. Lžou znova, pokud jsou skutečně socialisty, poněvadž jako socialisté nemohou věřiti tomu, co dělají. Soud brzké budoucnosti musí obnažiti jejich spoluvinu na budování státu buržoazně demokratického jako hnisavou ránu na těle českého socialismu.

Slyšíme ovšem staré výsměšné námitky praktických politiků. Víme, že jim běží přece o socialistické strany, a nikoli o český socialistický stát: jen když stranám jdou kompromisy k duhu, stát může se octnouti na pokraji propasti. Je to romantika a kozáctví, chce-li někdo, aby socialisté, aspoň skuteční socialisté, přešli dnes do opozice. Raději ponechají spoluvinu na bankrotu a zmatku, než by si dali vyčísti, že se nezúčastňují „pozitivní“ práce, „budování“ republiky.

Ale stojíme nicméně na tom, že socialisté mohou se zúčastniti, jakmile jde již o ústavu, toliko budování socialistické republiky a žádné jiné. Konstrukci ze shnilých trámů buržoazně demokratického inven-

táře mohli směle ponechatí spojené reakční pravici. Nebyla by horší než to, co nám chystají, konečně také tato pravice byla by nucena přihlížeti k duchu doby a byla by dokonce méně smělou před očima opozice, než jest nyní, kdy pracuje jako koňský handlíř nebo prasečkář se soupeři příliš ochotnými dáti se ošiditi.

Nedodržení předvolebních slibů ze strany socialistické počíná přirozeně působiti na uvědomělejší proletariát. Nespokojenost dělnictva je veliká. Ač dělnictvo, jak se zdá, není si dosud jasně vědomo toho, jakým hříchem na socialismu jest součinnost socialistických stran při dělání buržoazně demokratické ústavy, vidí aspoň to, že se nic vážného neděje pro skutečnou socializaci, ve které jest jediná záchrana našeho státu. Socialisté cítí tuto nespokojenost a počíná jim býti horko z ní, jak svědčí o tom některé projevy a gesta z minulých právě dnů. Ale není to vědomí spoluviny, které se hrozí, nýbrž je to strach z blížících se voleb. Není to vzpomínání se, nýbrž staré politikaření, kterým lid má býti znovu uchlácholen. Čest socialismu není jim ničím; mandáty a sobecké zájmy stranické jsou jim vším.

Jak čestněji jednali socialisté francouzští! Šli do voleb jako skuteční socialisté, hrdě napsali si na prapor čisté jméno „vlastizrádce“ Sadoula, a ztratili-li část mandátů, zachránili si socialistickou čest a stojí proti reakcionářskému bloku nacionalistickému dnes jako moc, která prospěje socialismu ve Francii a na světě vůbec stokrát více než živorenění v parlamentních pletichách. Osvojili si své nejlepší síly.

Ale mluvíti o cti k dnešním politkům je nebezpečno, nechceš-li platiti za blázna. Můžeme však mluvíti také o něčem jiném. O tom například, co se stane, budou-li socialisté i nadále ukazovati dvojí tvář: červenou před lidem a bílou v koaliciích s buržoazií. Pokračující dezorientace a nespokojenost lidu rozvlní se a přeje přes jejich hlavy. Zmatené a nespokojené dělnictvo bude pak obětí kdekoho. A nám se zdá, že tenhle luxus nemůžeme si prozatím dovoliti. Nemáme dosti jistoty, že reakce, která číhá nejen u nás, ale i kolem nás, byla by neschopna zaplaviti střední Evropu, kdyby naše republika zakolísala.

Sabotáže a zmatků kolem znejasněných pojmů bylo již dosti. Svědomitého, skutečného socialismu však málo. Ven tedy z temného kompromisu!

Dnes povinnost k republice i k socialismu káže socialistům, aby rudý prapor povznesli nad politický handl. Dnešní dezorganizace pod tímto praporem zmizí, jakmile poctiví socialisté spojí se v jeden šik, který půjde s proletariátem, a nikoli s panem Švehlou. S tímto šikem půjde pak také proletariát a bezradnost bude moci býti nahrazena cílevědomou organizací a švindlování se socialismem bude obnaženo a odsunuto tam, kam patří — pod prapor žlutý.

Ani ze svého radikálního hlediska neváháme považovati za štěstí pro naši republiku, že v těchto dobách „revoluční evoluce“ má v čele jako svého presidenta muže, který nezkažen diplomatickou a politickou prolhaností, nezaprodán jako většina diplomatů a představitelů států vládnoucí třídě měšťácké a kapitalistické dovede, pokud mu to dovo-luje jeho nejvyšší úřad, promluvit lidsky a opravdově a jednati jako nezištný otec národa, povznesený nad jednostranné zájmy a nezapíra-jící své povahy myslitele.

Jako myslitel, tj. jako člověk, který neuhýbá a priori před žádným problémem starým nebo novým a snaží se mu přijíti na kloub a vyrovnati se s ním, zabýval se T. G. Masaryk vždy i problémem ruským, a proto zajímá se dnes hluboce i o otázku takzvaného bolševictví. A poněvadž je poctivec, poněvadž běží mu jen a jen o věc a poněvadž ohromný problém sociální jako pravý syn doby a myslitel moderní nejvíce má na srdci, vidíme, že jeho ústa se stejnou vážností vyslovují jména Chelčického, Tolstého a Marxovo jako jména velikých mužů so-větského Ruska, Leninovo, Čičerinovo a Zinovjevovo.

Zde jsme nesmírně vzdáleni ničemného štvání buržoazie městské i agrární, zpátečníků všech barev, bezectných žurnalistických kuliů proti zakladatelům a budovatelům prvního socialistického státu. Zde se diskutuje a polemizuje s vřelou opravdovostí a zde polemizuje někdo, kdo celým svým životem vydobyl si práva polemizovati s největšími.

Tón, kterým T. G. Masaryk mluví o Leninovi a jeho spolupracovní-cích, je tón nejvážnější a znamená, že Masaryk v duchu uznává již veliký čin Leninův, třebaže nemůže ze svého hlediska schvalovati všec-ky cesty, po nichž i Lenin zpočátku tápal, znamená, že největší syn dnešního československého národa poklonil se v duchu již geniálnímu dílu největšího muže dnešní doby. —

Z důležitého projevu, jež učinil v den oslavy svých 70. narozenin, jde najevo, že dnes T. G. Masaryk především dvě věci vytýká Leninovi a takzvané levici. Předně praví: „Jedni se domnívají, že sociální refor-my, vlastně sociální revoluce, definitivní, dá se provést v nejkratší době, přímo za několik měsíců. Tak také soudil sám Lenin na počátku své vlády, ale přesvědčil se, že se mýlil... Ani v oboru hospodářském a so-ciálním nemůže být rázem definitivní přelom...“

To je v jádru mínění úplně správné, a není dnes nikde člověka ro-zumného, byť „sebelevějšího“, který by se domníval, že jakákoli sociál-ní revoluce může nás rázem přehoupnouti v definitivní socialistický stát. Sám Lenin nesoudil tak ani na počátku své revoluční činnosti. V čem se mýlil, to byla domněnka, že sociální revoluce v Rusku zapálí bezprostředně sociální revoluci v celém civilizovaném světě, zejména však na evropském Západě. Zde byl zklamán, oloupen o iluzi; ale v ně-

jaký definitivní sociální přelom se starým, kapitalistickým světem, rázem proveditelný, nevěřil, to jde jasně najevo z jeho spisu Stát a revoluce, psaného před převratem bolševickým.

Zde běží o jediné slovíčko, o slovo *definitivní*. Dáváme T. G. Masarykovi úplně za pravdu, že ze systému kapitalistického nejde rázem přehoupnouti se v definitivní systém socialistický. Vůdcové bolševičtí od počátku to věděli a od počátku snažili se nikoli o stav definitivní, nýbrž o stav přechodní se všemi, často nepřijemnými důsledky. To jen protivníci socialismu rozšiřovali falešné zprávy o přímočarém komunismu Leninově a jeho soudruhů, o komunismu až do těch zespolečenštěných žen, o neschopnosti a nemožnosti bolševického režimu, a byli to titíž protivníci a nactiutřači socialismu, kteří dnes — když vláda Leninova ukázala se nejschopnější vládou ruskou, která všemi prostředky hledí za okolností nejobtížnějších, zaviněných především barbarskou blokádou dohodovou, povznést výrobu a zachrániti úsilím veškerého lidu ruského vymoženosti bolševické revoluce —, kteří křičí, že Lenin utekl od komunismu, že zrušil dělnické, selské a vojenské rady, že zmilitarizoval práci a že pěstuje nacionalistickou politiku.

Nikoli, Leninovi nešlo o *definitivní* revoluci a socializaci, nýbrž běželo mu o první, nezbytný přelom, o to, co se musí státi, aby revoluční evoluce vůbec mohla se díti, aby socializace začla se prováděti skutečně, a nikoli jen jako u nás na papíře a ve slibech. Proto dal velkostatkářskou půdu drobnému zemědělskému lidu a teprve vedle něho stavěl dle možnosti zemědělská družstva komunistická, proto zesocializoval jen velkopodniky, kde to bylo nutno a možno, a ponechal v méně důležitých prozatím soukromokapitalistické hospodářství. A proto především počal u kořene: dal veškeru moc ve státě pracujícím lidu, sovětům, jichž členové jsou voleni nikoli ve volebních okresech, nýbrž pracujícími v dílnách, na poli a v kasárnách a jsou kdykoli odvolatelní. Vyloučil nepracující buržoazii ze spolurozhodování: kdo chce spolurozhodovati, musí býti v některém pracovním družstvu. Zaměnil zkrátka diktaturu buržoazie diktaturou proletariátu a učinil to s jasným vědomím, že diktatura proletariátu je přechodní stav, nezbytný vývojový předpoklad na cestě ke státu socialistickému, ke společnosti komunistické.

Tu jsme u druhé věci, kterou T. G. Masaryk vytýká bolševictví. „... Je veliký omyl mysliti, že sociální revoluce dá se provésti podmaněním takzvané buržoazie. Násilí ani zde nepomůže, násilí i zde vytvořilo by jen otroky, a otrok nikdy a nikde nepracuje rád a úspěšně... Je nutno, aby buržoazie nejen z nouze a donucením se věnovala problémům, daným vývojem socialismu, nýbrž aby pozitivně spolupracovala s dělnictvem z vlastního přesvědčení sociálního...“

Toto mínění jest jistě ušlechtilé, idealistické — nestačí však revoluční evoluci a je denně vyvráceno trpkými fakty.

U nás zdálo se jen několik neděl po říjnovém převratu, že buržoazie z vnitřního přesvědčení bude chtít loajálně spolupracovati na sociali-

zaci republiky. Jakmile však postřehla nerozhodnost oportunních socialistů na jedné straně a na druhé v revoluci ruské se poučila, že socialism přestává být pouhým předmětem diskuse a popudem k příštípkářskému zákonodárství dělnickému a stává se praxí uskutečňující nový řád, tu zahodila masku a všechny své síly vrhla do boje proti socialismu, nehledíc na zájmy republiky a potřebu klidného překonání hospodářských obtíží. A ještě méně zájmu o republiku a skutečný pořádek dala najevo v životě soukromém: hrabala a čachrovala, hrabe a čachruje dosud nejnestoudnějším způsobem, bojkotuje republiku, ať běží o peníze nebo o plodiny, šťve všemi prostředky do občanské války, používajíc k tomu nejhorších individuí, dává ustavičně přednost keřasení před prací, nedělá nic, z čeho nekoukají statisícové a miliónové zisky, a přitom pobuřujícím způsobem plýtvá a honosí se, zvyšuje ceny, vyčítajíc dělnictvu každé zvýšení mzdy.

Předpokládati u většiny této společnosti dobrou vůli může jen naivní optimism. Buržoazie naprosto nemíní sleviti ani ze své sociální zatvrzlosti, ani ze své ziskuchtivosti, a má jen jediný cíl: přiostriti poměry, aby došlo k výbuchům nepromyšleného hněvu, kterých by použila k úplné diktatuře svých stvůr a utopila socialism na dlouhou dobu v krvi. Ačkoli republika ocitá se v nejnebezpečnější situaci finanční a hospodářské, buržoazie brání se každé rázné akci záchranné, brání se důkladné nucené půjčce, oddaluje daň z majetku, horuje pro „volný obchod“ atd.

Je čirou utopií domnívati se, že socialisté dostanou se o krůček dále v koalici s měšťáky nebo velkoagrárníky. Volby nebudou znamenati nic. Jejich výsledek, produkt volební geometrie, nálad málo uvědomělé většiny voličské a sterých intrik, příští Národní shromáždění, bude zpátečnický parlament, zatopený národnostními spory a ještě méně schopný provésti něco potřebného a radikálního než Národní shromáždění dnešní.

Proto jen tehdy, když pracující lid dosáhne ve státě výhradní moci a vyloučí ze spolurozhodování zpátečnické a nepracující živly, může se uskutečniti pravá *revoluční evoluce*, tj. opravdový a rozvážný vývoj k socialistickému státu jakožto přechodu k socialistické, komunistické společnosti. Žádná *pronikavá* reforma sociální nestane se skutkem jinak než proti vůli buržoazie — toho důkazem bylo již toto Národní shromáždění, které nic pronikavého nemohlo a nechtělo pro odpor buržoazie provésti —, a proto vůle buržoazie nesmí spolurozhodovati.

Buržoazie musí býti znásilněna, poněvadž sama nechce nic jiného. Běží tu však vůbec o násilí? Liberalism, který měl přece patent na svobodu, nechával dělníka zemřítí hladem, když dělník *nemohl najíti práci* v režimu kapitalistickém; je to násilí, necháme-li měšťáka zemřítí hladem, když *nebude chtít pracovat* v režimu socialistickém? Je to násilí, když keřasovi znemožníme jeho obchody? Je to násilí, když zhoubného cizopasníka vyrveme z těla, které vysává? Je to násilí, když znemožníme menšině, aby plýtvala produkty, kterých nevyrábí, zatímco ti, kteří

vyrábějí, žijí v bídě nebo v krajním omezení? Takové „násilí“ znamená bránit se, odpírat zlému, je humánní, kdežto opak byl by nehumánní, opak, to ohavné dnešní buržoazní *laissez faire*!

Socialism ani bolševictví, které není nic jiného než první realizace základních socialistických zásad, nechce nadělati z buržoazie otroků, neboť je v tom případě jen věcí buržoazie, aby se zřekla vůle vykořisťovat a zařadila se mezi produktivní pracovníky, a tím dostala se se všemi povinnostmi i ke všem právům. Budou-li se pánové a dámy cítiti v první době otroky, když budou nuceni odvyknouti tomu, že se pracuje za ně a na ně, nebo pokud pracují, tomu, že již jsou privilegováni a patří k vládnoucí třídě, nechť se utěšují tím, že jsou menšina a že většina tak dlouho byla v námezdném otroctví.

Práce otroků, jakmile otroci znají původ a dosah svého otroctví, jistě není příliš úspěšná. Proto se dnes pracuje často málo a špatně. Ale právě proto se musí většině pracujících dáti nový řád sociální, aby aspoň tato většina pracovala ráda a úspěšně. Nebude-li menšina (buržoazie) pracovati ráda za nových podmínek, bude to aspoň menší zlo; vždyť ostatně dnes nepracuje vůbec anebo škodlivě. A to nepatrné procento z takzvané buržoazie, které dnes užitečně pracuje, dá si většinou říci, aby mohlo zůstat na svém místě a nemusilo třeba čistiti boty.

Nevycházejme z ideálu a programů, vycházejme z drsné skutečnosti. Ohromně mnoho práce všech bude třeba, aby napraveny byly následky světové války. Ale tato práce nebude konána s chutí, se skutečným úsilím a zdarem než tehdy, když nový řád sociální vrátí většině produktivně pracujícího lidu víru ve společnost, ve spravedlnost a smysl práce. Nebude dříve klidu, nebude dříve sociálního míru, k této práci potřebného. Čím dříve „proletariát“ zmocní se vlády, tím rychleji bude možno nastoupiti všude cesty houževnaté práce, jaká se dnes koná v Rusku. Taylorův systém je nebezpečný jen tam, kde dělník je vykořisťován, ale nikoli tam, kde pracuje pro dobro všech, a tím i pro největší blahobyt svůj. Rovněž osmihodinná doba pracovní má cenu jen v kapitalistické společnosti. Ti, kdož pracují s vírou a přesvědčením pro sebe a pro dobro společnosti, národa, lidstva, nikdy nepočítali hodin své práce. —

Z hlubokého přesvědčení, z mravní povinnosti považovali jsme za nutné reagovati na poctivé názory Masarykovy. Nedávno měli jsme příležitost hovořiti o těchto věcech s některými starými jeho přívrženci, které říjnový převrat nezahnal napravo. Soudy, které pronesli o naší buržoazii a nutnosti radikálního postupu, byly mnohem ostřejší soudů našich. Volali po šibenicích, poněvadž humanita nepovažuje život několika příživníků za cennější života a strádání tisíců pracujících.

Taková je nálada v národě, který myslí a stydí se. Bylo by tedy jen v zájmu klidné revoluční evoluce, kdyby president náš ještě hlouběji pronikl k jádru ruské revoluce a k tomu, čemu nás učí, a uzřel velikost činu Leninova v celé její geniálnosti.

Pokus o vojácký převrat v Německu, pokus, za kterým zcela jistě stály monarchistické a zpátečnické živly, selhal úplně a čistě, a nehledíc k smutným důsledkům každého bouřlivějšího boje, pokud běží o ničení životů a ničení věcí, má prozatím jen jeden výsledek, a ten je dobrý: choutky protirevoluce byly opět jednou náležitě zchlazeny a obranná síla organizovaného proletariátu ukázala se připravenou.

To má ovšem význam nejen pro Německo, nýbrž i pro nás a pro celou Evropu. Takzvané monarchistické nebezpečí — jehož skutečnou nebezpečnost nevidíme ostatně příliš černě — jest znovu zatlačeno hodně do pozadí a v popředí je uvědomělý pracující lid.

Pokud jde pouze o vnitřní poměry německé, je otázka, zda nezdařený „puč“ reakcionářů nepřímou uspišil nebo zabrzdil tu vývoj věcí ke skutečnému socialismu. Asi před měsícem tvrdili znalci německých poměrů, že socialistický převrat, který by odstranil hanebnou sociálpatriotickou vládu Noskeovu, nedá se čekat před půlrokem a že jej bude předcházeti spojení strany neodvislých s komunisty. Pro trpělivé lidi, kteří uváženým akcím dávají samozřejmě přednost před zbrklými kousky splašených a horkých hlav, nebyla to špatná prognóza. Běží tedy o to, vyvinou-li se věci v Německu nyní rychlejším tempem v tomto smyslu anebo povede-li nová situace pouze k tomu, že Noske sice padne, ale nová vláda bude jen shnilým ovocem kompromisu mezi sociálpatrioty a neodvislými. Mezi neodvislými jest jistě dosti lidí, kteří se plně spokojí několika křesly v nové vládě.

Tato druhá možnost nepůsobila by ovšem dobře na vyjasnění politické situace a byla by jen schopna vzbuditi časem nové iluze v hlavách reakcionářů. Iluze sice marné, ale právě proto nevhodné, aby ještě dnes byly vzbuzovány nerozhodností a taktickými kozelci socialistických stran. V Německu, lépe než kde jinde v západní Evropě, ví se, že provedení systému rad, tj. první socialistické ústavy, jest jen otázkou času; měl by býti tedy převrat, nutný k provedení této ústavy, racionelně a všestranně připravován, což platí i o ostatních pracích k uskutečnění republiky opravdu socialistické — otázka vládních křesel však k této přípravě jistě nepatří, jakož vůbec socialistická republika musí se tvořiti vedle parlamentární akce; je nutno sice dbáti, aby parlament, jako zlo dočasně nutné, nepoškozoval vývoje socialistické republiky, ale nesmí se zapomenout, že socialistická republika, a tou může býti dle dnešního stavu věcí jen republika rad, zrodí se pomalu vedle něho a proti němu.

Na druhé straně jest ovšem pravda, že nic nemůže se státi definitivně skutkem, pro co půda není dostatečně připravena. Nespojili-li se neodvislí s komunisty a dají-li přednost dalšímu socialistickému žabaření se scheidemannovci a sociálpatrioty, znamená to, že v hlavách německých socialistů není ještě docela jasno.

Ale vyjasňuje se. Můžeme-li souditi podle novinářských zpráv, které

akcí komunistických sotva zveličují, vzrostly počet a pohotovost komunistického dělnictva jistě neobyčejně od posledního pokusu o socialistický převrat. Tvoří se rudá armáda. Nicméně ve chvíli, kdy píšeme tyto řádky, je pravděpodobno, že moc v Německu nedostane se prozatím ještě do rukou proletariátu, nýbrž do rukou socialistických vůdců z pravice i levice, kteří udělají opět jeden z oblíbených parlamentárních kompromisů. Tím ovšem nebude nic prohráno, naopak: krůček vpřed byl opět učiněn, a to na straně, kde jsme toho ani nečekali.

Daudet řekl prý ve francouzské sněmovně, že budou-li spartakovci v Německu poraženi, bude to pro Francii znamenat za několik málo let novou válku. Byla-li tato slova skutečně takto pronesena, možno říci, že jsou hluboce pravdivá. A stejně mnoho pravdy měl Večerník Práva lidu, když napsal: „My ve své politice jako malý stát, obklíčený na všech stranách státy, jejichž buržoazie je na život a na smrt proti existenci naší republiky, jsme ve své politice odvislí od vývoje poměrů kolem nás. Posílení socialismu u našich sousedů je ulehčením pro naši republiku...“ I po této stránce můžeme tedy jen vítati nové události německé, bohužel krvavé jako pravidelně všechny zrody velikých věcí. A běží skutečně o zrod veliké věci, o zrod socialistického světa, běží oň stále ještě a nebude tomu tak brzy konec. Berlínský „puč“ je toliko nepatrný průvodní zjev dnešní revoluční periody, kterou prodělává Německo i ostatní svět.

Naši měšťáci pak a pasocialisté, jejich nohsledové, kteří věří v nějaké „urovnání poměrů“, protože si ho brzy přejí ve svém smyslu pro sebe a své obchody, mohou se nyní pustiti do vyšší matematiky a vypočítati: 1. jak dlouho to bude trvati, než bude socialistická republika, tj. republika rad, v Německu, 2. jak dlouho, než bude v Polsku, 3. jak dlouho, než bude u nás, atd. atd. Pak se snad dopočítají toho, kdy se vrátí urovnané poměry, ovšem trochu jinak urovnané, než oni si to představují. Té iluze však musí se vzdáti, že to bude dříve a tak, jak by chtěli. Sociální revoluce teprve počíná.

K OTÁZCE KOMUNISTICKÉ STRANY V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE

Je veřejným tajemstvím, že v lůně sociálně demokratické strany není toliko rozpor mezi pravicí a levicí, samozřejmě to věc zejména v době dnešní, nýbrž že počíná se prohlubovati tu propast mnohem závažnější, totiž rozpor mezi důslednými komunisty a takzvanou levicí marxistickou, která je nerozhodná, lpí na parlamentarismu a vybarvuje se stále více v proud podobný německým neodvislým. A stejně je známo, že také mezi anarchisty je silný proud pro komunism Třetí internacionály. Většina českých anarchistů — a to jak zbytek neorganizovaných, tak také ti, kdož zúčastnili se — trpně — vstupu do strany československých socialistů a byli přirozeně úplně zklamáni ve své snaze

po koncentraci socialistů, o kterou jim po 28. říjnu především šlo — odložila mnoho ze staré, málo plodné a opravdu hodně „maloměstské“ ideologie a přiklonila se úplně k metodě Třetí internacionály.

Z tohoto kvasu může vzejít toliko jedna věc: komunistická strana, která by byla vysvobozením z dnešního zmatku a nutila pouhou svou existencí k přiznání barvy. Pro tuto chvíli se ovšem zdá, že by nestrhla za sebou masy proletariátu celé republiky rovnoměrným způsobem a že by kotvila jen v určitých, roztroušených a osamocených místech.

Ale nezapomeňme jedné věci: Nastávající volby do Národního shromáždění jsou poslední, o něž uvědomělý lid má ještě trochu zájmu, ač ze všech stran se hlásí, že voličské schůze jsou velmi špatně navštěvovány a poměr lidu ke stranám a volbám jest stále pasívnější. Parlamentární socialisté nemohou věru přicházeti se sliby, neboť nikdo by jim nevěřil: loňského Prvního máje slibovali s úspěchem naposled, slibovali socialistickou republiku — ale nedovedli si vynutit ani nejsamozřejmější reformy, na které čeká veškeren náš lid, nepočítáme-li k němu nohsledy reakcionářů a poloviční analfabety, jimiž vládou klerikálové. Parlamentární socialisté mohou se dnes na voličských schůzích dovolávat jen toho, co vykonali a provedli, a to je dílo měšťáckého ducha, a nikoli socialistického úsilí. Mohou konejšiti nespokojenost lidu jen domnělým nebezpečím, v němž republika, podle jejich mínění, ještě jest. A to je málo.

Lid ztrácí rychle zájem o hru „svých“ poslanců, které bude znova voliti jen s nechutí a z nebytnosti, poněvadž voliti musí. A pak tedy se jde se nové Národní shromáždění, složené většinou ze živlů reakcionářských, krajně oportunních nebo příkře nacionalistických. To nebude nikterak obraz vůle lidu, to bude paskvil vnucený lidu několika machry z výkonných výborů, to bude smutné divadlo nechutných sporů, jimiž se baví „vůdcové“, zatímco lid, republika, řítí se stále prudčeji k hospodářské katastrofě.

Zábavy pp. poslanců v příštím Národním shromáždění otevrou oči posledním zaslepeným, přinutí k odporu poslední váhající a důvěřující. Jsme přesvědčeni, že to nebude trvati ani půl roku a příští Národní shromáždění půjde domů ústavně nebo neústavně, po dobrém nebo po zlém, prostě proto, že lid nevydrží se již dívat na komedii politických vykořisťovatelů, jimiž u nás kdekdo již dávno opovrhuje. Přejali jsme ze starého Rakouska politické figury a nemravy, není tedy nic divného, že lid hledí na sněmovnu a na poslance se stejným despektem, jako hleděl na tyátr vídeňský.

Pak přijde tedy vhodná chvíle k založení velké strany komunistické, jejímž programem by bylo prováděti to, co dosud parlamentární socialisté jen slibovali.

Oč nyní běží, jsou tvůrčí lidé pro tuto stranu, silní lidé, kteří dovedou jednat, ale čestně jednat, neboť s těmi půjde proletariát ihned, poněvadž má dosti řečí a chce činy. Věříme v zdravého revolučního ducha československého proletariátu, a proto jedinou starostí naší musí

býti, aby se všichni dobří socialisté, to jest tedy komunisté, sdružili na společné půdě a pomohli lidu postavit v čelo budoucí strany komunistické vynikající a čestné lidi z jeho vlastních řad.

Tento proces nesmí býti prováděn na dlouhé lokte, jak si to představují někteří oportunisté z „levice“, ale nesmí býti také ztřeštěný, jak by chtěly některé horké, chlapecké hlavy. Nejprve je nutno, abychom věděli, s kým bude možno tak nebo onak počítati, abychom věděli, *kdo je komunista*, komu běží nikoli o teorie nebo politické škatulky parlamentárního klábosení, nýbrž o socialistickou praxi v duchu dnešní doby, to jest v duchu Třetí internacionály.

Je bezpodmínečně mravním předpokladem budoucí komunistické strany, aby ti, kdož uznávají její nutnost a chtějí jíti s ní, přestali již dnes schovávat se za marxism, anarchism, levici a bez kompromisů a bez marného zdůrazňování různých odstínů říkali si *komunisté*.

A pak je ovšem nutno, aby každý komunista byl čestný člověk a aby v komunistických řadách netrpěli se lidé, v jichž předchozí politické činnosti jsou temná a nevysvětlená místa.

PO VOLBÁCH

Čím lze vysvětliti vzrůst hlasů sociálně demokratických? Politika pana ministerského předsedy je jistě nezískala. U sociální demokracie volby vyhrál Muna, a nikoli Tusar...

Jiří Stříbrný v Českém slově (č. 93)

Volby do poslanecké sněmovny přinesly přece jen malá překvapení, nikoli nepříjemná: sociální demokracie získává proti svému očekávání asi patnáct mandátů, československá strana sociální ztrácí rovněž proti svému očekávání asi sedm mandátů. Samozřejmě nepovažujeme úspěch strany sociálně demokratické jakožto strany za zvláštní vítězství socialismu; víme, z jakých sociálpatriotických a oportunistických živelů je složena většina jejího vedení a neslibujeme si od toho vzrůstu sociálně demokratických mandátů nějaké změny v hlavní taktice strany, která zůstane přísluhovačem kapitalisticko-buržoazního režimu „demokraticko“-parlamentárního. Nás těší počet hlasů odevzdaných pro stranu relativně nejsocialističtější, byť v hlavě nikoli opravdu socialistickou, protože objasňuje vůli uvědomělého proletariátu nalevo. Socialisticky myslící proletariát, nemoha si vybírat a nucen podrobiti se vůli několika privilegovaných výkonných výborů, vyslovil se, jak nejlépe mohl. Vyslovil se pro socialism a proti vyložení kompromisním stranám. Přes všecku štvanic protibolševickou vyslovil se proletariát pro stranu, která z dnešních stran má k radikálnímu socialismu aspoň zdánlivě nejbližší.

Volby tyto ještě lépe než volby do obcí ukázaly, že socialism je u nás opřen o nerozbornou živou hráz, která ustavičně roste do šířky a hloubky. A tyto statisícové šiky, tato miliónová rudá armáda, tento socialistic-

ký proletariát je tak uvědomělý, tak pevný ve svém socialistickém nazírání, že se nedá zviklati sebe mizernější, oportunističtější, zbabělejší politikou svých poslanců a ministrů a myslí přes Tusary a Hamply a jejich přisluhování republice měšťácké na republiku socialistickou.

Tento fakt, volbami potvrzený, má takový význam, že všechno ostatní, co volby přinesly, ustupuje zcela do pozadí. Zatímco nejčervenější (poměrně) strana dokázala, že pomalu, ale bezpečně roste, nikoli proto, že dělá dobrou politiku, nýbrž proto, že lid chce socialism, ostatní velké strany české byly ve skutečnosti velmi zklamány.

Českoslovenští socialisté utrpěli značnou porážku. Tato ve skutečnosti zcela bezúčelná strana, zadržující toliko vývoj poměrů úplně prázdnými kompromisními hesly, představuje jakousi umělou nádržku, zbudovanou z osobních pohnutek jednotlivců: zadržují se v ní nerozhodné živly, které přirozeně za čas rozhodnou se buď pro pravici, nebo levi- ci, či stávají se kořistí různých časových veličin, jako jest Modráček nebo Choc. Tato strana bez rozhodnosti a kázně, jejíž podstatou je konkurence se sociální demokracií negativního rázu, ztratila hlasy jednak ve prospěch národních demokratů a malých stran, do nichž se uchýlily živly zájmové nebo nacionalisticky ohloubené, jednak ve prospěch sociální demokracie tam, kde se postavila v předchozí době proti proletariátu, jako například v Nymburce. Také český sever hornický, zejména úplně zklamaní anarchisté volili hojněji než kdy dříve sociálně demokraticky: mnozí byli pohoršeni hlavně tím, že — jak říkali — dělal dr. Vrbenský na prvním místě kandidátky volavku pro národní sociální stranu.

Národní demokracie čili mladočeši získali zběsilou a surovou agitací vlasteneckou trochu hlasů, s nimiž žádný řádný socialista ovšem nikdy nepočítá a počítati nesmí. Uvážíme-li však, že mladočeši vrhli se do volebního boje s velikou zuřivostí, doufajíce, že vlasteneckými hesly a na jméno svého politického tenora strhnou veliké masy a dobudou překvapujícího počtu hlasů v celé republice, odhadneme skutečné jejich zklamání nevděčným národem, když vycházejí z voleb v míře, která jim byla celkem předpověděna a patří přibližně jejich početné síle v národě. V příštím Národním shromáždění budou z velkých českých stran na místě posledním. V Praze ovšem „zvítězili“. Praha patřila ostatně vždy k panské straně a jako v minulosti, tak i v budoucnosti bude nutno ji dobývati pro věc skutečné demokracie energičtějšími a bezpečnějšími prostředky, než jest hlasovací lístek. Národní demokracie dosáhla, čeho dosíci mohla; vidíme, že to není síla právě imponující, že je to menšina, s kterou bude lid velmi brzy hotov, jakmile bude jen chtít.

Agrárníci měli velmi mnoho práce, aby si uhájili svou pozici, a také nezůstali nepošramoceni. Drobný venkovský lid, který jim dosud věří, nemůže býti ovšem získán pro socialism nerozhodnou agrární politikou oportunistů a podezřelými obchody různých malozemědělských organizací, nýbrž jen revolučními činy.

Klerikálové zklamali se rovněž, zejména na Slovensku. Reakcionářské kousky, které byly u nás soustavně páhány s poukazem na Slovensko, ztrácejí tedy domnělý podklad a omluvu. Počet klerikálních hlasů je dobré měřítko vzdělanostní úrovně v naší republice, ukazuje, mnoho-li kulturní práce zbývá vykonati, zejména socialistům, poněvadž zde běží především o malý, neuvědomělý lid, jenž tvoří většinu hlasovacího stáda klerikálního, vedeného posledními šibaly reakce, jejichž moc bude rázem zlomena úplnou odlukou státu od církve — která ovšem, jak se zdá, odkazuje se také až k druhému převratu. V novém Národním shromáždění budou se klerikálové nicméně statečně přičiňovati, aby učinili z tohoto sboru sněmovnu starého světa, úplně nakonec odcizenou uvědomělému lidu.

V českém národě ujímala se vždy snadno každá nechutná polovičatost, a proto nepřekvapuje, že také stranička renegáta Modráčka, tento politický nesmysl, urvala hlučnou agitací trochu hlasů, postačujících na tři mandáty. Modráčkovci jsou však plod dezorientace, která nastala po převratu, a zaniknou beze stopy v rozlišovacím procesu, který bude stále ostřeji a hlouběji postupovati.

Celkem bude složeno příští Národní shromáždění tak, aby nemohlo pracovati v duchu doby, nýbrž aby jen živořilo v marných sporech jako přežitek ze starých dob, které se již nemohou vrátiti.

Zdalo by se ovšem, že socialistům nebo aspoň sociálním demokratům nastala nyní povinnost, aby dokázali živý a plodný smysl socialistické mezinárodnosti a k socialistické akci sdružili socialisty všech národností. Duch doby ve skutečnosti zná jen socialistický blok proti bloku měšťácko-reakcionářskému, a kdyby naši sociální demokraté byli více socialisty než „politiky“, zasloužili by se nemálo o vývoj poměrů v republice a budoucí zdar socialismu, kdyby se snažili dokázati své politické schopnosti v koalici se socialisty druhých národností, a nikoli v koalici s českými stranami kapitalistickými nebo zpátečnickými.

To se však nestane. Parlamentárně zkorumpovaní socialisté nemají tolik mravní síly, nejsou vůbec schopni takto socialisticky mysliti. Vývoj k socialismu bude se díti proto mimo parlament a přes hlavy většiny socialistických politiků. A tento vývoj může v nejbližší době vésti toliko k založení *komunistické strany v Československé republice*, pro kterou parlamentní politika byla by něco zcela vedlejšího, ale sjednocení proletariátu k socialismu činu věcí hlavní. Jednání příštího Národního shromáždění, tragikomický obraz politický, přispěje jistě nemálo k urychlení tohoto ozdravovacího procesu.

NÁRODNĚ SOCIÁLNÍ FRAZEOLOGIE

Národně sociální strana, místo aby činila pokání, aby uznala, že její porážka byla zaviněna jejím skokanstvím, nekarakterní politikou a bídnou stranickou žurnalistikou, hraje si na soudce nad lidem.

Pánové Stříbrný a Laube soudí lid za to, že odsoudil jejich sobeckou demagogii. Z odsouzených stávají se žalobci: to by byla politická obratnost, kdyby to nebylo jen průhledné fixlování. Politický život je přece jen něco jiného než hráčské doupě.

Také na úvodník Českého slova padne někdy oko, když zabloudí k novinám. Jaká rozkoš! Jaká duševní potrava! Jaký tanec mezi vejci, jaká frazeologie, jaké pokrytectví.

Máme před sebou náhodou úvodníček z volební neděle senátové: „Jde o národ i socialism“.

Pracující lide, proletáři a proletářky, kteří jste volili rudě, nikoli ovšem proto, že vás okouzila politika Tusarova, nýbrž proto, že jste chtěli dátí najevo svou nezlomnou vůli k opravdovému socialismu, poslyšte, jaké kázání vám dělá muž fráze:

„Ve volbách do Národního shromáždění rozhodla *nervóza* lidu, vyvolaná bídou a neurovnanými poměry. Lid se částečně *dal strhnout* ke dvěma krajním směrům tak, jako by šlo jen o to, *jak se kdo zlobí na důsledky války*... Lid, dle jehož vůle má být stát řízen, *má vědět*, že stát zajištěn není... Kdo tedy nechce silný stát s dobrou úřední mašinérií a armádou, měl a má býti lidem odmítnut. Nebyl-li — ukáže se jistě situace neudržitelnou a bude nutno dříve či později rozpustit zastupitelstvo národa...“

Tedy ty, nervózní, stržený, na následky války se zlobící, nevědomý lide, spáchal jsi zločin na národu a socialismu, poněvadž jsi volil stranu poměrně nejsocialističtější a značně jsi se odvrátil od strany fráze, která „se obětuje krok za krokem pro stát“.

Dejme tomu, že pp. Stříbrný, Laube, Buřival, Slavíček, Franke a celá ta politická klika nár. soc. machrů jsou schopni oběti a obětovali se pro stát. Pro jaký stát, pánové? Pro měšťáckou republiku, pro kapitalistický stát, založený na koalici buržoazie se socialisty, na překonané myšlence, na písku a nemravnosti. Tento druh státu je odsouzen vývojem socialismu na celém světě a postupně na celém světě bude odstraněn. A čím metodičtěji, uvědoměleji, energičtěji tento proces proměny státu kapitalistického ve stát socialistický bude prováděn, tím lépe pro každý národ a pro mezinárodní socialism.

Týmiž ústy, která horují pro náš stát, praví však pisatel úvodníčku dále: „Stát může však existovat jen tehdy, bude-li k lidu spravedlivý a lidem milován. Kapitalistický stát byl a je všude lidem nenáviděn a žene jej do boje proti sobě. Proto musí lid v zájmu národu a v zájmu státu se rozhodnout porazit kapitalistický systém, chce-li národní svobodu...“

Bravo! Bravissimo! Nuže, pánové, nefixlujte! Republika Švehlova, Tusarova a Klofáčova je přece kapitalistický a měšťácký stát, a zůstane jím, i když se vymění ministři. Zůstane jím tak dlouho, dokud bude zbudována na koalici socialistů s buržoazií, dokud moc buržoazie a kapitálu nebude zásadně zlomena, dokud veškera moc ve státě nepřejde do rukou proletariátu.

Jak chcete však, zatracení frázisté, jinak odstranit kapitalistický systém než zlomením měšťácké moci a diktaturou pracujícího lidu průmyslového, venkovského, vojenského? Vždyť přece nikdo nevěděl, *jak se to udělá*, jak se kapitalistický systém odstraňuje, dokud Rusko to neprovedlo. Proto dnes veškeren ten zájem o Rusko, proto ta snaha udržet sovětskou republiku za každou cenu, proto ruská republika je střed, kolem něhož se točí celý myslící a bojující svět. Rusko nás poučilo, jak se to dělá, jak se odstraňuje kapitalistický systém a jak se láme moc těch, kdož kapitalism drží. A neudělalo-li to Rusko, neudělal toho nikdo a neznáme dosud cesty k tomu.

A vy se patrně domníváte, že moc kapitálu zlomí zpotvořené zákony, vycházející z koalic, v nichž vy jste vždy nejvíce ohleduplní ke kapitalistům a měšťákům. Svět by vás byl však vyzdvihl jako génie a spasitele, kdybyste byli vynášeli nějaký prostředek k zničení kapitalistického systému a kapitalistického státu. Vynášeli jste jen kompromisní fráze, a prostředek vynášeli bolševici, kterých tak nenávidíte, poněvadž jsou to lidé činu, a vy před každým mužem a hnutím činu nabýváte své pravé podoby jako lidé fráze.

Kdo je dnes proti státu? Anarchisté? Komunisté? Bolševici? Nikdo. Všichni lidé dnes vědí, všichni uznáváme, že stát, silný stát socialistický se silnou rudou armádou a s dobrými funkcionáři, postavenými na rovně dělníkům, je nutný k zlomení kapitalismu a buržoazie a nutný jako přechod k socialistické společnosti, ve které nebude již tříd, a tudíž ani státu ve starém smyslu.

Ale chceme přece socialistický stát, a nikoli kapitalistický, měšťácký, „demokratický“ v tom podvodném smyslu, který chce, aby všechno ve státě dělo se nesmyslným kompromisem mezi nejprotilehlejšími zájmy a nejnesmiřitelnějšími třídami. Na tuto „demokratickou“ pitomost, při které získává jen buržoazie, a socialism je denně zrazován, mohou přísahat opravdu jen neupřímní frázisté, jimž běží o udržení existujícího stavu, tak pohodlného pro jejich politické, odborové a jiné obchody. A poněvadž chceme tedy socialistický stát, socialistickou republiku, socialistickou armádu, socialistickou správu, nemůžeme přispívat ke konsolidaci, k upevnění institucí měšťácko-demokratických a státu, který zakládá se na kapitalistickém systému.

Hlásati, že nutno v zájmu národa porazit kapitalistický systém a přitom soustavně podporovati kapitalistické a měšťácké řády, to doveďou jen sociálpatrioti. Lid už jejich politiku však prohlédl. Lid se poučil na příkladě ruském, jak se to dělá, když se to myslí se socialismem doopravdy, a na příkladě českém, jak se to nedělá, jak se k socialismu vůbec dojít nemůže. A poněvadž lid již ví, jak to, co chce, se dělá, půjde stále více „nalevo“: lid neodpírá poznání pravdy jako političtí švingulanti.

Národně sociální machři, nemající dosti na své porážce, vrhají socialistickému lidu do tváře nestoudné urážky, obviňují jej z nevědomosti a náladové zlosti na poměry. Tu se velice mýlí. Svět spěje k roz-

hodnému boji mezi dvěma tábory; veškera polovičatost bude odvržena a marna je naděje, že poměry se uklidní před konečným vítězstvím socialismu. Poměry se nesmějí uklidniti, měšťácký pořádek nesmí se upevniti, kapitalistický svět nesmí se vzpamatovati; jinak byl by socialism na dlouhá desetiletí ubit. To musí každý upřímný socialista cítiti a věděti.

Úpadek národně sociální strany, která je prý pro národ, ale zveličuje ustavičně jeho konflikty s národy jinými, jako by nešlo všude jen o štvavnice protilidových živlů, která je prý proti kapitalistickému státu a systému, ale pomáhala nejhorlivěji tvořiti z naší republiky republiku buržoazně kapitalistickou a zabráňuje všemu, co připravuje převrat ke státu socialistickému, úpadek této strany je nezadržitelný a žádný místní nebo dočasný úspěch už nevrátí jí závažného významu. Její bezzásadnost a ledabylost ji pozvolna zabjí. V blížící se době, v nastávajících bojích bylo by také neštěstím pro národ i socialism, kdyby národním sociálům kvetla u nás pšenka. Máme dosti na sociálpatriotech, kteří vedou prozatím sociální demokracii.

ALOIS MUNA

Chybou a současně i zásluhou a odvahou Aloise Muny bylo, že se objevil u nás, když politické a národní legendy byly v plném rozkvětu, pojmy zmateny a informace zcela nedostatečné a diplomacii zfalšované. Přišel očerněn, poněvadž jistým skupinám záleželo na tom, aby každý rudý člověk byl hodně černý; přišel z druhé strany, z ruské fronty socialistické, kdežto na naší straně tvořila se právě legionářská legenda v duchu buržoazních důstojníků. Počal agitovati tak, jak se tomu naučil v ruské revoluci, kdežto u nás revoluční duch socialistický byl potlačen koaličnictvím, oportunismem a nacionalismem.

Travičská žurnalistika našla novou oběť, vytvořila novou legendu o velikém zločinci. Vláda podlehla této uměle vyvolané náladě a dala Munu zatknouti, když zjistila jeho styky s komunisty uherskými. Nic neobjasnilo lépe její neprozíravost a závislost na buržoazii než ta okolnost, že vyšetřování bylo svěřeno jakémusi Vačlenovi, který se tím nikterak netajil, že celou věc chce nafouknouti a z procesu udělati proces proti sociální demokracii, s kterou chtěl si vyrovnati nějaké staré osobní účty.

Zatím však poměry se vyjasnily, ruská republika sovětová nabyla významu jako mezinárodní příklad a Muna stal se heslem uvědomělého proletariátu, zejména na Kladně. Vládě přešla chuť do tohoto procesu, a z celé aféry vyvinul se jak z hlediska justičního, tak z hlediska politického veliký republikánský skandál.

Když nyní veřejnost poznala žalobu na Munu a soudruhy, nastalo veliké rozčarování, legenda o velikém zločinci rozplynula se vniveč. A tu nutno říci velmi jasně:

Nemá-li justice republiky proti Munovi nic jiného, než co jest v obžalobě, tak namáhavě sehnané, pak může jej souditi toliko jako *komunistu*, a pak také musí postaviti před soud všechny komunisty z republiky, kteří stojí na půdě Třetí internacionály, poněvadž my všichni v jádru nejednáme a nebudeme jednati jinak.

Náš uvědomělý proletariát a my všichni s ním byli jsme až příliš rozvážni. Až příliš dlouho čekali jsme na doklady o Munových zločinech. Co jsme dostali?

Slibovaly se nám doklady z Ruska. Dnes, kdy víme, že v nesnadné situaci mezi bolševiky a našimi legionáři staly se chyby a ukvapenosti na obou stranách, že především zápalu našich legionářů proletářů bylo zneužíváno dobrodruhy buržoazně orientovanými, vyhlíží věci zcela jinak, než nám vyprávěla první legenda, a nemůžeme považovati za zločin, bylo-li v tomto zápasu, který měl světový dosah, tak nebo onak přestřeleno. Brojil-li Muna proti legiím a Masarykovi, činil to z důvodů ideových: běželo mu o záchranu socialistické republiky ruské a o to, aby ruský příklad šířil se rychle na Západ. Snad žil jako Lenin v iluzi, ale iluze není zločin, a my můžeme vzpomenouti při tom, z jakých důvodů brojí u nás dnes proti legionářům a Masarykovi národní demokracie ze zákeřného úkrytu. Tu zdá se opakovati stará historie, že reakcionáři mohou užívati všech zbraní, kdežto po revolucionářích se žádají líbeznosti, ohledy, rukavičky. (Viz také rozdíl Muna-Hlinka.)

O Munových „zločinech“ u nás vypravuje žaloba. Jako komunisté nenašli jsme v ní nic mravně špatného; nejvýše opět iluzi, tak pochopitelnou v době Maďarské republiky rad. Ruce Munovy byly tu jistě čistší než ruce těch, kteří vyvolali ozbrojený konflikt mezi naší republikou a maďarskými bolševiky.

Muna přišel k nám zkrátka se zápalem a nadějemí člověka z lidu, který viděl ruskou revoluci a stal se jejím agitátorem. V našem chladnějším ovzduší jistě ztratil nejednu iluzi a nepomyslel na nic ztřeštěného. Propagoval ideje Třetí internacionály a mluvil k proletariátu nejsrozumitelnější řečí, v tomto směru byl průkopníkem a je také první obětí. Všichni, jimiž v naší žurnalistice a v našem politickém životě opovrhujeme, poněvadž je příliš dobře známe, vrhli se na něho jako na velkého zločince, potřebovali oběť, a teď, když chatrnost žaloby na něho podané je očividna, křičí opět nevraživě, že není génius.

Ale pouhá lidská spravedlnost vyžaduje, aby bylo velmi hlasitě konstatováno a vším uvědomělým proletariátem podepřeno to faktum, že na základě toho, co bylo skutečně *zjištěno*, nemůže Alois Muna býti odsouzen slušnými lidmi jako člověk, nýbrž leda jen třídní justici jako komunista. V tom případě jsme s ním solidární.

Dojde-li k pokračování Munova procesu na starém, stejně chatrně doplněném základě, nepůjde o nic jiného než o první proces s komunisty v Československé republice. Vezmeme to klidně na vědomí.

Dnes je navýsost zřejmo, jak nečistou velmocí je velký tisk se svými odnožemi. Světová válka byla také pro něj mnohaletou vysokou školou zločinnosti. Naučil se ještě více lháti, podváděti, prodávati se, než to dovedl před válkou. Vyžadoval toho kapitalisticko-vlastenecký zájem mezinárodního národa vykořisťovatelů. Krvavá hra o uhelná ložiska a petrolejová pole, o kolonie a nadvládu nad světem byla příliš ničemná ve své složitosti, než aby nebylo bývalo nutno zastíratí to podvodnými hesly, výmysly a falšemi.

Žurnalistický otrok tohoto kapitalisticko-vlasteneckého zájmu, prodávající se mu tělem i duší ze psí oddanosti k „pořádku“, který jde mu k duhu, nebo z neschopnosti pracovat užitečně, stal se zloduchem lidstva, notorickým zločincem všeho schopným a pak — zcela logicky — i úhlavním nepřitelem každého člověka, vlastního „kolegu“ nevyjímajíc, který v této orgii klamu a mamu zachoval si rozvahu, poctivost a pravdomluvnost.

Nekonečné proudy lží a špíny vylévalo toto mezinárodní spiknutí žoldáků péra na nejušlechtilejší a nejstatečnější muže a ženy doby válečné a poválečné, zatímco na druhé straně vynášelo do nebes krvavé diplomaty, vojevůdce a obránce kapitalismu.

Doklady, jichž by bylo na tisíce, netřeba uváděti. Kampaň proti sověтовému Rusku sama o sobě je tu nesmrtelný historický doklad mravní zchátralosti měšťácké a částečně i sociálpatriotické žurnalistiky z počátku 20. století.

Jistě nikterak nepřeháníme, řekneme-li, že většina měšťáckých a sociálpatriotických žurnalistů má na svědomí nesčetně lidských životů, utracených pro nejmizernější věc, a že každý z těch lhářů a podvodníků měl by proletariátu býti osobně odpověden za svoje zločiny, poněvadž proletariát v první řadě jest jejich obětí. —

Česká žurnalistika, v jádru úplně maloměšťácká, byla sice již před válkou hodně zkažená, ale dbala tu a tam aspoň zevně jisté slušnosti. Bylo jen několik časopisů, které slušný člověk bral do ruky jen s odporem. Žurnalisté ze staré školy měli stále trochu svědomí z dob, kdy novinářství bylo u nás ještě povoláním těžkým, hubeně odměňovaným, ale čestným. O následujícím pak jeho mravním úpadku psalo se u nás mnoho, tak byl zjevný každému, a ten fakt, že bylo nejčastěji voláno po odborném vzdělání žurnalistů, po nějaké žurnalistické škole, znamená, že pp. chleboďarci sbírali prostě své nádeníky na ulici mezi „ztracenými existencemi“ a lajdáckými živly. A zároveň znamená, že žurnalistické podniky přestaly býti podniky ideovými a staly se obchodními nebo zjištně zájmovými firmami.

Válečná škola dovršila mravní korupci žurnalistiky také u nás. Večerníkový mor, jehož původní hnízdo bylo v agrárnickém velkopodniku, v baště vrstev, které se ukázaly nejhamižnějšími, zachvátil většinu našich časopisů malých i velkých.

Dnes je čestný žurnalista u nás vzácný, můžeme říci, že jako řemeslný politik i řemeslný žurnalista je až na nepatrné výjimky člověk polo-vzdělaný, zlý, pomlouvačný, podvodný, revolverový.¹ Čestné a odpovědné žurnalisty najdeme už jen v jednotlivých případech, kdy vyšší inteligence skutečného kulturního pracovníka chrání individuum před vyloženou prodajností a podvodností. Čestné a odpovědné časopisy jsou pak většinou jen menší listy, vydávané z pohnutek ideových a ze zápalu pro věc.

Nikdo nebude tvrditi, že tato žalostná žurnalistická mizérie naše nemá velikého korupčního vlivu na náš lid. Ale nejen tím, že ustavičně rozeštvává s potouchlými úmysly. Až hluboko do uvědomělého proletariátu jde její nepřímý vliv. Dělník odvyká si čísti vážné knihy a články a libuje si jen ve štvavých lokálkách. Říká, že nerozumí, zatím je však jen pohodlný pozorně čísti a shání se po domněle populární četbě, která ve skutečnosti je než prázdná fráze nebo lež a podvod. V tomto směru je nutno, aby proletariát byl rázně upamatován na povinnost k sobě a své věci. To je ovšem jiná kapitola.

Jak máme však čeliti žurnalistickému jedu, sterými zuby přenášenému do těla lidu?

Nesmíme se domnívati, že zkorumpovaná žurnalistika je přechodní zjev, jenž brzy pomine, že je to pouhý a dočasný následek války. Nikoli, příčina vězí hlouběji, a to ve smrtelném zápase starého pořádku, starého světa kapitalistického.

Kapitalistický pořádek měšťacko-demokratický je ideově již poražen, nemá pro sebe argumentů, s nimiž mohl by se obracet k zdravému rozumu. Jeho zbraní je proto lež a podvod. Žurnalistický kuli, který chce se vyznamenati v jeho službách, musí lháti, podváděti, vymýšleti, překrucovati, zesměšňovati, denuncovati — každý téměř politický žurnalista měšťácký a sociálpatriotický je dnes denunciant z „vlastenecké“ povinnosti — je mazaný jezovita, od klerikála, staroslovana, nebo všenárodního ligisty počínajíc, přes agrárníka, národního demokrata, národního socialistu až k sociálpatriotovi sociálně demokratickému.

Běží o řetěz odprava k levu, řetěz lhářů a podvodníků kolem ubohého národa. Je-li člověk poněkud informován o věcech, o kterých se píše, zná-li poměry, které jsou přetřásány, zná-li osoby, které v žurnálech „vedou národ“, neví při ranní nebo večerní dávce novin, má-li se smát drзости a nevědomosti, má-li si odplivnout anebo jíti některého toho známého žurnalistického podvodníka zpolíčkovat. V politice domácí i zahraniční i v různých jiných aférách nenajdete v měšťáckých a sociálpatriotických žurnálech téměř nic jiného než nízkou „diplomacií“ čili mizerné kalení vody.

A sociálpatriotického žurnalistu je nutno postavit vedle žurnalisty

¹ Troufalost jejich je například taková: jeden z nejsurovějších večerníkových štváčů, který píše také neubertovské romány, pohrozil Osvětovému svazu tiskovou kampaní, nebude-li aspoň jeden jeho pustý román pojat do seznamu knih pro obecní knihovny. Nedostal bohužel několik pohlavků, nýbrž — bylo mu vyhověno.

měšťáckého bez výhrad, poněvadž se mu podobá jako vejce vejci, a nejen tvarem a skořápkou, nýbrž i bílkem a žloutkem. Těmto vykořisťovatelům socialismu jde o totéž jako kapitalistickému zaprodanci: o zachování „pořádku“, který mu zajišťuje nějakou moc nebo nějaký blahobyt, ve kterém se pohodně uvelebil, a proto se bojí všeho, co by mohlo vyšinouti denní život ze starých kolejí.

Lidé ovšem pociťují většinou dosti jasně, jak jsou klamáni, jak si s nimi hrstka polovzdělanců zahrává jako s míči z kopané. Cítí, že dostávají denně hrubé kopance od lidí, na jejichž řádění platí, kupující noviny. Ale lidé jsou podivní živočiši, i ti nejméně již důvěřující novinám kupují podvodný tisk a dávají se jím bezděčně omámiti. Strýček Petr řekne: „Četl jsem v novinách tohle a tohle, co tomu říkáš?“ A strýček Pavel řekne: „I dej pokoj s novinami, je to samá lež“, ale když potká třetího strýce, kolportuje dále novinku: „Poslyš, v novinách prý stojí tohle a tohle, co tomu říkáš?“ A tak lež, vypuštěná do světa podvodníkem, má nesmírně dlouhé nohy. A zatím měli by si říci: „Válku podvodnému tisku!“ A zorganizovati se k odporu proti žurnalistice, která stojí a padá s hloupostí svých čtenářů, pokud není vydržována vykořisťovateli lidu.

Jsou ovšem v žurnálech tu a tam bílé vrány, poctiví lidé, jako je například Viktor Dyk v Národních listech. Jsou to třeba, jako on, naši protivníci. Nelhou však a nepodvádějí, i když jsou zaslepeni falešnou doktrínou, věčným citovým vzrušením pro klamnou věc. Snad bezděčně dovedou býti i trochu perfidní, majíce jako všichni starosvětští nadšenci veliké, ale krátkozraké oči. Ale pro tyto vzácné spravedlivé (byť byli sebenespravedlnější ve svém reakčním zaujetí) nelze dáti pardon měšťácké a sociálpatriotické žurnalistice. Zůstává hlízou na těle státu, který s celým světem půjde k sociálnímu převratu, anebo zahyne.

Jak tedy jí čeliti? Je vůbec možná nějaká rázná akce v dnešních poměrech?

Téměř o tom pochybujeme. Lidé, jak jsme již řekli, jsou podivní živočiši, kteří dají sebou orati kýmkoli z ulice, i když vědí velmi dobře, že je podvodník a cizopasí na jejich hlouposti. Nutno nicméně bušiti na jejich svědomí. Nutno je burcovati k odporu každého druhu. Každý poctivý socialista musí ubíjeti ve svém okolí měšťáckou a sociálpatriotickou žurnalistiku mravně i finančně, ukazovati všude na její prolhanost, organizovati bojkot té nejšpinavější i omezovati rozšíření té, která lže a podvádí „slušněji“. Při dobré vůli to jde.

Jistý sociálpatriotický deník stěžoval si nedávno, že dostává spoustu anonymních dopisů, jejichž tón je prý neslušný. (Byl to jeden z nejprolhanějších deníků, na nějž obušek byl by ještě příliš slušný.) Ani to neškodí, ale třeba podpisovat plným jménem a současně aspoň jednoho abonenta listu uzmout.

Podrážíme-li nohy podvodnému měšťáckému a sociálpatriotickému tisku, podrážíme rozežrané podpory dnešního „pořádku“, který by se mnohem dříve zřítil, kdyby horda žurnalistů neklamala lid.

A především na podvodné žurnalisty sami musíme pohlížet jako na své odpovědné nepřátely, jako na zločince, z nichž každý má na svědomí sta lidských obětí minulých i budoucích, poněvadž rozeštvává války všeho druhu pro mizernou věc kapitalismu. Slušný člověk neobcuje s lhářem a podvodníkem, neinformuje ho, nepřipouští ho k tělu.

Ale všechny tyto způsoby sebeobrany lidu proti podvodné žurnalistice měšťácké a sociálpatriotické, které jednotlivec je vydán úplně napospas zejména při návratu porot, nemohou mít radikálního účinku. Tento vřed je příliš zažraný do těla a jen radikální operací dá se odstraniti, jen diktaturou proletariátu.

Uvážíme-li, co všechno prolhaný tisk zavinuje, jaké zločiny vládnoucí třídy soustavně podporuje, kolik obětí všeho druhu má na svědomí, nedáme se oklamati žádným liberálním heslem, které má cenu jen v dnešním „pořádku“, ale bylo by neodpustitelnou chybou ve chvíli, kdy proletariát by začal dělati pořádek nový. Za vlády proletariátu nesmějí notoričtí zločinci otravovati studně.

VŠICHNI NA SVÁ MÍSTA!

Nátlak nestoudné Dohody, tohoto otrokářského spiknutí světových kapitalistů, na diplomacii československou, aby tak nebo onak porušila svou neutralitu ve prospěch mezinárodního kapitalismu a proti socialistickému Rusku, je stále zřejmější a arogantnější — celý svět jej vidí a o něm mluví.

Všecko válečné pozlátko z poťouchlých tvůrců versailleského míru je dole, mezinárodní proletariát má to před sebou černé na bílém, že diplomatická cháska měšťácká je stejně krvežíznivá, hrabivá, proradná a věrolomná jako cháska sesazených císařů a králů, mezinárodní kapitalism mluví docela jasně, a běda proletariátu všech zemí, nedá-li mu náležitou odpověď, dokud je čas.

Také československý proletariát bez rozdílu národnosti musí se probudit konečně ze své podivné tuposti, sebrati rozum do hrsti a jednati. Hodina dvanáctá se blíží: československý proletariát stojí před první zkouškou své socialistické revoluční dospělosti.

Nepochybujeme, že československá diplomacie nepřeje si války, nepřeje si býti slepým nástrojem Dohody. Jest jednak příliš pasivní a maloměšťácká, jednak zná dobře náladu většiny lidu, především pevné rozhodnutí uvědomělého proletariátu nejíti proti socialistickému Rusku.

Naše diplomacie ví, že jakýkoliv ozbrojený útok na sovětské Rusko z naší strany znamenal by občanskou válku doma.

Ale především je nutno, aby několikrát oficiálně prohlášená neutralita naší republiky v rusko-polském konfliktu, neutralita, pro kterou se naše vláda zřejmě dovolává hlasité podpory všeho československého lidu, byla také *důsledná, úplná a poctivá*. Naše diplomacie je povinna učit

se v Rusku nejen diplomatické obratnosti, ale také diplomatické poctivosti a otevřenosti. Nechce-li, musí k tomu býti uvědoměným proletariátem donucena. Proletariát nesmí dopustiti už, aby se opakoval takový kousek tajné diplomacie, jaký provedl dr. Beneš v otázce těšínské, v tomto mořském hadu nacionálního štvání a politické demoralizace. Pamatujeme si, co nynější prezident Masaryk, dokud byl ještě „jen“ profesorem, proti tajné diplomacii právem kázal; chceme, aby tedy dnes on i jeho přívrženci uváděli své zásady ve skutky, k nimž mají tolik příležitosti.

Jen veřejná diplomacie může býti poctivá. A naše diplomacie splní jen vůli československého lidu, když odmítne každou tajnost a učiní tím první čestný krok ke své emancipaci z vlivu proradné diplomacie dohodové.

Jsmo ovšem přesvědčeni, že se to — jako všechno — může státi jen pod tlakem uvědomělého proletariátu, a proto voláme proletariát také ke kontrole všeho, co se děje kolem naší neutrality ve sporu rusko-polském.

Naše neutralita není úplná. To není neutralita, když například *v Karlových Varech sejdou se zástupci českých a polských rafinérií petrolejových a uzavřou smlouvu, že budou evakuovat petrolejové zásoby z území Drahobyč-Boryslav na území naší republiky za těch podmínek, že nám polovinu prodají (kg po 2,30) a druhou polovinu že jim ukryjeme na jejich útraty před sovětskou armádou.*

To není poctivá neutralita a to jest jen malá ukázka politické nepoctivosti; mluví se o horších věcech.

Do těchto věcí může ovšem uvědomělý proletariát pomocí své mezinárodní solidarity zasáhnouti bez velkého hluku a bez obětí, a on to také často již činí. Ale československý proletariát bez rozdílu národnosti stojí dnes před vážnější eventualitou.

Nekonečné je intrikánství Dohody. Nepodaří-li se jí přímo nás donutiti k akci proti socialistickému Rusku, pokusí se jistě na východě naší republiky zauzliti nějakou ničemnost, která by buď vládu donutila k ozbrojenému zakročení, anebo aspoň poskytla našim vlasteneckým křiklounům příležitost k nějakému štvání v protisocialistickém smyslu.

Na tento případ musí býti uvědomělý proletariát dobře připraven a každý z nás musí státi na svém místě.

Nechceme války s nikým. Nechceme nového prolévání krve československého proletariátu bez rozdílu národností pro zájmy buržoazie a kapitalismu. Stojíme na tom, že zájem proletariátu káže, aby přestaly další boje a zápasy o hranice jednotlivých států. Nebudeme za žádných okolností bojovat po boku Maďarska bílého teroru, ale nechceme také války s Maďaríi. Nechceme přesto, že by to byla válka i v proletariátu velmi populární, kdyby maďarští páni nás k válce donutili. Veškeren československý proletariát bez rozdílu národností napjal by jistě všechny své síly, aby porazil maďarské reakcionáře, bandy Horthyho a důstojnických teroristů, kteří jsou skvrnou Evropy.

Pro tento případ ptáme se však již nyní, *jak jsou chráněny hranice Slovenska proti Maďarsku!* Ptáme se, co jest pravdy na tvrzení jistých

spolehlivých osob, že tyto hranice jsou přímo úmyslně a vlivem činitelů dohodových obnaženy, aby vpád Horthyho band do Slovenska byl v pravou chvíli usnadněn! Co činí vláda, aby předem zmařila dohodové intriky?

Především však jest jedno pro nás bezesporo: *Proletariát nesmí připustiti žádného ozbrojeného zakročení proti sovětské Rusi, ať záminka byla by jakákoliv a intrika sebespletitější.*

Jsme přesvědčeni všichni, že sovětské Rusko nemá pražádných imperialistických úmyslů (to může tvrditi jen nějaký nár. soc. podvodník), že respektuje samostatnost každého národa a vedeno je pouze ideou čistě socialistickou, myšlenkou sociální revoluce a socialistického pořádku. Sovětské Rusko nebude nikdy nepřítelem československého proletariátu a jeho republiky, sovětské Rusko, bojuje-li, bojuje jen proti pánům, proti šlechtě a buržoazii, nikdy proti lidu. Československý proletariát bez rozdílu národnosti, pokud je třídně uvědomělý, vidí v sovětském Rusku nejbratrštější stát, svou záštitu a svého spasitele, a proto nepůjde do bratrovražedné války, do války proti ruským soudruhům a proti sobě. Jen ničemná intrika mohla by se snažiti o něco jiného, ale takovou intrikou nedá se náš proletariát už zmásti.

Jakékoliv ozbrojené zakročení proti sovětské Rusi bylo by vyhlášením války československému proletariátu, a my, poctiví socialisté, byli bychom nuceni tento boj přijmouti všichni společně i jeden každý zvláště.

Zač bychom stáli, jakou cenu měla by naše práce a agitace, náš program a naše směrnice, kdybychom neobstáli v této kritické zkoušce našeho socialistického přesvědčení, naší mezinárodní solidarity?

Bezectní chlapi bychom byli, kdyby každý z nás nebyl v takové chvíli odhodlán položit svůj život za čest československého proletariátu, za zájem dělné třídy, za solidaritu se sovětskými soudruhy. V tom okamžiku přestala by každá politika: teď mohly by mluvit a pracovat toliko všechny zbraně, které má proletariát — jednotlivci i masa — v moci.

V této nejnapjatější chvíli varujeme diplomaty naše i dohodové: jsou nám osobně odpovědni. Naše úzkost a naše vášně pro socialistickou čest nezastaví se před nikým.

V této nejnapjatější chvíli voláme také ke všem našim soudruhům a poctivým socialistům: *Všichni na svá místa! Buďte připraveni! Na fanatické nepřátelství mezinárodního kapitalismu proti sovětské Rusi, na všechny jeho intriky jest jen jedna odpověď: fanatická, všeho schopná obětavost našeho proletariátu!*

Soudruzi, všichni na svá místa!

NAŠE ÚKOLY VE SVĚTOVÉ REVOLUCI SOCIÁLNÍ

Nejsme jistě tak radikální, abychom upírali socialistickému hnutí veliký pokrok, který učinilo, vlivem světové války a ruské revoluce ovšem, a to jak v rozmachu fyzickém, ve svém mocenském postavení, tak i ve směru ideovém, v revolučním ozdravění.

Bil-li se třídně uvědomělý proletariát dříve až do krve za takové reformičky, jako jest osmihodinná pracovní doba nebo všeobecné hlasovací právo, ponechávají jej dnes velmi chladným podobné náhražkové speciality, vychvalované sociálpatrioty a nár. soc. pomáhači buržoazie, například účast ve správě závodů nebo podíl na zisku, a prvním cílem dnešního proletariátu a poctivého socialistického hnutí stává se, jest již — sám socialistický stát.

Jakmile však prvním cílem socialistického hnutí stal se socialistický stát, a nikoli nějaká reforma státu měšťáckého, přestává „socialism“ reformistický a žije opět socialism revoluční. A žije tak všeobecně a silně, že právem nazýváme dnešní dobu dobou světové revoluce sociální.

Tato revoluce povede k postupnému zesocializování celé Evropy. Vůle proletariátu k socialistickému státu je stále jasnější, pevnější a všeobecnější, bezmocnost reformistů stále očividnější, zvrhlost a neschopnost buržoazie stále zřetelnější, a kapitalism ocitl se v onom historickém stadiu nevyhnutelného zhroucení se, které nejurčitěji předpověděl Marx.

To vidíme, to věříme, s tím počítáme a to určuje naše úkoly, socialistickou, komunistickou úlohu naši i v Československé republice.

Je dvojí: pozitivní a negativní.

Pozitivní: Jest nám objasňovati, připravovati a organizovati přeměnu dnešního státu ve stát socialistický.

Negativní: Jest nám usilovně udržovati stav sociální revoluce, pokud nepřijde chvíle převratu.

Pozitivní část naší úlohy

Naši protivníci, hlavně lháři a podvodníci z deníků a večerníků a jejich pomáhači z ulice, straší neinformovanou veřejnost, především politická nemluvnata a politické baby z krámků a hospod, bubákem převratu; jako by ti zatracení naši bolševici nejen věřili, že převrat nastane za tři nebo čtyři neděle od poslední pitomé lokálky, ale jako by jej i připravovali na některou nejbližší středu či sobotu.

Ujišťujeme však všechny pp. lichváře, keřásky, měšťáky, kupčíky a zbabělce, že ti čeští občané, kterým se říká bolševici, jsou většinou stejně pozitivní, opatrní, počítající a vlašnokrevní tvorové jako velická většina ostatních českých občanů, ba celý náš národ, a že rádi by se převratu vyhnuli, kdyby to bylo v jejich moci.

Kdyby naše buržoazie a všechna ta chasa sociálpatriotických sabotérů socialismu dovedla se z lásky k vlasti a národu vzpamatovat a provedla se socialisty aspoň to, čeho nutnost zdůraznili ve svých nedávných projevech naši uvědomělí legionáři, byl by převrat u nás v jakékoli nebezpečné podobě vyloučen a přešli bychom do socialistického státu, tak jako jsme přešli do československého státu — s nějakým Hašlerem v čele.

Ujišťujeme rovněž zmíněné pány, že naši „bolševici“ převrat ve sku-

tečnosti nepřipravují, neboť nemají k tomu ani kdy pro různé starosti politické i osobní. Věc je docela jiná.

Převrat u nás vynutí si celková evropská situace, až přijde čas, a provede jej sám třídě uvědomělý proletariát, který povstane. Nebude to dílo ani Petra, ani Pavla, ani deseti Petrů, ani dvaceti Pavlů, bude to přirozená nutnost, kterou prostě očekáváme jako námořníci bouřku, když tlakoměr prudce klesá.

A tu, jako tito námořníci, my komunisté, kteří hledíme na věc vážně, kteří myslíme nesobecky a logicky, chceme učiniti všecka opatření nutná k tomu, aby naše loď v bouři nezahynula nebo aspoň neztratila směr — směr k socialistické pevnině.

Zatímco druzí budou politizovati (ne-li jen obchodovati), na nás komunistech je,

1. abychom udržovali v čistotě pojmy a zabraňovali, aby myšlenky a metody komunismu a Třetí internacionály nebyly postupem času zkomoleny politiky, jako se to stalo s idejemi starého revolučního socialismu před válkou;

2. abychom organizovali vybraný proletariát na půdě Třetí internacionály ve stranu početně omezenou, ale tím schopnější k práci a boji;

3. abychom připravovali všecko, co nutné jest především k zabezpečení výroby a distribuce v kritické chvíli a pak k hladkému vzniku a působení orgánů proletariátu a institucí socialistického státu, pro něž jest nám zároveň organizovati a vychovávatí proletářské skupiny, schopné udržeti chod nového společenského stroje.

To znamená zkrátka: připravovati síly i plány pro boj i stavbu, aby až převrat přijde, zvítězil, a až zvítězí, zrodil socialistický stát.

Naši protivníci, od ministra Švehly až po škrabala Frabšu, od oslaveného diplomata až po úředníka z Vinohradů nebo kupčíka z Malé Strany, horoucně si přejí, abychom provedli bezhlavý puč a pp. Kramář, Staněk, Bechyně, Stříbrný atd. se svými vyvolávači viděli nás konečně za mřížemi.

Všeho se pánové však dočkají, ale teprve tehda, až to bude mít hlavu a paty a až to bude znamenati krok k socialistickému státu, a nikoli krok nazpět, k reakci.

Převrat zítra nebo pozítří není naším heslem, nýbrž propaganda, organizace, příprava k nevyhnutelnému. Hlavní a poslední slovo bude mít proletariát. Dejte mu po dobrém, co mu patří, spravedlnost hospodářskou a sociální, a situace u nás nevyžádá si násilného převratu a naše práce bude zbytečná.

Poněvadž však vy, měšťáci, ještě nikdy nedali jste lidu nic bez boje a poněvadž vy, sociálpatrioti a zrádci socialismu, dosud jste proletariát jen vodili za nos, nemůžeme věriti v úspěch vašeho „klidného vývoje“, ve výsledky vaší „demokratické cesty“, a proto připravujeme sebe i proletariát na důsledky vaší zatvrzelosti a zrádnosti. K těmto důsledkům dojde i bez nás, ale naše činnost má z nich učiniti definitivní vítězství proletariátu.

Nejsme proroky, a nemůžeme tudíž sobě ani jiným předpovědět, jak se protáhne světová revoluce sociální, kdy vzniknou socialistické státy kolem nás, kdy uzraje konečně situace i pro nás.

Zato však známe důsledky třístaleté poroby našeho národa, v němž dnes jistě není nazbyt mužných ctností občanských, známe maloměšťáckou omezenost naší buržoazie, její hrabivost a korupci, známe sobectví většiny vůdců a stranickou chamtivost politiků, zkrátka nesmírný zájem, který mají všichni protivníci socialismu (a těmi jsou i všichni sociálpatrioti) na tom, aby dnešní pořádek měšťácký a kapitalistický se udržel a znovu upevnil všemi prostředky.

Nevíme, jak dlouho potrvá dnešní „revoluční evoluce“, než se aspoň zrodí socialistická Evropa, *ale víme, že v pěti — šesti letech zkonsolidoval by se u nás měšťácký pořádek a vytvořil by těžko zdolatelnou hradbu proti postupu socialismu, kdybychom se tomu denně všemi prostředky nevzpírali.*

Vychován porobou a starým Rakouskem zařídil by si náš národ pod vedením buržoazie a oportunistů socialistických nové Rakousko se všemi jeho půvaby v nejkratší době, jakmile měšťácký pořádek a kapitalistické řády znova by u nás se upevnily. Veta bylo by i po dnešním zcela nepatrném nátěru kvazisocialistickém a po těch maličkých svobodách, které si proletariát po převratu udržel.

Dnes, poněvadž měšťácký pořádek je silně rozvrácen, provádí tlak proletariátu svou dobrou úlohu, vláda je nucena býti stejně „shovívavou“ k akcím socialistickým, jako jest jí k alotriím nacionálním, klerikálním a měšťáckým. Vláda je třtina mezi dvěma proudy, a proud reakční není vnitřně dosti silný, aby se odvážil proud socialistický přeraziti.

To by se ihned změnilo, jakmile zkonsolidované hospodářské a sociální poměry posílily by odvahu buržoazie a zeslabily revoluční odporuschopnost proletariátu.

Denně vidíme, slyšíme, čteme, kolik hlupáků, zbabělců, prospěchářů, ničemů nemůže se dočkati obnovení starorakouských poměrů, jaká cháska zatáhla by ráda náš stát v reakci, zabezpečující na delší dobu opět nadvládu buržoazie.

Víme, co by to znamenalo, a proto *jest naší logickou socialistickou povinností udržovati u nás stav sociální revoluce a mařiti konsolidaci měšťáckého pořádku.*

Vedle pozitivní úlohy vychovávati a organizovati vyspělý proletariát pro dny přechodu, připravovati orgány a instituce socialistického státu, máme tedy úlohu negativní: *podporovati všemi prostředky stálý třídní odboj proletariátu, všechny jeho akce, rozrušující měšťácký pořádek, společně s proletariátem jest nám denně odhalovati podvod a zločiny dnešního „pořádku“, podryvati jeho kapitalistické kořeny a lámati moc buržoazie na všech stranách.*

Poněvadž právě prvním cílem třídně uvědomělého proletariátu a poctivých socialistů je dnes stát socialistický, nemůže poctivý socialista

přispívati k upevnění měšťáckého pořádku v dnešním provizóriu a veškerá jeho činnost musí míti na mysli zhroucení měšťácko-kapitalistického systému a vývoj k pořádku socialistickému.

Od prvních dnů československé politické samostatnosti křičí buržoazie ve všech tóninách, aby se pracovalo, aby se šetřilo, aby se dbalo pokoje a celonárodního zájmu, aby se nestávkovalo atd.

Není však již žádného celonárodního zájmu. Buržoazie navazuje mezinárodní styky, aby „pacifikovala“ Evropu, tj. potlačila sociální revoluci a k zemi přitiskla proletariát. A proletariát pracuje na všech stranách ke své mezinárodní solidaritě a povstává, aby zničil buržoazii. Tento boj musí býti vybojován, a je zrádcem socialismu, kdo se snaží o jakékoli příměří, o jakoukoli koalici s měšťáky.

Takové příměří, taková koalice pomáhají toliko buržoazii, poskytují jí čas, aby se vzpamatovala, a pro socialism jsou vražednou metodou.

Povšimněte si jen dnešní frázovitě kampaně národních sociálů, této bezkarakterní strany obchodníků dnes s vlastenectvím, zítra se socialismem, katastrofálně zkorumpované ve všech jejích podnicích, povšimněte si, jak tito zrádci proletariátu tloučou opět ze všech sil na buben konsolidace dnešního pořádku, — a již to vám poví, že pravý opak je v zájmu socialismu a v zájmu proletariátu.

Třídně uvědomělý proletariát, který provádí sociální revoluci pro blaho svého potomstva a pro spásu lidstva, nesmí dnes pomýšleti na to, aby výdělky a obchůdky se dařily, nýbrž musí býti schopen všech *obětí* pro vítězství socialistického státu. Je také jich schopen, je jedinou třídou, která se dnes dovede obětovat pro velikou myšlenku, a proto zvítězí.

Buržoazie bude v sociální revoluci poražena, jen když proletariát bez ohledu k okamžitému svému prospěchu dovede udržeti soustavný odboj v dnešní společnosti a zabrání všemi prostředky tomu, aby dnešní pořádek znovu se upevnil. To proletariát ví, a proto přestane stávkovat a začne pilně pracovat až ve státě socialistickém. A v socialistickém státě bude nutno mnoho pracovat, mnoho se odříkat, mnoho poslouchat pro dobro všech pracujících — už proto také musí proletariát dnes šetřiti svými silami.

NOVÁ PANSKÁ STRANA

Českou sociálně demokratickou stranu dělnickou nutno považovati za rozpolcenou — ale nikoli tak, jak si přála buržoazie a vláda.

Vůdcové takzvané pravice provedli po dohodě s hradními pány puč, kterého dnes jistě v duchu již litují, poněvadž jejich předpoklady ukázaly se falešnými. Domnívali se, že sociálně demokratický proletariát nepochopí, oč běží, a půjde slepě za starými, tolikrát kompromitovanými vůdci. Představovali si, že se jim podaří vyloučiti hrstku skutečných, uvědomělých komunistů ve straně, kteří budou pak bez prostřed-

ků a bez přístřeší a budou moci býti při příležitosti snadno za vedení nějakého Tusara pozavírání a porubání. Věděli, že takzvaná levice není ani příliš jednotná, ani příliš rázná, že také v levici nejsou si vůdcové zcela jisti svou mocí a nemají pevně vymezené cesty. Ale pánové zapomněli na proletariát, odvykli si počítati s ním jinak než jako s pasivním statistou svých zrádných kousků.

Poněvadž celý puč pravice stal se za souhlasu, ne-li přímo na povel nejpřednějších činitelů vládních, je věc velmi smutným vysvědčením pro politické schopnosti našich diplomatů a pro jejich znalost domácích poměrů, zejména nálady v lidu. Panstvo nemá s lidem kontaktu a ví o něm patrně právě jen ty pitomosti, které mu donáší armáda drazze placených špiclů.

To nás ovšem nepříliš zajímá, až na to, že pánové si stelou tak, jak my si přejeme, aby si lehli. *Jsmo zcela spokojeni s pučem pravice, nemohlo se nic lepšího státi, aby proletariát se rozhoupal, probudil ze své omrzelosti a sama levice aby se vzpružila a odhodlala ke skutkům.*

Teď doufejme půjdou věci již postupem zcela přirozeným, mechanickým kupředu. Jedno nutno však zdůrazniti: Jen hloupý žurnalistický šmok nebo ještě hloupější měšťácký politikus může se snažiti vidět v rozpolcení sociálně demokratické strany něco nepřirozeného nebo nezdravého. Je to přece nezbytný a logický důsledek ohromného očistovacího procesu, který se odehrává v socialistickém hnutí celého světa, velmi přirozený vývojový krok, jež fakta ilustrují zcela zřetelně.

Přišla prostě chvíle, kdy poměšťáctěná vrstva sociálně demokratická odpadá z těla proletariátu jako nacucané klíště. Zkompromitovala se tak, že proletariát ztratil v ni důvěru, a zároveň je tak zhýčkaná svými styky s panstvem, že nemůže se — bohudík — přeorientovati, že nemůže obrátiti.

Krásnou ilustrací k tomu byly schůze, které se konaly minulého týdne (21. 9.) večer. Do Lidového domu, na tábory levice, sešlo se nejméně 15.000 osob, a byl to proletariát. Pravice svolala svou schůzi na Žofín, na panský Žofín, a sál naplnili jí pražští maloměšťáci a měšťáci, dámy v kožešinách a páni v rukavičkách, trochu dobře situované mládeže a — docela malý zlomek dělníků. Lidový dům hlídají dělníci, mládež z DTJ dostavila se z venkova, aby jej chránila, — schůzi na Žofíně chránila policie, celé šiky „pendreků“, kteří měli pohotovost. Když se žofínské představení odbylo, aniž kdo byl ohrožen, a policisté vraceli se domů, byly jich plné ulice. Vzpomínali jsme na starorakouské večery.

Věci jdou nejpřirozenější cestou, starému člověku připadají tak známé: bylo třeba jen popudu, aby se všechna kolečka dala do běhu.

Popud dala pravice, a teď můžeme očekávati klidně věci budoucí.

Kdyby se pánové sebevíce namáhali zfalšovati fakta, smysl rozpolcení sociálně demokratické strany je nad slunce jasnější: *pravici zůstane panstvo, levici uvědomělý proletariát.* A protože dělnická strana bude přirozeně tam, kde bude proletariát, nezbude pravici, než aby tvořila novou

panskou stranu, která bude-li se chtít dále jmenovati sociálně demokratickou — a my bychom proti tomu zhola nic nenamítali —, strhne na sebe všechno to opovržení, které Lenin a jiní dobří revoluční socialisté našich dnů vyslovují, když pronesou slovo: sociální demokracie. Reprezentuje jim ten druh vůdců, kteří jsou ztělesněním zrady, zaprodanci (třeba jen mravní) měšťákům a sociálpatriotismu.

Nová panská strana bude se ovšem těšiti, těší se již dnes veliké přízní buržoazie a přihloupělého maloměšťáctva, o panstvu vládním ani nemluvic. Jak duchaplnou politiku míní tyto kruhy dělat, vidno také z toho, že (kromě Prager Tagblattu) snažily se všechny jejich žurnály s hradní hlásnicí Časem v čele umlčet ohromný projev proletariátu v Lidovém domě, kdežto generálskému kabaretu žofínskému věnovaly veškeru pozornost.

Koho pámbu chce zničiti, toho raní slepotou, anebo jak pěkně to napsal soudr. dr. Vajtauer v jednom svém spisku: Revoluční zákon, když třeba zdiskreditovati a odpraviti buržoazii a její socialistické pomocníky, zaslepí buržoazii, takže tato nevidí, co lid chce, a krmí jej haraburdím frází místo radikálními reformami, ukáže mu, že mezi buržoazií, sociální demokracií a despotismem není skutečného rozdílu. *Hlavní agitaci obstarává si revoluční zákon těmi, které chce zničiti.*

Byl nejvyšší čas, aby konečně pp. Tusar, Bechyně, Stivín atd. octlí se před tvář celého proletariátu tam, kde jest jejich místo, *po boku buržoazie*; byl nejvyšší čas, aby jejich zrada byla všem patrna. Pravice se o to přičinila sama — teď má slovo levice.

Nechť nezapomíná, že se ujímá slova v době, kdy proletariát nerozumí už žertům, nechť promluví slovo poctivé a promění je ihned ve skutky.

PO SJEZDU SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ VĚTŠINY

S netrpělivostí a se zvědavostí více než jen zvědavou očekáván byl letošní sjezd Československé sociálně demokratické strany dělnické. Jak to dopadne? Vyhraje pravice? Vyhraje levice? Smíří se? Rozejdou se? Kdo půjde ze strany? To byly otázky, které politizující i političtí lidé nosili všude s sebou.

Odpověď přišla dříve než sjezd. Pravice, když seznala, že levice bude míti na sjezdu dvoutřetinovou většinu, pokusila se po konferencích s vládou a hlavně s ministrem Benešem o jakýsi „státní převrat“ ve straně, který však hlavně zasažením pražského proletariátu proměnil se v její porážku a vyhnal pravičářské panstvo z Lidového domu k Beaufortovi a do Rudolfiny. Sociálně demokratická strana roztrhla se ve skutečnosti před sjezdem, a tím byla dána hlavní odpověď na všechny otázky — aspoň pro širokou veřejnost.

Buržoazie byla zklamána. Zasludou pravice, která si počíná zcela v renegátském slohu modráčkovském, vychází levice z této vojny vítězně jako veliká strana *proletářská*, kdežto pravice se svou menšinou

utvoří *panskou* stranu maloměšťáckou, k níž pracující lid důvěry jistě míti nebude. Připočteme-li k tomu výsledek sjezdu, na němž střed (vedený Škatulou a Vaňkem) zřejmě byl poražen stoupenci Třetí internacionály, můžeme říci, že první velká bitva komunismu s oportunismem byla vyhrána komunismem k malé radosti buržoazie a k nemalému prospěchu proletariátu.

Ale nutno ihned dodati: *Toliko první bitva, a ještě k tomu za cenu mnoha kompromisů a dokonce spíše zásluhou nešikovné pravice než cílevědomou energií levice.*

Toho nesmíme pustiti ze zřetele při posuzování situace v našem socialistickém hnutí, třebaže na druhé straně nemůže nám to brániti, abychom jednání levice neposuzovali střídavě a objektivně.

Očekávání komunistů, jednak stojících mimo sociální demokracii, jednak uvnitř této strany, naléhajících na „čisté řešení“, že po sjezdu vznikne ze soc. dem. levice čistá strana komunistická, bylo po našem soudu předčasné a mohlo býti splněno jen tehdy, kdyby levice byla bývala na sjezdu celé strany svou věc prohrála a byla bývala donucena ze strany vystoupiti.

Ale i když politická přímočarost je veliký mravní činitel v politickém vývoji, vývoj sám pravidelně se neděje přímočaře. Budoucnost ukáže, zdali u nás bude komunismu pro nejbližší dobu prospěšno, že zde bude velká strana proletářská, nikoli sice čistě komunistická, ale svou pozicí stále nalevo tlačená, anebo zda by bývalo lepší, kdyby byla již dnes vznikla malá strana komunistická, úplně izolovaná. Čistě komunistický směr bude se moci jistě lépe vyvíjeti, bude-li míti oporu v silném levém hnutí proletářském, předpokládáme-li, že levá strana sociálně demokratická již ve svých počátcích nezbahní. Stane-li se to však, ukáže-li se tato strana revolučně neschopnou, dostane-li se ihned v rozpor s komunisty, pak ovšem stala se chyba, a druhou bitvu komunismu s oportunismem bude nutno zcela jinak vyhráti.

Důvody, pro které levice zůstala levicí a svého boje nevedla od počátku s dostatečnou energií a rozhodně pro komunism, jsou nejspíše tyto:

1. Náladovost politického světa. Kdyby v době tohoto zápasu levice s pravicí byla bývala ruská armáda sovětská na postupu, byli by bývali měli také naši leví politikové více energie a důvěry v lid. Také uličnická protirevoluční ofenzíva měšťáků a sociálpatriotů nebyla by tak útočná a zmatek plodící.

2. Levici tak jako pravici běželo i o jmění strany. Kdyby se byla dala levice vyloučiti nebo kdyby se byla sama ze strany vyloučila, byla by jmění strany zanechala úplně pravici, která by pak proletářského jmění byla používala proti proletariátu. To — uznáváme — bylo by příliš ohavné, zejména v českých poměrech. Takhle aspoň, když strana se roztrhla, musí nastati nějaké dělení, a směr, za nímž stojí dvě třetiny sociálně demokratického proletariátu, nebude bez prostředků a bez přístřeší.

3. Levice nemá dosud silných revolučních vůdců. Těch nedělá program ani politika, nýbrž ti se rodí ve vhodnou chvíli přímo z proletariátu. Ti přijdou k moci jednou v době činů. Vůdcové dnešní jsou z politického, nikoli revolučního masa, z politické, nikoli revoluční krve. Tato první bitva komunismu s oportunismem byla bitvou politiků. Revolucionáři objeví se až v dalších bitvách.

Tedy zkrátka řečeno: Levice šla na to s politikou a z hlediska politiků měšťáckých a pravičáckých to také vyhrála, protože odchází z bojiště jako silná proletářská strana.

Z hlediska komunistického dosáhla méně, než původně chtěla. To ovšem není věc hlavní: běží o to, jaká bude teď její politická a socialistická praxe.

Stačí-li ovšem již ten fakt, že levá strana sociálně demokratická podmínek Třetí internacionály dosud nepřijala, a že kdyby si je měla vždy tak vykládati, jak to na sjezdu hodně nešťastně učinil soudr. Skalák, ani do Třetí internacionály by přijata býti nemohla, stačí-li to k tomu, že komunisté nemohou se s touto stranou ztotožniti, — nemůže býti na druhé straně sporu o tom, že pro vývoj komunistického hnutí u nás bude nejdůležitější její další postup: může se státi jeho velikou oporou, myslí-li to její vůdčí činitelé s komunismem poctivě, anebo jeho brzdou, bude-li se jen krášlit jakýmsi komunistickými hesly, zůstávajíc uvnitř starou sociální demokracií.

Svaz komunistických skupin, pro něž nastávají teď dny houževnaté práce organizační v prostředí již vyjasněném, zařídí přirozeně své chování k levé straně sociálně demokratické dle toho, jaká bude její práce a její socialistická poctivost. Bude-li levá strana sociálně demokratická *vědomým* průchodným stadiem ke straně komunistické, pak jsme přirozeně ochotni upřímně ji podporovat a ona bude nucena uznati, že náš tlak vlevo napomáhá jí dosíci cíle; bude-li však pokračovati ve staré sociálně demokratické hře — radikalismu v tisku a na schůzích, oportunismu uvnitř a ve skutcích —, pak ovšem nebudeme prodlužovati jejího života, jež sám proletariát jistě se vynasnaží co nejvíce zkrátiti.

Příští, druhá bitva komunismu s oportunismem nesmí už končiti kompromisem.

STAV KOMUNISTICKÝCH SKUPIN

A LEVÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ

Každá politická nerozhodnost, neupřímnost nebo intrika vůdců mstí se vždy na lidu, a běží-li o politiku socialistickou, především na proletariátu.

Od té doby, co socialisté vkročili na půdu parlamentární, byl proletariát *stálou obětí politické taktiky*. To ovšem nebyla jen vina „demokratického“ parlamentarismu, nýbrž i vina vůdců, jejich maloměšťáckého,

nerevolučního charakteru socialistického, jenž dal se snadno na parketách korumpovati.

Jako oběť taktiky vůdců trpí proletariát hlavně tím, že je ustavičně *maten* ve svém zdravém citění socialistickém, zaváděn do labyrintu uliček, v nichž jeho prostý rozum se nevyzná. Zmatek v proletariátu je obvyklé ovoce socialistické taktiky.

A socialism, získává-li tu a tam něco některou politickou taktikou vůdců, ztrácí pravidelně mnohem více ve zmatku, který vzniká v proletariátu, když pracující lidé nemohou pochopiti smysl různých politických kliček a kozelců a odvracejí se s nechutí nakonec i od samého třídního boje.

Proletariát potřebuje taktiky jasné a upřímné, a jen taková taktika je také prospěšna socialismu z hlediska cíle, jehož chce socialism dosíci.

*

Kompromisní výsledek sjezdu levé strany sociálně demokratické způsobil právě opět jednou takový zmatek v proletariátu. Chaos je veliký a stravuje energii proletariátu právě ve chvíli, kdy ofenzíva protirevolučních živlů je nejprudší.

Vinen není ovšem rozkol v sociální demokracii, který je zdravou a přirozenou nutností doby; vina je v tom, že rozštěpení sociální demokracie nebylo z taktických důvodů provedeno čistě.

Mnozí a mnozí dělníci nevědí teď, čím vlastně jsou. Jejich srdce a rozum vedou je ke komunismu; jejich nedostatečná politická výchova vede je však k domněnce, že mohou býti sociálními demokraty i komunisty zároveň.

A tam, kde levý sociálně demokratický proletariát přichází do styku s komunisty našeho Svazu, je zmatek největší.

„Teď jsme také komunisty, pojďte k nám!“ volají příslušníci levice na členy našich skupin.

„*Nejste komunisty, nechcete jimi býti, chcete zůstatí sociálními demokraty, podmínek Třetí internacionály jste nepřijali,*“ odpovídají naši stoupenci.

*

Nemůže býti sporu o tom, že komunisté v levé straně sociálně demokratické z taktických důvodů prozatím kapitulovali.

Večerník Rudého práva (ze dne 12. října) volá docela jasně: „*Jsmo sociální demokraté. Ráz naší strany jest týž jako neodvislé sociální demokracie v Německu.*“

Ale toto volání — zavánějící příliš taktikou — přichází právě ve dny, kdy neodvislá sociálně demokratická strana v Německu zmítána je prudce týmž sporem o Třetí internacionálu, který roztříštil sociálně demokratickou stranu českou.

Chce-li se tedy levá sociálně demokratická strana česká prohlásiti za

neodvislou sociální demokracií českou, pak nemůže si býti nevědoma toho, že činí něco zhola provizorního, že jen z *taktických důvodů odkládá rozhodnutí jasné, určité slovo*, kterého po ní doba žádá.

My komunisté, kteří na boji o jmění a existenci v sociálně demokratické straně nemáme osobního zájmu, nemáme také důvodů prodělávati spolu tento zápas a odkládati organizaci čistých živlů komunistických až do doby, kdy z dnešní levice vznikne komunistická strana.

Pro nás a pro komunisticky uvědomělý proletariát, který nemá čeho ztratiti, nemělo by smyslu vstupovati do strany, která sama ještě neví, jaká jest, co se z ní vyklube.

Naopak, Svaz komunistických skupin svou existencí a svou kritikou musí nové straně ustavičně připomínati, proč vznikla a k čemu musí dospěti, nechce-li zraditi proletariát.

Komunisté, úplně neodvislí od strany sociálně demokratické, musí jíti samostatně svou cestou.

TŘI ROKY PROTI VŠEM — A PRO VŠECKY

Po tři leta vládne v Rusku komunistická strana a po tři leta bojuje úporně s vnitřními i vnějšími nepřáteli socialismu, s neslýchaným mezinárodním náporom všeho měšťáctva a vší reakce. Po tři leta trvá v Rusku stát, který nezapírá a nemaskuje své povahy, nýbrž upřímně a veřejně provádí diktaturu, diktaturu dělnické třídy, jako jediný prostředek, jímž možno zlomiti moc kapitalistické buržoazie a připraviti půdu pro pořádek opravdu socialistický. Po tři leta trvá stát, který není sám sobě cílem a účelem, nýbrž přiznává svůj přechodní ráz a nepřeje si nic jiného než vykonati svou úlohu tak dobře, aby mohl klidně zaniknouti, rozpustiti se v uvědomělé socialistické společnosti jako sůl ve vodě.

Není to jeho vina a vina ruské strany komunistické, jestliže neplní této své úlohy dosti intenzívně, všeobecně a rychle k prospěchu ruského lidu a mezinárodního socialismu. Prolhaná západní „demokracie“ snaží se nejzlotřilejšími prostředky znemožniti mu klidný vývoj, aby nemohl podati jasného důkazu o možnosti socialismu, zřetelného i pro poloslepé odchovance měšťáckého systému ohlupovacího.

Ale již bezmezná, vzteklá nenávist imperialistických států a celého měšťáckého světa, počínajíc žurnalistickým žoldáčkem z agrárního večerníka až po hanbu Francie, renegáta Milleranda, s kterou pronásledují na každém kroku sovětskou Rus, dokazuje zřetelně, jaká mohutná síla jest v ruské revoluci a v díle sovětů. Kdyby se panstvo nebálo síly, opravdovosti, výmluvnosti a socialistické mohoucnosti ruského příkladu, dalo by Rusku pokoj, řeklo by si jistě: tento nesmysl zhroutí se sám, bez našeho přičinění. Ale že vědí, co by sovětská Rus a komunistická strana ruská dovedly postaviti, jaký příklad daly by proletariátu celého světa, používají všech zbraní svého hamižného ducha a své

lupičské moci, aby sovětská Rus nemohla se věnovati klidné výstavbě svého státu. Měšťáctvo žene se zuřivě do boje, poněvadž ví, že mu jde o kapsu a krk, že stojí před největším nepřítelem, jakého poznalo za dobu svého vykořisťování.

Zapomíná ovšem, že sovětská Rus, i kdyby se mu podařilo porazit dnešní komunistickou vládu a tím uvrci ruský lid v nové, strašlivé zmatky úplného a vražedného bezvládí — což by snad bylo po chuti takových mstivých vlasteneckých kašparů, jako jest p. Burcev —, poražená a mučednickou gloriolou ověncená mluvila by ještě hlasitěji než neporažená. Komunistický příklad ruský není již vyhladitelný z myslí revolučního proletariátu.

Nebude nikdy zapomenuto, jaký poklad logického myšlení socialistického uložila ruská strana komunistická do svých proslulých „tezí“ ze všech oborů socialistické akce.

Nebude nikdy zapomenuto důsledné mírumilovné politiky socialistické, kterou provádí sovětská vláda, pokud běží o národy, a její uvědomělé socialistické politiky zahraniční, pokud běží o zničení západoevropského imperialismu.

Nebude nikdy zapomenuto první Rudé armády proletářské a jejích statečných výkonů.

Nebude nikdy zapomenuto jednotného plánu, jež ruští komunisté vypracovali a dle něhož přes nesmírné překážky snaží se také pracovati, aby veškeren proletariát povznegli k socialistickému myšlení a přivedli k socialistickým řádům.

A ovšem nebude nikdy zapomenuto příkladu cílevědomé rozhodnosti, s kterou ruská strana komunistická a sovětská vláda zlomily vaz buržoazii, bez lajdácké sentimentality, jako uvědomělí, poučení vrstevníci hrůz, které páše bílý teror, když má zvůli.

Proletariát nezapomněl ani Komunistického manifestu a nezapomněl ani Komuny pařížské. Revoluční socialisté, kteří založili a po tři leta proti všem udržují komunu ruskou, čerpali i z těchto zdrojů sociální revoluce. Ale ani socialistické bloudění a obloudění měšťáckou politikou nezůstalo bez vlivu na proletariát. Ví dnes, jak si má počínati a jak si počínati nesmí. I kdyby padla sovětská vláda ruská a kapitalistické reakci podařilo se ještě jednou zmocniti se výhradní vlády nad světem, nebude to pak již trvati znova padesát let a přijde třetí vlna komunistická, kterou nic už nezastaví.

Víme však, že sovětská vláda stojí dosud velmi pevně přes lživou kampaň měšťácké žurnalistiky, víme také, že vedle ní pracují zjevné i latentní síly revoluční ve všech téměř státech a že sovětská republika nezůstane jedinou, a věříme, že sociální revoluce světová jest a vyvíjí se a že jsme teprve v jejích začátcích.

A pro tuto sociální revoluci znamenají tři roky sovětského režimu v Rusku, tři roky úporných bojů obranných proti všem, tři roky úsilovné a vysilující práce pro všecky, pro socialism, pro dobro celého lidstva, znamenají nesmírnou, nezapomenutelnou posilu — nejen fyzickou,

nýbrž především ideovou: veliké vyjasnění, velikou očistu. Jen na straně sovětského Ruska, jen na straně Třetí internacionály stojí skuteční a poctiví socialisté. Jen s Třetí internacionálou může jíti uvědomělý socialistický proletariát. A budoucí vývoj socialismu bohdá ukáže, že se nemýlí a že sovětské Rusko a ruská strana komunistická v hlavní věci nastoupily cestu jediné možnou.

Kéž v den třetího výročí komunistické revoluce rozpomene se západoevropský proletariát konečně na svou socialistickou povinnost a pevně si umíní, že nedá zahynouti dílu slavně započatému.

VELIKÝ KVAS POKRAČUJE

Naši ruští soudruzi, stojící v čele sovětové republiky ruské, vykonali ohromné dílo dějinné, když vedle své revoluční praxe zpracovali poznatky moderního socialismu revolučního a zkušenosti své i světové v řadu svých historických tezí. V nich jasně a zřetelně, s nevšedním bystrozrakem politickým i sociálně politickým a zároveň s bezohlednou upřímností položili pevný základ k socialismu činu, k mezinárodní organizaci revoluční, která má počítí s prováděním skutečného socialismu.

Z tohoto základu, z tohoto jediného socialistického programu, v němž teorie a praxe, revoluční myšlenka a revoluční zkušenost jdou společně do všech podrobností, z tohoto jediného socialismu, který svá hesla naplnil skutečností a nepracuje s prázdnými a ošemetnými frázemi měšťácko-demokratickými, vyvěrá kategoricky ona 21 podmínka, které druhý sjezd Komunistické internacionály stanovil pro strany, jež chtějí býti do jejího středu přijaty. Tyto podmínky znamenají, že Komunistická internacionála jako první socialistická organizace, která má skutečnou moc v rukou aspoň v jednom státě, myslí to s prováděním socialismu krvavě vážně a že jí běží skutečně především o věc a čin, a nikoli o novou parádní stranu, která by — jako tomu bylo a jest až dosud u velikých stran socialistických — parádovala navenek svou velikostí a disciplinovaností, ale uvnitř byla zkorumpována nesocialistickým cítěním a smýšlením, maloměšťáctvím a oportunismem.

A právě tento krvavě vážný socialistický smysl Komunistické internacionály a jejích přímých organizačních podmínek způsobil ten ohromný kvas očistný ve světovém hnutí socialistickém.

Komunistická internacionála povstala jako nesmírné koště vymetající z revolučního socialismu všecko polovičaté a oportunní, jako nesmírné řešeto prosívající sociálpatriotický a parlamentárně politický písek, určený k odplavení, aby v socialismu bylo jasno a čisto. Proto ten „poplach v Izraeli“.

Všecko, co v socialismu přeje si udržení dnešního stavu a je neschopno pokračovati s vývojem, všechna jeho politická a odborářská byrokracie, všickni vůdcové a předáci krmení a napájení z dlaní buržoa-

zie, všickni povýšenci s maloměšťáckou mentalitou, všickni zrádci socialismu a proletariátu bouří se a užívají všech scheidemannovskonoskeovských prostředků sebeobrany.

Mají pravdu, neboť Komunistická internacionála vznikla, aby je vymetla, vypráskala ze řad skutečných socialistů a obnovila opět revoluční socialism v jeho ryzosti.

Není, nebude, nemůže a nesmí býti již toho švindlu, který pod heslem jednotné fronty socialistické spojoval oportunisty s revolucionáři, zrádce s hrdiny, kramáře s opravdovými lidmi, brzdil veškeren zdravý vývoj socialismu, pracoval pro buržoazii. Takový paškvil socialismu existoval jen k tomu, aby hrstka povýšenců měla se dobře na útraty proletariátu a proletariát byl stále znova vrhán do nových okovů a udržován pro věčnost na nejnižším stupni každého vývojového stavu.

Nechť tedy jen všickni oportunisté, pokrokáři a realisté nařikají nad rozbíjením velkých socialistických stran a prolévají krokodýlí slzy nad rozkladem „socialismu“: paškvil, podvod, zrada se hroutí a rozkládají, ale socialism byl očištěn a obrozen a zásluhou našich ruských soudruhů a Komunistické internacionály vrátil se s novou silou k svému původnímu revolučnímu poslání.

Uvědomělý proletariát jako jediná třída mající dosud veliký ideální cíl a schopná všech obětí, aby tento cíl mohl býti uskutečňován, nesmí hleděti na věci z hlediska vteřiny, měsíce, roku, let. Neběží jen o okamžité výhody pro ten nebo onen vykořisťovaný stav, neběží o to, aby jednotlivec, skupina, odbor vyšvihli se nad druhé a zlepšili si existenční podmínky, běží o budování socialistického státu. Dosavadní veliké socialistické strany a to, čemu se říká jednotná fronta socialistická, dovedly sice tu a tam prospěti proletariátu v jeho drobných denních zápasech, bez konce se opakujících, ale socialism zůstával stále stejně vzdálen, socialistický stát byl stále stejnou mlhovinou na politickém nebi. Teprve ruská revoluce a Komunistická internacionála vytkly, vymezily, uvolnily cestu k socialistickému státu. Není to práce bezhlavého nebo podvedeného stáda, nýbrž dílo uvědomělé, cílevědomé menšiny.

Dílem takové cílevědomé menšiny bude také socialistický stát, a proletariát může se sjednotiti jen tím způsobem, že se za to dílo postaví, až pozná, že se děje v jeho zájmu, pro něj a proti jeho nepřatelům.

Byla doba, kdy i Moskva věřila, že veliké strany socialistické budou sovětskému dílu aspoň napomocny tím, že udrží v západních státech na uzdě reakci. Zklamala se však i zde, poznala, že staré strany socialistické jsou již tak zkorumpovány, že jsou socialismu ke škodě ve všech směrech, — a proto dnes vyhazuje všude bahno do povětří a pomáhá očišťovati půdu pro novou budovu revolučního socialismu.

Nechť jen spadnou všechny ty staré shnilé budovy dělnických organizací, v nichž proletariát byl uspáván a balamucen, nechť jen pokra-

čuje ten dnešní kvas do šířky i do hloubky: z kvasu a chaosu vzletí jako pták ohnivák všude jedna komunistická strana, mezinárodní, sešředěná, ukázněná, a přijde okamžik, kdy proletariát pozná, že jen za ní může svorně státi.

Také u nás kvas vesele pokračuje. Německý, slovenský, maďarský, ruský, židovský a český hornický proletariát jest v podstatě připraven pro komunistickou stranu a dnes čeká jen na březnový sjezd české levice.

Kvas v jádru českého proletariátu není však dosud ukončen. Nemůžeme si zatajovati, že český proletariát je hluboce pokažen a dezorientován starou politikou sociálně demokratickou, plesnivým režimem rakouským, prospěchářstvím, opatrnicktím, jež jsou od jisté doby podstatnou složkou celé národní povahy české. Kompromis — toť soudobý ideál český, odkaz z dob politického porobení v reakcionářské říši rakouské.

Celý příštípkařský, obojetný, neupřímny, frázovitý ráz dnešní české politiky pomáhá udržovati náš proletariát v nerozhodnosti. Pravice je sice téměř odbyta, vyjímajíc snad panské Prahy, levice roste na venkově, ale kvas pokračuje a masy nevědí stále ještě, čí vlastně jsou. A chytrí lidé jdou na lov.

Známky dalšího kvasu jsou prozatím tyto: Poslanec Brodecký, ani pravý, ani levý, na schůzích radikál, při práci opatrnický odborář, zakládá *syndikalistickou stranu*, a zdá se, že tato strana nebude malá. Vedle toho očekává se, že soc. dem. levice česká rozpadne se aspoň na tři části: střed, neodvislou levici a komunisty.

Poslanec Brodecký zachraňuje především sebe. Demagogický a konzervativní jako většina odborářských vůdců bojí se, aby se mu jeho železničáři nerozběhli napravo a nalevo. Počítá s tím, že odborové organizace, ovládané setrvačnou byrokracií, mají pravidelně nechut k politickému vedení a dělají i politiku nejraději na vlastní pěst. Snad také vidí příhodnou dobu v tom, že neoblíbený nár. soc. odborář železničářů poslanec Buřival jest — prý — na odchodu.

Sobecký krok poslance Brodeckého může míti úspěch, ale nikoli na dlouhou dobu. Mezinárodní sjezd syndikalistů, který se nedávno konal, projevil sice separátní myšlenky, ale nakonec přece jen velikou většinou hlasů prohlásil se pro komunistickou politiku. Nemůže býti sporu o tom, že dnešní kvas zachvátí po čase i novou stranu a postaví ji i s poslancem Brodeckým opět před otázku, před kterou Brodecký dnes utíká.

Pokud běží o českou levici, nejsou v ní poměry udržitelné, možná ani do sjezdu. Proti nechutné politice Škatulově zdvihá se stále větší odpor, na druhé straně dr. Šmeral je považován za hlavní brzdu jednotné komunistické strany. Nechce se mu do ní a ani Moskva už mu nevěří.

Vedení české levice, nerozhodné, váhavé, přepolitizované, má velkou odpovědnost pro případ, že na jaře bude opravdu náš stát zaplten

do nebezpečné situace. Zájmy československého proletariátu nebudou pak chráněny jednotnou, ucelenou, rozhodnou stranou mezinárodní.

Z tohoto hlediska dlužno litovati státnické tvrdošijnosti Šmeralovy. Pro komunistickou stranu bude ovšem jen dobře, nebude-li v ní dnešní levice. Dr. Šmeral počítá snad s tím, že v naší republice jako ve všech státech může býti jen jedna komunistická strana a že Němci, Slováci, Maďaři nemohou jí tvořiti bez Čechů. Ale nehledíc k tomu, že české komunistické skupiny našeho Svazu všude pracují pro jednotnou stranu komunistickou a konají slučovací porady často za součinnosti českých soudruhů z levice, nesmí si dr. Šmeral mysliti, že jeho vliv je takový, aby zastavil přirozený vývoj věcí. Jednotná komunistická strana mezinárodní bude u nás i bez dr. Šmerala a bude jistě lepší bez něho než s ním.

Kvas musí vyloučiti z revolučního proletariátu našeho všecko nespolehlivé. Kvas tento je zdravý a nezbytný. Ale dr. Šmeral má tu vinu, že tento kvas svou studenou rukou ustavičně zastavuje, ač doba žádá si spíše jeho urychlení, — a tato vina může se státi vinou strašlivou.

VRAŽEDNÁ POLITIKA — PRO PROLETARIÁT

Vedení české levice sociálně demokratické mělo již dvakrát příležitost, aby se rozhodlo pro jasnou, upřímnou a čestnou politiku komunistickou, aby zahodilo *konečně* jméno sociální demokracie, na celém světě skrznaskrz zkompromitované, a dalo popud k založení jednotné komunistické strany v tomto státě, aby tedy odstranilo *konečně* nebezpečný zmatek v řadách proletariátu i nejasné poměry v našem politickém životě vůbec a dalo *konečně* proletariátu jednu silnou, mezinárodní stranu revoluční.

První příležitost byla po sjezdu levice, kdy otázka Komunistické internacionály rozštěpila sociálně demokratickou stranu. Druhá příležitost byla po prosincových bouřích, kdy pravice s vládou pokusily se rozbítí radikální hnutí a tisíce skutečných nebo domnělých komunistů posazeny do žalářů.

Vedení české levice obě tyto příležitosti propáslo a propáslo je — jak dnes jasně vidíme — vědomě, úmyslně, z politické neodpovědnosti a zbabělosti.

To je zjevno ze způsobu, jakým se vedení české levice chystá k příležitosti třetí a poslední, k březnovému sjezdu levice. *Krajší důvěrníci levice jsou na své dotazy informováni samým dr. Šmeralem v ten smysl, že o rozhodnutí o vstupu do Komunistické internacionály netřeba prozatím definitivně uvažovati, že na sjezdu komunistická strana založena nebude a rozhodnutí bude znova odloženo.*

Zároveň sahá vedení české levice znova ke své staré známé zbrani proti Svazu komunistických skupin, k pomlouvačné kampani proti jed-

notlivým osobám, ke kampani tajné i veřejné, v pražské i venkovské žurnalistice své (po boku Venkova, Večera a Českého slova).¹

Vedení české levice pracuje prostě k tomu, aby březnový sjezd levice vyzněl nerozhodně a nekompromisní zastánci jednotné komunistické strany byli v očích proletariátu pošpiněni jako političtí dobrodruzi.

Nejsme takovými státníky, abychom pochopili, čeho chce dr. Šmeral svou kunktátorskou taktikou v dnešní době docílit. Víme jen, že politik, který dnes nepřizná barvy nebo který za potlesku bije se v prsa: Já jsem komunista!, ale z takového přiznání barvy nevyvodí důsledků, je bezcharakterní politik, jaký se snad hodí do dnešních parlamentů, ale nikoli za vůdce revolučního proletariátu. A víme také, že taková bezcharakterní, kunktátorská politika je vražedná pro proletariát, protože zadržuje zdravý kvas v socialismu a plodí zmatek nad zmatek v proletariátu, oddaluje vznik nové silné strany proletářské, která by mu byla vydatnou vůdkyní a oporou ve všech bojích a vedouc k pro-sincovým obětem způsobuje, že tyto oběti jsou napolo marny.

Vedení české levice nemůže se rozloučiti se starou sociálně demokracickou demagogií: jinak na schůzích a v novinách, jinak v pozitivní politické práci. Chce komunistická hesla smířiti s oportunistickými skutky.

Tuto taktiku jsme od počátku potírali a jedinou chybou naší politické linie bylo, že jsme byli k vedení české levice příliš dlouho shovívaví. Neměli jsme tak dlouho doufati, že z Moskvy vrátí se v dr. Šmeralovi „jiný člověk“, neměli jsme tak dlouho v zájmu „jednotné fronty komunistické“ mlčeti ke kozelcům levice.

Naše politická linie byla jasná a jediné možná. Jakmile jsme jako staří revoluční socialisté poznali, oč běží v Rusku a oč běží našim ruským soudruhům a Komunistické internacionále, jako pravdymilovní a poctiví lidé neváhali jsme přiznati barvu. A jako staří odpůrci sociální demokracie z dob jejího oportunismu a přisluhování měšťáckým vládám přihlásili jsme se do řad komunistických beze všech výhrad. Nestačila nám však povrchní agitace radikální soudruhů přišedších z Ruska po válce: snažili jsme se především objasňovati pojmy staré a nové a beze všeho zatajování ukázati českému proletariátu a naší

¹ Žurnalisticky mají právě spadeno na soudruha Sonnenscheina. V předchozích týdnech prý se úplně zmožnil i v našem Svazu. Čím, pánové? Sonnenschein jak známo v předchozí době byl více za hranicemi než doma, zanedlouho po svém příjezdu z Ruska odjel na žádost Ústřední rady Svazu komunistických skupin do Berlína a po svém návratu z Berlína byl zatčen. Neměl tedy věru mnoho příležitosti se zmožniti. Leda v očích maloměšťáků, kteří jsou komunisty jen potud, pokud jejich vlastní soukromovlastnické city nejsou uraženy. Ale soudruh Sonnenschein zhatil v Moskvě státnické plány levice, náramně páchnoucí sobectvím, objasnil také v Berlíně pravou tvář politiky Šmeralovy a teď se vrátil z kriminálu — je tedy nebezpečný člověk, a proto pomlouvat, pomlouvat, však ono na něm něco zbude.

Zmíníme se při této příležitosti aspoň o jedné pomluvě: Soudruh Sonnenschein poslal prý Rudému právu a Červnu nějaký list, který jej kompromituje. Především neposlal vůbec nic Rudému právu. Poslal Červnu „otevřený list“ k prezidentovi a jiným mocným v tomto státě, v němž nebylo zholo nic politicky jej kompromitujícího, ale jehož redakce Června neuveřejnila, protože nesouhlasila se zevní formou listu. Stejně zákeřného rázu jsou pomluvy šířené o soudruhu dr. Vajtauerovi (že byly u něho při policejní prohlídce nalezeny desetitisíce) a o soudruhu Klementovi (že v zahraničním úřadě jest znám jako špicl; běží o individuum stejného jména).

veřejnosti vůbec, co dnešní komunismus jest a co je to opravdu Komunistická internacionála.

Přičinili jsme se, by s komunismem nemohlo se u nás fixlovati. Přičinili jsme se také, aby Moskva byla nestranně informována o poměrech v Československu. A když se nám podařilo přivést ke Komunistické internacionále český revoluční proletariát, stojící mimo sociální demokracii, nemohli jsme než naléhati, aby také v Československu proveden byl čistý řez mezi komunisty a sociálními demokraty a založena byla jednotná komunistická strana v našem státě.

Co všechno bylo proti nám podniknuto, jaké zjištěné intriky stavěly se nám do cesty, o tom již pomlčíme. Dnes dozrává také ovoce naší činnosti a propagandy, kterou mohli jsme konati jen s malými silami a s nepatrnými, vlastními českými prostředky, podporováni jen svými starými druhy. Komunistická strana v Československu se rodí a dr. Šmeral tomu nezabrání.

Dr. Šmeral má *dosud* (jak správně napsal liberecký Vorwärts) vliv na značnou masu našeho proletariátu. Ale jen *dosud*. Komunistická internacionála již pochopila, že nehřála na svých prsou věrného člověka. Pochopí to pomalu i český proletariát.

Pochopí, že má-li se obětovati pro socialistickou republiku, pro svou republiku, nesmí býti veden k sebevraždě politice. A politika levičácké neupřímnosti a nerozhodnosti *jest* pro proletariát vražedná. Rozbila jeho kompromisní frontu, ale nemá teď odvahy spolubudovati novou, jednotnou a revoluční, přinesla mu nová hesla, ale hraje s ním starou hru, plodí chaos a zmatek.

Tuto hru musí uvědomělý proletariát prohlédnout přes všechny politické i nepolitické intriky špatných pastýřů. A až ji prohlédne — a to bude brzy —, pochopí také, že všechny jeho další boje mohou býti úspěšny jen tehdy, když jeho předvojem a jeho oporou zároveň bude jednotná, soustředěná, ukázněná mezinárodní strana komunistická.

SVAZ KOMUNISTICKÝCH SKUPIN A KOMUNISTICKÁ STRANA

Třináctého února konala se v Teplicích pozoruhodná krajská konference delegátů německé komunistické levice, které zúčastnili se jako hosté také delegáti německých komunistických skupin a za ústředí Svazu komunistických skupin soudruzi Neumann a Sonnenschein z Prahy.

Disciplinovaný průběh konference před vládním zástupcem, pronesené řeči a jednomyslné provedení voleb krajské rady, tiskového výboru a delegátů na sjezd svědčily o spolehlivém uvědomění a vzorné kázni našich německých soudruhů, jež neváháme postaviti za vzor našim soudruhům českým.

Přijata byla také rezoluce proti německým i českým štvanicím nacionálním, jimž sjednocený proletariát severočeský postaví se rázně a bezohledně na odpor.

Odpoledne konala se malá porada zástupců německé komunistické levice se zástupci Svazu komunistických skupin, při které docíleno bylo úplné a radostné shody.

*

Jest nyní na nás, abychom své soudružské veřejnosti vysvětlili, jak se věci mají v této chvíli, kdy konečně snad vychází z dosavadního chaosu a zmatku jasný proud do budoucnosti.

Je nepochybné, že březnový sjezd německé levice v Liberci vysloví se pro komunistickou stranu, jejíž orgány nebudou již orgány sociálně demokratickými, nýbrž komunistickými. Teplický týdeník Die Internationale počne v nejbližších dnech vycházeti jako komunistický deník.

Stejně však je jasno, že v Liberci nemůže býti německou levicí založena komunistická strana, o kterou běží hlavně, to jest jednotná komunistická strana mezinárodní pro celé Československo. Tato strana, pro kterou všichni pracujeme, může vzniknouti jen na sjednocovacím sjezdu všech příslušných proudů a stran komunistických v tomto státě.

K těmto dvěma faktům, určujícím nezbytně další politiku Svazu komunistických skupin, přistupuje stejně nezbytně fakt třetí, s kterým jest nám počítati: nespolehlivost české levice.

Jest více než pochybné, vysloví-li se březnový sjezd levice české pro bezodkladné založení komunistické strany. Jak se zdá, vyvstal sice proti kunktátorské taktice Šmeralově v těchto dnech silný proud moravský, vedený Karlem Vaňkem (týmž Vaňkem, který na minulém sjezdu mluvil za střed, neboť nevyzpytatelné jsou cesty parlamentárních politiků), ale česká levice je tak zkorumpována sociálně demokratickým oportunismem, že nesmíme již býti optimisty.

Z těchto tří faktů vyplývají logicky směrnice nejbližší politiky Svazu komunistických skupin, jemuž nejde ani o nějaký primát, ani o stranický zájem sobecký, ani o ty nebo ony osoby, nýbrž toliko o věc, o jednotnou mezinárodní stranu komunistickou v našem státě.

1. Svaz komunistických skupin musí k německé straně komunistické, jakmile bude založena, zaujmouti stanovisko krajně soudružské a doufáme, že se nalezne cesta, aby komunistické skupiny německé i německo-české, v nichž je česká menšina jen zcela nepatrná, mohly i organizačně s novou stranou spolupracovati.

2. Svaz komunistických skupin nemůže však jako celek splynouti s německou stranou komunistickou, poněvadž jednak jeho úloha není dosud dohrána, jednak a především může splynouti přirozeně toliko se stranou, která jest cílem jeho činnosti, to jest s jednotnou stranou komunistickou.

3. Svaz komunistických skupin musí v této chvíli obrátiti veškeru pozornost k levému proletariátu českému a s napětím všech sil pracovati dvojím směrem: předně rozhodným bojem proti levičáckému oportunismu, zřetelně se projevujícím ve vedení české levice, a po druhé organizačním úsilím: zakládati nové skupiny a propagovati

akční výbory sjednocovací všude, kde jsou komunisticky uvědomělí proletáři.

Dnes jest nám považovati za zvláštního nepřítele proletariátu každého politika nebo předáka, který váhá mezi komunismem a sociálním demokratismem jakýmkoliv, i sebelevějším. Taková váhavost prodlužuje toliko politickou nejistotu a chaos v dělnictvu, taková váhavost je brzdou pro uskutečnění velké revoluční strany proletářské, bez níž proletariát nemá opory ani ochrany ve svých bojích.

Nekompromisní proletariát tohoto státu, má-li býti silen k vítězstvím, musí býti *předem* ideově i organizačně soustředěn v jednu mezinárodní, sestředěnou, disciplinovanou stranu, a touto stranou může býti jen jednotná strana komunistická.

Všechny akce, které by tak nebo onak rušily a kazily budování takové strany, bez níž je každý další boj marný, musí býti prozatím odloženy, všichni jednotlivci, kteří vědomě brzdí logický její vznik, musí býti označeni jako prašivé ovce a z revolučního hnutí proletářského vypráskáni.

Politické hře s proletariátem musí býti učiněn konec, jednotná, sestředěná, disciplinovaná komunistická strana mezinárodní musí vzniknouti přes hlavy levých oportunistů.

ZLOČINNÉ PLÁNY BURŽOAZIE A ČESKÁ LEVICE

Ministr Beneš, ministr měšťáků a sociálpatriotů, dnes nenáviděný uvědomělým proletariátem pro svou tajnou diplomacii jako jeho úhlavní nepřítel, jezdí po Evropě a ujednává spolky a smlouvy. Z těchto úmluv nejzávažnější pro proletariát a lid naší republiky jest jednání s Rumunskem a Polskem. Tyto dva zubožené a zkorumpované státy jsou ovládány nejhorším panským živlem, který jednak aby si udržel moc, jednak protože je úplně v drápech Dohody, chystá se napadnouti na jaře sovětské Rusko. Ministr Beneš podle přání Paříže míní pomáhati polským pánům a rumunským pánům, kteří vedle maďarských pánů představují nejhorší spřež východní Evropy, míní jim pomáhati proti sovětskému Rusku tím, že jim poskytne různou pomoc, budou-li tyto dva státy „napadeny“ Rudou armádou.

Napadeny! Víme přece, jak se to dělá! Už jsme to jednou za ministrování bratra Klofáče blahé paměti provedli se sovětským Maďarskem. Překročili jsme demarkační čáru, a když se Maďaři bránili, spustili jsme náramný povyk, že jsme byli napadeni, vlastenecký buben duněl, Klofáč chtěl sklízeti válečné vavříny — ale dostal výprask a čeští proletáři to zaplatili krví i životem.

Takovým šikovným způsobem bude jednoho jarního dne „napadeno“ Rumunsko nebo Polsko sovětským Ruskem a naše republika bude pak pomáhat polským stančíkům a rumunské džentry zachraňovat Evropu, dovolí průvoz válečného materiálu, munice a vojska, bude materiál

třeba sama dodávat, vůbec provozovat nejblahovolejší neutralitu k ubohému „napadenému“. Pak se něco „přihodí“ třeba v Podkarpatské Rusi, kde už teď ledaco se kutí, nakonec také budeme „napadeni“ bolševiky, vlastenecký buben znova se rozvíří, žurnalistická luza, už tak pocvičená, ukáže, co umí, — proletářům naší republiky bude se dokazovati, že jest v jejich zájmu, aby prolévali krev pro zájmy polských, rumunských a pařížských pánů a proti ruským soudruhům.

Nepochybujeme o tom, že proletariát, který je uvědomělý, a náš lid, který má zdravý rozum, je naladěn naprosto proti nové válce a proti intervenci v Rusku. Ale proletariát, na kterém nejvíce záleží, je právě nyní nejvíce dezorganizován, zmaten a pln nedůvěry ke svým špatným nebo nerozhodným vůdcům. Proletariát před válečným nebezpečím bude bez silného vedení a plány buržoazie směřují k tomu, aby zůstal bez vedení vůbec a byl úplně roztržštěn a podroben zločinným choutkám měšťáctva.

Buržoazie a vláda vědí, že sociálpatrioti všech odstínů nestojí jejím plánům válečným v cestě. Ministr Beneš má je již dávno v kapse; pro jistotu budou zvýšeny diety. Sociálpatrioti sepíší nejvýše papírový protest. Jediné nebezpečí odporu hrozí ze strany komunistů všech národností. Tedy na ně.

Rudé právo přineslo v neděli minulého týdne odhalení opravdu senzační, o němž měšťácká a sociálpatriotická žurnalistika nevypravuje tentokrát palcovými literami.

Po prosincovém pokusu podrazit nohy komunistickému hnutí chystá se vláda bez zevní příčiny, bez skutečného právního důvodu potlačovati a vystoupiti i proti odborovým organizacím, pokud by projevovaly příliš hlasitě nespokojenost. Příklad z Jugoslávie má býti následován.

Především pod vrchním vedením kancléře Šámala jsou již učiněny dispozice osobní, pokud běží o zvláštní policejní a špiclovský aparát proti komunistickému hnutí. A pak při vhodné příležitosti hladový pes perzekuce má býti puštěn ze řetězu týmž způsobem, jako se to stalo v Jugoslávii: Výkonné výbory, krajské, okresní a místní výbory, všichni hlavní funkcionáři komunističtí mají býti ihned uvězněni. Nebudou-li stačiti kriminály, použije se kasáren a jiných ubikací. Veškeren komunistický tisk má býti zastaven, tisknutí komunistické literatury tiskárnám zakázáno. Má to býti zkrátka jakási preventivní razia, zcela protizákonné „výjimečné opatření na ochranu republiky“, při němž by ani neběželo o inscenování trestního procesu.

Nepochybujeme ani okamžik o pravdivosti tohoto odhalení. Bužoazie, její dobře honorovaní pomahači a diplomati jsou všeho schopni, aby si zachovali moc, a hromadí zločin na zločin. Ale boj tím nebude dobojován. Jen slinu opovržení máme pro tuto vládnoucí „demokracii“ a proletariát obdrží jen nový důkaz o svých nepřátelích, novou výstrahu, aby se nikdy nepočítal k jejich „národu“ a nikdy neodpočíval v bezohledném boji proti němu.

Poslanec Skalák, který učinil toto odhalení v Rudém právu, dává

mu však podle našich informací příliš jednostrannou a „časovou“ příchuť. Mluví tak, jako by šlo jen o českou levici pro případ, že se prohlásí na velikonočním sjezdu za stranu komunistickou.

O tom trochu pochybujeme. Vláda nebránila mládeži, která se prohlásila za komunistickou, vláda patrně nebude bránit ani německé levici, když se na svém sjezdu za komunistickou stranu prohlásí; není důvodů očekávat, že právě u české levice začne. Má prozatím dosti času. Může vyčkati sjezdu sjednocovacího. Může vyčkati, až jednotná komunistická strana mezinárodní se u nás poněkud zkonsoliduje, aby tuto konsolidaci rázem zastavila. Může také vyčkati momentu „nebezpečí“.

Vláda má bohužel mnoho možností a má je vinou české levice, vinou její liknavosti a nerozhodnosti. Situace mohla býti hodně jiná, kdyby strana Šmeralova a Skalákova nebyla ponechávala reakci tolik času, a myslíc více na proletariát než na sebe, pomáhala budovati z proletariátu silnou a jednotnou hráz proti choutkám buržoazie. A je to smutné, velmi smutné, že vedení české levice v této náramně státnické, ale pro proletariát vražedné politice neustále pokračuje.

Již způsob, jakým poslanec Skalák svůj článek napsal, prozrazuje to, co víme odjinud: *vedení české levice využívá svého odhalení k tomu, aby zstrašovalo své organizace od rozhodnutí se pro komunistickou stranu.*

Místo aby rychle pokusilo se soustředit, co se soustřediti dá, místo aby pomáhalo spojit proletariát, který po spojení touží, a metodicky připravovalo své organizace na hlášenou perzekuci, — přenáší přímo svou vlastní nerozhodnost a zbabělost do řad proletářských a rozsévá nový zmatek.

To, co dnes česká levice díky svému vedení představuje, to nezabrání ničemu, to je těleso hniјící od hlavy, neschopné rozhodnouti se. A jen když tato hniјící hlava bude uražena a česká levice, pokud se dá s ní počítati, splyne s ostatním uvědomělým proletariátem bez rozdílu národností v jednu komunistickou stranu mezinárodní, oživne tělo revolučního proletariátu, nasadí hlavu pořádnou a pak perzekuce vnitřně nebude mu moci ublížiti.

Strašáky, které vedení české levice posílá navenek, jsou jen nový její zločin, páchaný na proletariátu ze státnické — hlouposti.

ŠMERAL PROMLUVIL — ŠMERAL SE ODSOUDIL

Úžasná politikářská komedie, kterou dr. Šmeral sehrál s Třetí internacionálou a s českým revolučním proletariátem za dvě leta svého radikálníčení, je konečně odhalena — jeho vlastním článkem v Rudém právu (č. 49). Mnoha, velmi mnoha slovy snaží se tu vysvětliti a okrášliti fakt, jež nemá odvahy vysloviti přímo: že totiž *je proti komunistické straně a proti ustupu do Třetí internacionály*. Provádí veliký tanec mezi vejci, jak se tomu naučil za své dlouhé kariéry parlamentárního politika, za-

pomínaje, že takový tanec patří *dnes* do kabaretu, ale nikoli do socialistické strany, která má *dosud* ve svých organizacích většinu revolučního proletariátu.

Dr. Šmeral „uznává“ zásady Třetí internacionály, „uznává“ také podmínky Třetí internacionály jako nejvyšší nabytou zkušenost z revolučních zápasů proletariátu, „uznává“ také název „strana komunistická“ za přesnější a čestnější — ale z „taktických“ důvodů je proti změně názvu a pro přijetí zvláštních tezí. Dr. Šmeral tedy „uznává“ Třetí internacionálu v teorii, ale v praxi před ní utíká z oněch proslulých důvodů praktických a taktických, které v dějinách sociální demokracie hrály vždy úlohu tak neslavnou a kterých strana sociálně demokratická vždy užívala, kdykoli chtěla proletariát zraditi.

To není však nic jiného než *taktika* dvaapůltá, ba Právo lidu tvrdí dokonce, že tyto „myšlenky“ a „směrnice“ Šmeralovy jsou čistě pravičácké, a že tudíž dr. Šmeral rozbíjel stranu zcela zbytečně.

Dr. Šmeral domnívá se patrně, že má kolem sebe jen posluchače a čtenáře nemyslicí, stejně hloupé, jako sám je chytrý, jinak by nemohl tak falšovati skutečnost. *Bezpodmínečné přijetí tezí a podmínek Třetí internacionály je otázka zásadní, nikoli pouze taktická.* Třetí internacionála takového bezpodmínečného přijetí svých tezí a podmínek vyžaduje kategoricky, nepřijímá dnes do svého středu stran, které by chtěly přistoupiti s výhradami, a to není nějaký její rozmar nebo justament, nýbrž *hluboká, nezbytná podmínka existenční pro skutečnou internacionálu.*

Třetí internacionála, má-li splniti své poslání, musí býti bezpodmínečně organizací sestředěnou a disciplinovanou nejpřísnějším způsobem, neboť jinak potkal by ji v kritickém okamžiku osud internacionály Druhé. Všichni vůdcové, kteří rádi by zavedli své strany do Třetí internacionály s výhradami, činí tak jen jako oportunisté, aby mohli v kritickém okamžiku „čestně“ couvnouti, aby mohli rozbítí mezinárodní solidaritu, jako to učinili sociálpatrioti ve světové válce.

Po čem touží dr. Šmeral, to je internacionála s výhradami, nesmysl a podvod, na který mu, jak sám velmi dobře ví, ruští soudruzi nevejdou. Proto je pouhým balamucením proletariátu, hlásá-li dr. Šmeral, že jeho strana nabude práva kritizovati některá opatření Třetí internacionály tím okamžikem, jakmile se poctivě a nezákladně (tj. se šmeralovskými výhradami a „tezemi“) k Třetí internacionále přihlásí. Způsob, jakým dr. Šmeral chtěl by svou stranu (a to je dnes už jen zlomek české levice) k Třetí internacionále přihlásiti, jest pouhá komedie, pravý opak poctivosti a nezákladnosti — a zbytečná námaha. Šmeralovu stranu Třetí internacionála nepřijme a přijmouti nemůže za jeho podmínek, a dr. Šmeral dopouští se jen úžasné politické nepoctivosti, staví-li se před proletariátem, jako by bylo možno šmeralovským způsobem s ruskými soudruhy a s exekutivou Třetí internacionály ještě dnes jednati, ač dobře ví, že už svým článkem si cestu do Třetí internacionály nadobro (a úmyslně) uzavřel. Jako pravý parlamentární politik kalí dr. Šmeral jen vodu.

Zásady a podmínky Třetí internacionály vyjadřují staré jádro revolučního socialismu, očištěné od slupky oportunismu sociálně demokratického a formulované podle revolučních zkušeností předchozí doby. Přijmouti je, toť pro komunistu věc zásadní. *Věci praxe a taktiky jsou toliko odstíny v jejich provádění*, které mohou se různiti dle poměrů, zemí i osobních povah. Lenin hledí na některé věci jinak než Bucharin, i u nás jako v Německu a jinde budou různé taktické odstíny — ale v tom jsme všichni komunisté zajedno, že nutno se úplně vymaniti ze sociální demokracie a přijati zásady a podmínky internacionály Komunistické. Dr. Šmeral svým článkem vyloučil se definitivně ze řad komunistických, a byť jeho další „taktické“ kozelce byly jakékoliv, setká se vždy jen s nejhlubší nedůvěrou u všech skutečných komunistů.

Dnes veškerá jeho činnost a činnost jeho stejně oportunních stoupenců směřuje k tomu, aby příští sjezd levice odvrátili od skutečného (tj. bezpodmínečného) vstupu do Třetí internacionály a přiměli jej k odhlasování vstupu na papíře, k bezcenné frázi a vytáčce. Jest věcí sjezdu, uvědomělosti proletariátu organizovaného v české levici, jak se zachová. Ale myslíme, že dr. Šmeral se mýlí, domnívá-li se, že komunisté zůstanou ve straně Šmeralově a Skalákově, podaří-li se intriky těchto oportunistů, a že budou dále přihlížeti ke komedii, která se s nimi hraje — „přínejmenším zase do příštího sjezdu“. Dr. Šmeral zná špatně smýšlení proletariátu, třebaže se domnívá býti „srostlý“ s dělnictvem. Srostl toliko s politikařením.

*

A teď ještě několik slov pro domo. Dr. Šmeral před svým přiznáním k dvaapůlté taktice napsal ještě jeden článek (Rudé právo, č. 48). Napsal jej proti „intelektuálům“ a „hyperradikálům“ tónem středoškolského profesora. Napsal jej také na adresu Června.

Dr. Šmeral žádá přesnější, konkrétnější, ba dokonce — vědecké důkazy o svém oportunismu a týmiž ústy obviňuje nás z hyperradikalismu bez jediného důkazu vůbec. Dovolává se dokonce soudruha Lenina proti levým komunistům. Byl by však v náramných rozpacích, kdyby měl ze sloupců Června vyloviti důkazy našeho hyperradikalismu nebo levého komunismu, ba našel by v nich sotva jediný doklad toho papírového radikalismu, kterého sám donedávna příležitostně užíval. Červen přinesl jediný článek levého komunisty, ruského soudruha, s kritickou poznámkou, a článek ten nebyl vůbec „radikální“. Zato přinesl Červen ukázky z Leninovy brožury Radikalism — nemoc levých komunistů, aniž vyslovil s některým místem nesouhlas, a ve svých původních člancích, pokud v nich běželo o revoluci nebo revolučnost, zachovával nejkrajnější střízlivost, jak se může každý přesvědčiti.

Ve sporu s dr. Šmeralem běží však o něco zcela jiného. Nikoli o revoluci, nýbrž o pořádek a jasno v komunistickém hnutí a v proletariátu.

Tvrdíme:

1. že taktika Šmeralova, kolísající mezi soc. dem. a komunismem, plodí chaos a zmatek v proletariátu, o čemž svědčí naše vlastní zkušenost mezi dělnickými soudruhy i zkušenosti cizí,

2. že taktika Šmeralova, brzdící založení jednotné strany komunistické, rozbíjí proletariát na bezvýznamné a roztržité skupiny, vzájemně se potírající a neschopné čeliti reakci, o čemž svědčí celá dnešní situace dělnictva v republice,

3. že česká soc. dem. levice je především zásluhou dr. Šmerala a jeho stoupenců vnitřně úplně rozháraná, neschopná nejen ofenzívy, nýbrž ani řádné defenzívy a že tento smutný stav největší strany uvědomělého českého proletariátu bude stále horší a horší, bude-li dále provozována odkládací taktika Šmeralova; dr. Šmeral, i kdyby chtěl (jako že nechce), nepřeveď stranu do Třetí internacionály, bude-li rozhodnutí odkládati ze sjezdu na sjezd, jelikož dá se očekávat stále nepříznivější pro to konjunktura (s tím Šmeral počítá) a opravdoví komunisté nebudou čekat,

4. že jednotná mezinárodní strana komunistická, i kdyby na počátku nebyla příliš veliká (o čemž po svých zkušenostech pochybujeme), jest jediným vysvobozením z chaosu a roztržitého politikaření vůdci, jest jediná schopna státi se oporou a záštitou proletariátu v jeho bojích defenzivních i ofenzivních a jest nezbytností v zájmu proletariátu, v zájmu vyjasnění domácích poměrů politických i v zájmu obrany proti nacionalistickým rozbrojům a iredentám poškozujícím socialistické hnutí.

Proto bojujeme proti taktice Šmeralově, proto voláme po jednotné straně komunistické. Chceme ven z chaosu, chceme novou silnou stranu proletářskou, mezinárodně jednotnou. Tato strana upraví si svou taktiku v souhlasu s Třetí internacionálou dle svých možností, ale nejdříve musí tu býti taková strana, tj. pořádek, a nikoli šmeralovský chaos. Co je na tomto názoru intelektuálního, hyperradikálního nebo snad dokonce básnického, nevíme. Pro nás je to jen pravdivé a poctivé!

A této pravdivosti a poctivosti politické učili jsme se u proletariátu a také jen u proletariátu kontrolujeme vždy správnost hlavních svých názorů. Dr. Šmeral se u proletariátu nenaučil bohužel ničemu, zato však osvojil si všechny zlovyky politiky měšťácko-parlamentární, naučil se politikařiti. Politikaření však provozuje se jen v zájmu osob a prospívá jen osobám, věc vždycky poškozuje. Politikaření zkorumpovalo socialism, politikaření socialistických vůdců vehnalo proletariát do světové války.

Politikaření Šmeralovo, Šmeralova „taktika“ nepovede k ničemu jinému. Brzdící založení jednotné strany komunistické, rozsévající chaos, zmatek a nedůvěru, znemožňující nové sjednocení revolučního proletariátu, usiluje nepřímou jen o to, aby proletariát pro případ očekávané zápletky válečné byl opět vydán úplně napospas vlastenecké buržoazii.

EDIČNÍ POZNÁMKY

Tento svazek obsahuje literární, kulturně politické i politické stati, projevy a polemiky Stanislava K. Neumanna z let 1918—1921, to je od doby, kdy se po příchodu z fronty vrátil opět k publicistické práci, až do chvíle, kdy po vstupu do Komunistické strany Československa zakládá Proletkult jako „orgán komunistické strany pro proletářskou výchovu“. Těžiště čtyř let tohoto období je především ve čtyřech ročnících Června, který byl tehdy osou Neumannovy žurnalistické tvorby. Zde je třeba podotknout, že s úvahami o časopisu takového typu se u Neumanna setkáváme poprvé už v létě 1914, kdy o něm začal diskutovat s bratry Čapky (srov. Viktor Dyk-St. K. Neumann-bratři Čapkové, Korespondence z let 1905—1918, Praha 1962) a v téže době také s nakladatelem Františkem Borovým (srov. Václav Štěpán, St. K. Neumann a nakladatel František Borový, Literární archiv 2, Orbis 1967). Na jaře 1915 nabyla proponovaná revue zcela konkrétní podoby co do obsahu i vzhledu, byly propočítávány finanční náklady a list měl i své jméno: Nové Čechy. Uskutečnění tohoto záměru zabránil Neumannův odchod na vojnu. O dokonalé promyšlenosti a všestranné připravenosti časopisu však svědčí okolnost, že oba, Neumann jako redaktor a Borový jako nakladatel, mohli brzo po básnickově návratu do Prahy, v krátké době necelých tří měsíců, realizovat svůj dřívější společný plán; srovnání obsahu původně navrhovaných čísel, prodiskutovávaných v obou uvedených korespondencích, s prvními dvěma ročníky Června také ukazuje, kolik z původní koncepce obstálo — po třech letech — v novém společenském kontextu. Červen začal vycházet 7. března 1918 jako „tendenční čtrnáctideník“ pro nové umění, přírodu, technickou dobu, socialismus a svobodu, tedy s hesly, která ještě ukazovala k předválečným letům Neumannových snah. Programové vyhraňování Června v list převážně politický, signalizované i postupnými upřesňujícími proměnami jeho podtitulu (1919: Týdeník pro radikální směry a kulturní politiku; 1920: Sociální týdeník), vedlo Neumanna k myšlence realizovat ještě speciálně literární časopis, a proto v roce 1919 přebírá po Šaldovi také vedení Kmene. Jeho třetí ročník začal vycházet 8. května 1919 jako literární týdeník a Neumann jej redigoval po dva roky, souběžně s druhým a třetím ročníkem Června.

Byla to zřejmě finanční náročnost obou podniků, která Neumanna přinutila, aby na jaře 1921 na začátku nového ročníku spojil Kmen s Červnem. Čtvrtý ročník Června byl tedy koncipován už jako „větší týdeník, který by živě reprezentoval nejen obrodné hnutí socialistické, ale i nový život literární a umělecký a věnoval se hlavně otázkám proletkultu“, a vycházel s manifestačním podtitulem „Proletkult — Komunism — Literatura — Nové umění“ až do prosince 1921.

Vedle těchto časopisů tiskl Neumann své práce v roce 1918 také v Českém socialistovi a od roku 1921 v Rudém právu; několik příspěvků je v Národních listech (1918), ojedinělé v Knihomilu (1918), Českém slově (1919) a Táboritovi (1921); do souboru jsou konečně zařazeny také doslovy, které napsal k některým pracím, jež vydal ve své Edici Června, dále předmluva ke katalogu Tvrdošijných a programový článek v Komunistickém kalendáři (1922).

Do svazku jsme nepojali především Neumannovy překlady studií a článků z této doby. Z roku 1919 je to Rosy Luxemburgové *Odvážná hra* (Červen 1, č. 21–22, str. 308–310, 6. února), studie Gustava Landauera *Walt Whitman* (Kmen 3, č. 18, str. 127–129, 25. září), *Stanovy Clarté* (Kmen 3, č. 22–23, str. 157–159, 23. října) a René Arcose *Sovětská republika z hlediska nestranného svědka* (Červen 2, č. 41, str. 368–369, 11. prosince; č. 44, str. 393–394, 8. ledna; č. 45, str. 403–404, 15. ledna 1920; č. 48, str. 424–426, 5. února 1920); z roku 1920 je to pak článek P. Vaillante-Couturiéra *Volební lež* (Červen 2, č. 45, str. 413–414, 15. ledna), stať Wilhelma Herzoga *Clarté* (Červen 2, č. 48, str. 421–422, 5. února) a z roku 1921 esej Franze Bleie *Katolická meditace* (Červen 3, č. 47, str. 557–562, 17. 2.).

K zmíněnému překladu článku Rosy Luxemburgové připojil Neumann tuto poznámku:

„To jest jeden z posledních článků ubité Rosy. Uveřejnila jej v prosinci v Die Aktion, v časopisu, který věnován hlavně expresionistickému umění a literatuře a řízen nejseriózněji mezi podobnými časopisy německými, pěstoval také i po dobu války důslednou politiku antinacionalistickou a revolučně socialistickou. V článku, věcně jistě velmi správném, jsou patrné stopy marxistické ideologie, která je tu a tam těžce stravitelná nám, kteří jsme zvykli méně tvrdé mluvě Bakuninů a Kropotkinů. Ale Rosa Luxemburgová a Karel Liebknecht jsou dnes mrtví, ubiti scheidemannovskými vojáky, dvě nejpoctivějších socialistů střeoevropských zmizelo tragicky z jeviště sociálního zápasu — a tak závěr článku Rosina má úžasné smutnou příchut' strašlivě zklamané iluze. Spartakovci jsou přinejmenším odražení, a těm, kteří měli býti davem považováni za jeho povolání vůdce, byl nikoli jen vlas na hlavě zkriven, nýbrž život brutálně vzat... Zhynuli pod koly protirevolučního teroru jako oběť svého revolučního idealismu, své předčasné zdá se víry, svého nešťastného klamu o revoluční vyspělosti davů. Přímoou vinu na této dvojnásobné zákeřné vraždě mají ovšem scheidemannovští socialisté. Tento druh „socialistů“, který není jen v Německu a jen mezi sociálními demokraty, to jsou cizopasníci vykořisťovaných, kteří ničeho se tak nebojí, jako socialistických skutků, jako socialistického pořádku, který by také je donutil užitečně a poctivě pracovat. Prozatím jen zbaběle politikaři a mají se dobře. — Rosa Luxemburgová a Karel Liebknecht žili a zemřeli ve věrných službách lidu. Čest budiž jejich památce!“

Překlad eseje Franze Bleie je uveden poznámkou pod čarou signovanou P. r.:

„Profesor dr. Josef Pekař, měšťácký historik a maloměšťácká povaha, s dojemnou starostí ujímající se svaté církve katolické při každé vhodné i nevhodné příležitosti, zastal se jí nedávno opět (rozumí se v Národní politice, orgánu vlasteneckých svíčkových bab v sukních i kalhotách) proti akci vystupovací, která teď před sčítáním lidu zcela právem byla rozvířena. Velmi vlastenecky natřené argumenty prof. Pekaře jsou pro nás jen málo artikulované zvuky z druhého břehu, s kterým nemáme nic společného. Nejsme vlastenci, a pokud běží o náboženství církevně organizovatelné, držíme se sovětsky-ruského: Náboženství jest opium.

Bojujeme a budeme bojovati proti klerikalismu, především notoricky proticírkevním životem, ale to ovšem neznamená, že bychom například na katolictví nedovedli hleděti objektivně a z hlediska dějinného vývoje. Otiskujeme proto starou tuto meditaci: je dobře napsána a obsahuje po našem názoru maximum nestrannosti, jež moderní člověk může ke katolictví projevit. Dr. Franz Blei je ovšem *také* estét, velmi citlivý pro opium, jehož je právě v katolictví nejvíce. Tím spíše jsou však ceny jeho závěry a soudy nad církví naší doby.“

Z Neumannových textů jsme nechali dále stranou v první řadě *Doslov z roku 1920*. Básník jej napsal na závěr své sbírky „volných úvah o novém umění“, které vycházely v letech 1913–1914 v Lidových novinách a které Neumann v roce 1920 vydal knižně jako 8. svazek Edice Června s názvem *Ať žije život!* V našem vydání Spisů otiskujeme tento doslov ve svazku *Statí a projevů IV (1912–1917)* spolu s celým souborem.

Na rozdíl od prvních dvou dílů *Statí a projevů* jsme do tohoto svazku nezařadili *Listárnu redakce*. Nezdá se nám v tomto období natolik významná a také Neumannovo autorství této rubriky jako celku není doložitelné; proto z ní registrujeme jen následující oznámení. První je z *Kmene* 4, č. 40 z 30. prosince 1920, str. 478:

„Prosíme pp. přispívatele o trochu soucitu se zrakem redaktorovým, to jest, aby psali čitelně a zřetelně. Je to konečně v jejich zájmu: poněvadž nemá ani drobnohledu na čtení miniaturního písma, ani času řešiti kaligrafické hieroglyfy, může se státi, že nějaký geniální rukopis přijde pro nečitelnost do ohně.

Následkem známých událostí v soc. dem. Lidovém domě, tak smutně charakterizujících ráz naší republiky, nemohli jsme vydati po čtrnáct dní ani *Kmen*, ani *Červen*. Je to jen doklad toho, jak snadno lze umlčeti v demokratické republice se „slušnou“ ústavou svobodný tisk, za kterým nestojí veliký kapitál a vlastní tiskárna. Doufáme, že nám čtenáři prominou tuto nedobrovolnou přestávku.“

Druhé oznámení, redakční upozornění z *Června* 4, č. 10 z 9. června 1921, str. 156, informuje čtenáře o obsahu nejbližších čísel:

„V letních měsících, abychom svým spolupracovníkům i sobě usnadnili poněkud „okurkovou sezónu“, přineseme v *Červnu* dvě delší práce

překladové, a to socialistickou povídku výbojného Severana *Augusta Strindberga Studentka čili Novostavba* (ze Švýcarských novel) a úplný překlad *Dopisů Rosy Luxemburgové z vězení*. Obě tato díla vyjdou po sobě na způsob přílohy, zvláště stránkované, a pro vydání na lepším papíru bude ke každé přiložen umělecký portrét autorů jako příloha obrazová. V dnešním čísle počínáme již s povídkou Strindbergovou, jejíž tendence, byť částečně dnes ideově překonaná, má přece trvalé, cenné a povzbuzující jádro. — Číslo 12 našeho týdeníku zrediguje si samostatně sdružení mladých socialistických spisovatelů a umělců *Devětsil*, které na podzim chystá větší almanach.“

V následujícím čísle Června (16. června 1921, str. 168) další redakční upozornění informaci o devětsiláckém čísle zpřesňuje podrobnějšími údaji: „Příští číslo, které si uspořádá sdružení mladých socialistických spisovatelů a umělců *Devětsil*, přinese básně, prózy a články A. Černíka, Léguewina, J. Seiferta, V. Šulce. K. Teiga a V. Vančury, jakož i pro vydání na lepším papíře obrazovou přílohu č. 6, původní linoleum K. Teiga.“ Znovu ohlašuje „vydání Června s obrazovými přílohami a na krásném papíře; zbývá už jen asi 25–30 výtisků, takže bude toto vydání velmi brzo rozebráno. Předplatitelé obdrží vcelku nejméně 26 obrazových příloh, tedy pěkné album moderního umění, a poněvadž většina listů budou původní linolea, dřevoryty a litografie, jež jednotlivě jistě by nebylo možno dostat pod deset korun, bude sama hodnota těchto příloh převyšovati celoroční předplatné (150 K) na toto vydání.“

Konečně zde zaznamenáváme ještě dvě Neumannovy *poznámky pod čarou*. První byla otištěna 13. května 1920 v Kmeni (4, č. 9, str. 108) a Neumann v ní větou „Mně se zdá, že už v ní dávno nejsem“ glosoval narážku na své členství v národně socialistické straně, zmíněné v referátu jeel (=J. L. Fischera) o publikaci Máj československých socialistů. V druhé, opět z Kmene (4, č. 48 z 24. února, str. 269), komentoval stať Karla Teiga Novým směrem takto: „Uveřejňujeme ochotně a loajálně tento programový článek, třebaže s některými detaily nesouhlasíme. Trvající na názoru, který jsme stručně vyslovili v poznámce o Devětsilu (Kmen č. 46), jsme na druhé straně rádi, že nová mládež, překypující životem, snaží se mysliti samostatně a odlišiti se i od svých bezprostředních předchůdců. Zejména tu však vítáme ideovou snahu revoluční, jejímž cílem jest jednotný peň umění v osvobozeném lidství.“

Do svazku jsme zařadili příspěvky podepsané plným jménem básníkovým nebo šiframi *N.*, *-n*, *S. K. N.* a ověřenými pseudonymy *Civis Bohemicus* a *Sigma*. Šifru *Sn.* a *sn.*, uvedenou ještě v Soupisu díla St. K. Neumanna (1959) mezi dubii, jsme vyloučili; jsou jí podepsány některé referáty o knihách a výstavách ve třetím ročníku Kmene (*Sn.*) a jedna polemika (*sn.*) a dále v Rudém právu z roku 1921 jeden divadelní referát (*sn.*). Podle svědectví paní Lídy Špačkové patřila Hugo Sonnenscheinovi, jemuž Neumann tyto příspěvky překládal z němčiny.

Dalším typem jsou články v Červnu a Kmeni podepsané redakcí

(*Redakce, R.*). V prvním ročníku Června (např. Pro domo, Válka končí a národové berou si svobodu..., Doslov) svědčí pro zařazení — kromě stylistických osobitostí — důvod, že Neumann řídil tehdy časopis sám (v článku Pro domo se výslovně podotýká, že Červen „chce i nadále zůstat v rukou jednoho člověka“), a že tedy články podepsané redakcí jsou z jeho ruky.

U pozdějších, které buď zhodnocují určité údobí Června, nebo naznačují jeho program do budoucna (např. Do nového ročníku), rozhodla pro zařazení okolnost, že Neumann by patrně nebyl svěřil tyto někdy krátké, ale dosti zásadní poznámky některému ze spolupracovníků, o něž se okruh časopisu od druhého ročníku rozšířil. Totéž se týká obdobných případů z Kmene.

Problémem zůstávají články nepodepsané nebo opatřené značkami ○ a *. Zde je rozhodnutí o autorství o to nesnadnější, že jde vesměs o stati — převážně úvodníky — z Června, tedy z časopisu ideově vyhraněného a řízeného suverénní osobností básníka, u něhož nutno předpokládat, že přijímal do svého listu pouze příspěvky, s nimiž se myšlenkově ztotožňoval (pokud se od nich výslovně nedistancoval), případně svými zásahy pomáhal autorům obsah přesněji formulovat — a že tedy ani myšlenková, ani stylová shoda není sice dost průkazným argumentem pro určení Neumannova autorství, avšak nejsou tu ani dostatečné důvody k jeho popření. Protože ale tyto články rozhodujícím způsobem dokreslují ideový profil Června a každé podrobnější neumannovské bádání je musí vzít v úvahu, otiskujeme je jako celek v druhé části *Dodateků* ke svazku (*Dubia*, str. 501), ovšem bez kritického komentáře. Mezi tyto články jsme nezařadili drobné glosy z redakčních rubrik Června (1919: *Zprávy, útoky, polemiky*; 1920: *Poznámky*; 1921: *Zprávy a poznámky*) a Kmene (*Poznámky*), uveřejňované téměř pravidelně v každém čísle, i když nepochybně i zde některé nepodepsané příspěvky jsou Neumannovy.

*

Při přípravě textu jsme se řídili zásadami uvedenými v prvním svazku *Spisů St. K. Neumanna* (*Básně I*, str. 299).

Textové úpravy byly provedeny na těchto stránkách:

- 64 : je nutno spokojiti se... rytou *přílohou* m. ...*přílohu* ;
- 109 : napsal ostatně své *rozhořčené* řádky m.*rozhořčení*... ;
- 110 : rozšiřovati uměleckou *kresbu* jako knižní ilustraci m. ...*kresbou*... ;
- 116 : z pramenů všech stran *napájená* m. ...*napálená* ;
- 135 : obchod s *pauměním* m. ...*zpomněním* ;
- 215 : musí odhoditi... ohledy na lid a *republiku* m. ...*republiky*
- 253 : domníváš-li se m. *domníváš-li*
- 256 : u nepatrné *menšiny* m. ...*většiny* ;

- 325 : *kdo* bude tu republiku organizovat m. ...*kde*...;
 382 : Proletkult... *vybudoval* m. ...*vybudovat* ;
 403 : *tak* ve středověku... m. *takže*
 436 : projevem *uvědomělých* občanů m. ...*uvědomělým*...
 470 : hlásá... *s tak* směšnou drzostí... m. *a tak*

M. CH.

*

Následující komentář byl v podstatě uspořádán podle týchž zásad jako u svazku *Stati a projevy I*. Informace o člancích, na které se v textu poukazuje, uvádíme vždy, kromě případů, kdy dotýčný časopis není dostupný. Informace o osobách (pokud nejsou součástí běžných naučných slovníků) uvádíme jen při první náarážce na jejich jméno. Dále je možno orientovat se podle rejstříku. Pokud odkazujeme na *Básně I a II*, *Stati a projevy I — IV* a na svazek próz *S* městem za zády, jde o naše vydání v Knihovně klasiků. Užíváme zkratk B pro *Básně* a Sp pro *Stati a projevy*. Odkazy na články v tomto svazku jsou uváděny jen stránkou.

1918

Str. 9 *Oheň*. Národní listy 58, č. 27 (1. února), str. 1. Vydal Fr. Topič v edici *Dobré knihy*.

Str. 13 *Dvě knihy skutečně nové*. Červen 1, č. 1 (7. března), str. 11—13; č. 2 (21. března), str. 23—27. Tato stať je kritikou knihy Josefa Čapka *Lelio* (vyšla jako 142. svazek *Knih dobrých autorů* Kamily Neumannové v r. 1917) a knihy Karla Čapka *Boží muka* (vyšla v nakladatelství J. Otty v r. 1917) a zároveň polemikou s pátou částí Šaldovy kritické stati *Kapitoly literárně kritické*, nazvané Karel a Josef Čapkové, uveřejněnou v *Kmeni* 1, č. 52 (7. února 1918), str. 1—3, knižně *K nové poezii české*, str. 153. (Srov. F. X. Šalda, *Kritické projevy* 10, str. 135.) Na tuto Neumannovu stať odpověděl Šalda poznámkou Pan Stanislav K. Neumann, *Kmen* 2, č. 8 (18. dubna 1918), str. 67. (Srov. *Kritické projevy* 10, str. 472.) — Str. 18: *Žářívé hlubiny* — Praha 1916; str. 20: *M. Ruttem v Národních listech* — srov. Miroslav Rutte, *O nových knihách* (Josef Čapek, *Lelio*), *Národní listy* 57, č. 330 (1. prosince 1917), str. 1, a Miroslav Rutte, *Boží muka*, *Národní listy* 57, č. 342 (15. prosince 1917), str. 1—2; *K. Fialou v Moderní revui* — srov. referát Kamila Fialy *Knihy bratří Čapků*, *Moderní revue* 24, sv. 32, č. 4 (prosinec 1917), str. 187—190.

Str. 22 *Přímočarost*. Červen 1, č. 1 (7. března), str. 13-14. Podepsáno *Civis Bohemicus*.

Str. 25 *Národní církev*. Červen 1, č. 2 (21. března), str. 29–30. Podepsáno *Civis Bohemicus*.

Str. 28 *Tvrdošíjní*. Národní listy 58, č. 81 (10. dubna), str. 1. Vernisáž výstavy ve Weinertově umělecké síni Na příkopech byla v dubnu 1918. Svá díla vystavovali Josef Čapek, Vlastislav Hofman, Rudolf Kremlička, Otakar Marvánek, Václav Špála a Jan Zrzavý. Srov. též stati *A přece!*, zde na str. 39, a *Druhá výstava Tvrdošíjných*, zde na str. 337.

Str. 33 *Kýč pro pány i pro lid*. Červen 1, č. 4 (18. dubna), str. 55–56. Podepsáno *S. K. N.* — Str. 34: *nakladatelství, jež... říká si zemědělské* — jde o nakladatelství Františka Neuberta, který založil svou firmu Zemědělské knihkupectví r. 1911 v Hybernské ulici. Vydával původní i přeloženou beletrii a odbornou zemědělskou literaturu.

Str. 36 *Českost socialismu*. Červen 1, č. 4 (18. dubna), str. 61–62. Podepsáno *Civis Bohemicus*. Stať psaná k založení České strany socialistické.

Str. 39 *A přece!* Úvod ke katalogu „výstavy několika Tvrdošíjných“, viz vysv. ke str. 28. Srov. stati *Tvrdošíjní* a *Druhá výstava Tvrdošíjných*, zde na str. 28 a 337.

Str. 42 *Přísaha*. Český socialista 1, č. 11 (19. dubna), str. 2. Podepsáno — *n.* — *Přísežný slib* — na schůzi čelných kulturních a politických činitelů, konané 13. dubna 1918 ve Smetanově síni pražského Obecního domu, pronesl Alois Jirásek přísahu, že nebude upuštěno od požadavku samostatnosti československého státu. Schůze byla svolána na protest proti projevu ministra Černína o českém národě, proneseném 3. dubna 1918.

Str. 44 *Smysl zápasu*. Červen 1, č. 5 (2. května), str. 77–78. Podepsáno *Civis Bohemicus*. — Str. 45: *Přisahal-li jsme* — viz vysv. ke str. 42; *Bubu z Montparnassu* — román Charlesa-Louise Philippa vycházel na pokračování v prvním ročníku Června.

Str. 47 *Mladému — volnou cestu!* Český socialista 1, č. 17 (10. května), str. 2–3.

Str. 51 *Cizopasně pauměníčko*. Červen 1, č. 6 (16. května), str. 93 až 94. Podepsáno *S. K. N.* — *Moderní revue* — umělecko-kritický měsíčník, který v r. 1894 založili Jiří Karásek ze Lvovic a Arnošt Procházka. List vycházel až do Procházkovy smrti v r. 1925. Vedle časopisu, kam v prvních letech jeho vycházení přispíval také Neumann, existovala ještě Knihovna Moderní revue, kde r. 1896 Neumann vydal své sbírky

Apostrofy hrdé a vášnivé a Jsem apoštol nového žití... O Neumannově vztahu k Moderní revui viz stať O Arnoštu Procházce a Moderní revui, otiskovanou na pokračování v Literárních rozhledech 13 (1928 až 1929), knižně ve Vzpomínkách (1931); str. 53: ve svých *Šlépějích* — Jakub Deml, kněz a katolický spisovatel, stojící mimo oficiální katolickou literaturu, byl Neumannovým přítelem. Sborníky *Šlépěje*, mající ráz básníkovy deníku, vydával Deml v l. 1917—1941 (celkem vyšlo 26 svazků); v Neumannově narážce se jedná o svazek první (str. 97—99). Ke vztahu obou básníků viz také Neumannův fejeton Sníh, Lidové noviny 21, č. 22 (23. ledna 1913), str. 1—2, knižně S městem za zády, str. 167, dále články a glosy Jakub Deml... Philobiblon 1, č. 2 (2. září 1912), str. 56 a Život svaté Dympny, panny a mučednice, (tamtéž na str. 49), Setkání s katolíkem, Lidové noviny 20, č. 243 (4. září 1912), str. 1—2, a O nehodných pastýřích epištola první, Lidové noviny 21, č. 29 (30. ledna 1913), str. 1—2, vše ve Sp IV. Srov. též Dotaz členů Národního shromáždění, zde na str. 487. Na fejeton Sníh reagoval Deml ve své knize Pro budoucí poutníky a poutnice (Praha 1913, str. 147 a 53), právě tak jako na článek Setkání s katolíkem (str. 29), který spolu s recenzí Života svaté Dympny a vzájemnými listy s Neumannem a Boženou Neumannovou ve své knize také přetiskl (str. 249, 233, 157).

Str. 55 *Demokratické umění*. Český socialista 1, č. 19 (17. května), str. 4—5.

Str. 58 *Klid a úsměv*. Český socialista 1, č. 21 (24. května), str. 1—2.

Str. 61 *Nová moderna a krásná kniha*. Knihomil 2, č. 1 (25. května), str. 7—11.— *Umělecký měsíčník* — časopis Skupiny výtvarných umělců, vycházel v l. 1911 — 1913. Prvních šest čísel (do roztržky ve Skupině) redigoval Josef Čapek, později Pavel Janák a Frant. Langer. Z literátů se účastnili Karel Čapek a Otokar Fischer. Časopis byl průkopníkem moderních tendencí nejen ve výtvarném umění, ale i v literatuře a hudbě; str. 62: *závodem Vilímkovým* — nakladatelství Jos. R. Vilímka bylo založeno r. 1858, kdy začal vydávat Humoristické listy. R. 1861 otevřel knihkupectví na Národní třídě. Od r. 1886 vedl podnik jeho syn. Kromě beletrie (Klostermann, Nováková, F. X. Svoboda, Medek, Sezima) vydával mnoho různých knihoven, např. Zábavnou, Lacinou, Rodinnou, Lidovou, Salónní, Kabinetní. Činnost tohoto nakladatelství byla především komerční; str. 63: *produkty Viktora Olivy a Věnceslava Černého* — Oliva byl malíř a ilustrátor, který se zabýval především malováním portrétů, dekoračními malbami a ilustracemi. Řídil obrázkovou část Zlaté Prahy. Černý se věnoval hlavně ilustraci knih pro mládež a historických románů. Své kresby uveřejňoval ve Světozoru a Zlaté Praze; str. 64: *album Dostojevskij* — jde o cyklus kreseb V. Hofmana F. M. Dostojevskij. Praha 1917. Úvod napsal J. Bartoš; *český Pelletan*

— Neumann míní patrně Charlese Camilla P., franc. publicistu a politika, radikálního socialistu.

Str. 66 *Méně politikaření*. Český socialista 1, č. 25 (7. června), str. 2–3; č. 27 (14. června), str. 2–3.

Str. 72 *Nezdvořilé hovory s kritikou*. I. Miloš Klicman čili předstírané znalectví diletantovo. Červen 1, č. 8 (20. června), str. 122–126; II. O kritickém extempore a kritických klukovinkách. Červen 1, č. 9–10 (4. července), str. 148–149 a č. 11–12 (1. srpna), str. 171–173; III. Gamma čili dobrá vůle. Červen 1, č. 15 (3. října), str. 208–211. Podepsáno S. K. N. — Miloš Klicman — inženýr v cukrovaru, malíř a výtvarný kritik. Zabýval se hlavně knižní výzdobou a vazbou; *Knihy dobrých autorů* — knižnice vycházela v l. 1905–1925. Byl to vynikající soubor knih vydávaných Kamilou Neumannovou a redigovaných Arnoštem Procházkou. Několik děl pro tuto literárně i graficky průbojnou edici přeložil také Neumann; *Moderní revue* — viz vysv. ke str. 51; *M. Klicman rozhovořil se* — srov. rubriku Výstavy, *Moderní revue* 24, sv. 33, č. 3. (8. května 1918), str. 143–147; *v úvodu k výstavnímu katalogu* — viz stať A přece!, zde na str. 39; str. 73: *proti tomuto dogmatismu... protestovali* — srov. stať Kubism čili aby bylo jasno, *Lidové noviny* 22, č. 123 (5. května 1914), str. 1–2 a stať Otevřená okna, *Lidové noviny* 21, č. 216 (9. srpna 1913), str. 1–2, obě v knize *Ať žije život!* z r. 1920, Sp IV, a J. Čapek, *Výstava obrazů Picassa, Braqua a Deraina*, *Volné směry* 17, č. 7–8 (1913), str. 205–206; *v mých článcích ve Volných směrech a v Lumíru* — jde o stati O poměru k umění, *Volné směry* 18, č. 1 (listopad 1913), str. 5–26, *Povšechný stav českého umění před válkou*, *Volné směry* 18, (1913–15), *Zprávy, příloha Volných směrů* č. 1 a *O zevních znacích básnické přeměny*, *Lumír* 43, č. 6 (28. května 1915), str. 242–250, Sp IV; str. 74: *Tiffani*, — srov. Neumannovu stať *Louis Comfort Tiffani*, *Moderní revue* 6, sv. 11, č. 1 (8. října 1899), str. 26–28 a č. 2 (8. listopadu 1899), str. 35–39, Sp I, str. 144; *Gallé* — Émile G., francouzský umělecký řemeslník, založil v Nancy dílnu na výrobu uměleckého skla; str. 80: *Česká s...* — jde o časopis *Česká svoboda*. Vycházel týdně od května 1918; *v článku Odstraňte nestvůry* — *Česká svoboda* 1, č. 1 (24. května 1918), str. 9; *majstr vodoležky* — MUDr. Vratislav Kučera byl český balneolog, později přednášel tento obor na universitě v Bratislavě; str. 81: *v článku o antisemitismu a umění* — zde na str. 102 pod názvem *Antisemitism a umění*; str. 82; *muže dnes velmi populárního* — jde o Karla Kramáře, předsedu vlády. Narážkou na baroko Neumann míní Kramářovu vilu, kterou v l. 1910–1911 postavil vídeňský architekt Friedrich Ohmann v pseudobarokním slohu v Praze na baště sv. Tomáše (dnes reprezentační sídlo československých státních hostů). V té době se v souvislosti se stavbou vedly dlouhé politické a umělecké spory. K Neumannovu názoru na Kramáře viz stati *Pan doktor Kramář*, *Lidové noviny* 19, č. 162 (14. června 1911), str.

2—3, Motiv národní, Lidové noviny 19, č. 176 (28. června 1911), str. 1—2, Sp III, str. 400 a 407, a Nemocné království, Lidové noviny 22, č. 68 (10. března 1914), str. 1—2, Sp IV; *uložil do Socialistických listů* — srov. rubriku Výstavy, Socialistické listy 1, č. 12 (15. května 1918), str. 7. Jde o odmítavou kritiku výstavy Tvrdošíjných (srov. stati Tvrdošíjn a A přece!, zde na str. 28 a 39); Socialistické listy byl čtrnáctideník, redigovaný Fr. Modráčkem; *Umělecká beseda* — založena r. 1863 s posláním soustředit české umělecké síly. K účasti byli vyzváni umělci všech oborů a spolek byl ustaven na schůzi ve Staroměstské radnici. Nejpočetnější složkou byl výtvarný odbor, jenž byl zároveň naším prvním výtvarným sdružením; *Mýtus a dílo* — míněn Život a mýtus, orgán Umělecké besedy, redigovaný Bohumilem Mathesiem a Jaroslavem Jarešem. Vycházel r. 1914; str. 88: *ve svém obsáhlém referátu o výstavě Tvrdošíjných* — srov. Gamma (Gustav Jaroš), Revolučníáři praví a nepraví, Česká stráž 1, č. 6 (19. dubna 1918), str. 2—4; č. 7 (26. dubna 1918), str. 2—4; č. 8 (1. května 1918), str. 2—3. Týdeník Česká stráž redigoval Ant. Vedral; *Miloš Klicman falšuje* — srov. Volná tribuna, Moderní revue 24, sv. 33, č. 6 (8. září 1918), na obálce; str. 89: *řekl-li Josef Čapek* — jde o článek Co bych nechtěl mítí řečeno jen sám za sebe, Červen 1, č. 13—14 (5. září 1918), str. 195—197; *v tomto listě...* Václav Nebeský — srov. stať Duch a forma moderního umění, Červen 1, č. 11—12 (1. září 1918), str. 158—163; č. 13—14 (5. září 1918), str. 191—195; č. 15 (3. října 1918) str. 212—214; č. 16 (17. října 1918), str. 228—230; str. 91: *použiji příště výstavy Jana Zrzavého* — viz stať Jan Zrzavý, malíř, zde na str. 153.

Str. 92 *Očista*. Červen 1, č. 8 (20. června), str. 126. Podepsáno *Civis Bohemicus*. — *Řeklo se zcela správně* — viz vysv. ke str. 42.

Str. 94 *Nakladatelé*. Český socialista 1, č. 29 (21. června), str. 2—3. — Str. 96: *aféra Unie a jejího zřízence Fr. S. Procházky* — Procházka byl redaktorem v nakladatelství Unie. Zmíněnou aférou se Neumann zabýval podrobně ve stati Česká lyra čili lyrický zvěřinec, Lidové noviny 19, č. 82 (23. března 1911), str. 1—2, Sp III, str. 391; *aféra B. Kočího* — Neumann míní patrně honorářovou aféru nakladatelství v souvislosti s vydáním Národní čítanky. Blíže o tom srov. glosy — ob., Vlastenecká srdce nakladatelských firem... Kmen 2, č. 17 (20. června 1918), str. 139, a -ob., Národní čítanka, Kmen 2, č. 18 (27. června 1918), str. 147, dále pak článek F. X. Šaldy Ještě o Národní čítance a lecčems jiném... Kmen 2, č. 19 (4. července 1918), str. 154—155, knižně Kritické projevy 10, str. 479. Neumann již dříve častěji kritizoval činnost tohoto nakladatelství, srov. m. j. stať Trochu reklamy a nářků, Moravský kraj 11, č. 119 (20. října 1906), str. 1—2, Sp II, str. 357, a sérii glos: Krátká odpověď, Moravský kraj 11, č. 122 (27. října 1906), str. 10, Nedávno ukázali jsme... Moravský kraj 11, č. 132 (22. listopadu 1906), str. 3, Nakladatel Kočí už zase rozdává... Moravský kraj 11,